



**LAUREA**  
AMMATTIKORKEAKOULU  
*Yhdessä enemmän*

# Lorukirja lapsen kielen kehityksen tueksi varhaiskasvatuksen arjessa

Kaltio, Linda  
Niemitalo, Katri

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Lorukirja lapsen kielen kehityksen tueksi varhaiskasvatuksen  
arjessa

Linda Kaltio  
Katri Niemitalo  
Sosiaalialan koulutusohjelma  
Opinnäytetyö  
Huhtikuu, 2017

Linda Kaltio, Katri Niemitalo

### Lorukirja lapsen kielen kehityksen tueksi varhaiskasvatuksen arjessa

Vuosi 2017 Sivumäärä 54

---

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa loruja ja lorukirja, joiden tavoitteena on tukea alle kouluikäisten lasten kielen kehitystä. Tavoitteena oli kehittää lorukirjasta yhtenäinen kokonaisuus, jota pystytään hyödyntämään vaivattomasti työkaluna varhaiskasvatuksessa ja osana päiväkodin arkea. Lorukirjan lorut sijoittuvat päiväkotiympäristöön ja erilaisiin päiväkodin arjen keskeisimpiin tilanteisiin. Lorujen tavoitteena on tukea päivähoiton arjen tilanteita. Kirjan lorujen toimivuutta kokeiltiin toteuttamalla kuusi toimintatuokiota. Toimintatuokit toteutettiin 3 - 6-vuotiaiden ryhmässä espoolaisessa ostopalvelupäiväkodissa tammi-helmikuussa 2017. Kaikissa toimintatuokiossa oli selkeä, ennalta suunniteltu rakenne ja ohjelma. Lisäksi tuokioiden harjoitettiin ja käytettiin loruja monipuolisesti lasten kanssa. Jokaiselle lorulle on määritelty omat kielen kehityksen tavoitteet. Toimintatuokioiden keski-tyttiin pääsääntöisesti yhteen loruun ja yhteen päiväkodin keskeiseen arkitilanteeseen. Loru ja toimintatuokion muu ohjelma, kuten leikit, tukivat arkitilanteiden hahmottamista.

Opinnäytetyö on kehittämishanke, jonka teoreettinen viitekehys koostuu lapsen kielen kehityksen vaiheiden kuvaamisesta ja kielen kehityksen tukemisesta varhaiskasvatuksessa, erityisesti lorujen kautta. Lisäksi teoreettisessa viitekehyksessä on perehdytty päiväkodin arjen ja käytänteiden teoriaan. Kehittämishankkeen teoriapohjaa ja lorukirjan tuottamista varten haastateltiin Espoon kaupungin puheterapeuttia.

Toimintatuokioiden käytettiin menetelmällisenä ratkaisuna aktivoivaa osallistuvaa havainnointia. Näin ollen havainnoinnin pohjalta tehdyt päätökset ohjasivat tuokioiden toimintaa ja arviointia. Tämän kehittämishankkeen onnistumista arvioitiin päiväkodin lastentarhanopettajalta saadun havainnoinnin ja palautteen, itsearviointin, ryhmän lasten palautteiden ja reflektiokeskusteluiden avulla. Lorukirja tukee arvioinnin perusteella lasten kielen kehitystä lorujen, toiston, rytmin, äänneharjoitteiden, kuvien, liikkeen ja vuorovaikutuksen keinoin. Lorukirjan lorut tukevat päivähoiton arjen toimintaa liittymällä sisällöltään keskeisimpiin arjen tilanteisiin. Arvioinnin perusteella loruista ja lorukirjasta syntyi toimiva käyttökelpoinen kokonaisuus, josta lapset ja yhteistyökumppani pitivät. Lorukirja jäi yhteistyöpäiväkodin käyttöön.

Asiasanat: lapsen kielen kehitys, varhaiskasvatus, kielen kehityksen tukeminen, lorut

Linda Kaltio, Katri Niemitalo

**A Nursery rhyme book to support children's language development and everyday life in kindergarten**

Year	2017	Pages	54
------	------	-------	----

---

The purpose of this practical Bachelor's thesis was to create nursery rhymes and to carry out a book that consists of these rhymes. The aim of the rhymes and the book was to support the language development of under-school-age children. The goal was to create a coherent set of nursery rhymes that could be utilized effortlessly as a tool in early childhood education and as a part of daycare's ordinary life. The collection of the nursery rhymes is located in a daycare environment and they concentrate on key daycare situations by supporting them. The functionality of the nursery rhymes and the book was examined by implementing six lessons for children at the age from three to six. The lessons were held at a kindergarten in Espoo in January and February 2017. Every lesson had a clear pre-planned structure and programme. The nursery rhymes were practiced and used diversely with the children. Each nursery rhyme had individual goals for language development and each lesson focused on one nursery rhyme and on one key situation in the daycare. The understanding of the key situation was supported with lesson programme such as games and the nursery rhymes.

The theoretical framework of the thesis consists of child's language development and supporting the language development in early childhood education especially by nursery rhymes. In addition, the development project is based on theory on early childhood education and the ordinary life of daycare. A speech therapist in the city of Espoo was interviewed in the process of conducting this thesis and the nursery rhyme book.

Activating participating observation was utilized as a qualitative method for this practical thesis. Hence the observations directed the programme of the lessons and the evaluation of this thesis. The success of this project was evaluated by observations and feedback from the kindergarten teacher. The evaluation of this thesis consisted also of self-evaluation, reflection, feedback conversations and feedback from the children. It was found that the nursery rhyme book supports children's language development by rhymes, repetition, rhythm, speech and oral exercises, pictures, movements and interactions. The results indicate that the nursery rhymes of the book support early childhood education by focusing on the most essential moments in daycare's everyday life. The main conclusion was that the nursery rhymes and the book became useful outcome which was appreciated by the kindergarten staff and children. Furthermore, the nursery rhyme book was effortlessly taken into use in the co-operation kindergarten.

Keywords: child's language development, early childhood education, nursery rhymes, supporting language development

## Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Tausta ja tavoitteet .....	8
3	Lapsen kielellinen kehitys .....	9
3.1	Kielen kehitys ikäkausittain .....	9
3.2	Vuorovaikutus ja kielen kehitys.....	10
3.3	Kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa .....	11
4	Lorut varhaiskasvatuksessa .....	13
4.1	Lorun määritelmä .....	15
4.2	Kuvien käyttö lorujen tukena .....	15
5	Päiväkodin arjen toiminta .....	16
5.1	Päiväkodin toiminnan rakenne .....	16
5.2	Pienryhmätoiminta.....	17
5.3	Ohjatut tuokiot päivähoitossa .....	18
5.4	Oppiminen ja onnistumisen kokemus .....	18
6	Kehittämishankkeen toteutus.....	19
6.1	Toimintakerrat.....	20
6.1.1	Ensimmäinen toimintakerta: pukeutuminen .....	21
6.1.2	Toinen toimintakerta: odottaminen.....	23
6.1.3	Kolmas toimintakerta: päiväunet .....	24
6.1.4	Neljäs toimintakerta: leikki ja liikunta .....	24
6.1.5	Viides toimintakerta: lohdutus .....	25
6.1.6	Kuudes toimintakerta: arviointikerta .....	27
6.2	Menetelmälliset ratkaisut.....	28
7	Arviointi .....	29
7.1	Arviointimenetelmät.....	29
7.1.1	SWOT-analyysi .....	30
7.1.2	Itsearviointi ja reflektiokeskustelut .....	31
7.1.3	Työelämäkumppanin arviointi ja palaute .....	32
7.2	Arvioinnin tulokset ja pohdinta .....	33
7.2.1	SWOT - analyysin tulosten arviointi .....	33
7.2.2	Tavoitteiden saavuttamisen arviointi .....	34
7.2.3	Toimintakertojen arviointi.....	40
7.2.4	Lorukirja kehittämishankkeen tuotoksena.....	42
7.2.5	Kehittämisehdotukset ja ammatillinen kasvu.....	44
8	Eettisyys ja luotettavuus.....	48
	Lähteet .....	50
	Kuviot.....	52

Taulukot .....	53
Liitteet .....	54

## 1 Johdanto

Kielellä leikittely, lorut, riimit ja runot kuuluvat lasten maailmaan. Lapsilla on luontainen kiinnostus ja uteliaisuus tutkia sanoja, äänteitä sekä niiden merkityksiä. Suomalaiseen kieli-perinteeseen ovat kuuluneet kautta aikojen erilaiset runot ja sananlaskut, jotka ovat siirtyneet sukupolvelta toiselle. Perinteisesti suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on käytetty loruja ja erilaisia tapoja leikitellä kielellä, mutta niiden käytössä on merkittäviä päiväkotikohtaisia eroja. Loruja voitaisiin hyödyntää nykyistä monipuolisemmin ja laajemmin osana kaikkea päivähoiton toimintaa.

Vasta julkaistussa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 -päätöksessä määritellään varhaiskasvatuksen tehtäviä kielen kehityksen tukemiseksi. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa sekä lasten kielellisen identiteetin kehittymistä, että lasten kielellisiä taitoja ja valmiuksia. Varhaiskasvatuksen tulee tukea lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kehittyvät kielelliset taidot mahdollistavat lapsille monipuolisia vaikuttamisen keinoja sekä tilaisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40.) Erityisesti lorujen ja runojen käyttö nähdään oleellisena osana kielen kehityksen tukemista varhaiskasvatuksessa.

Idea lorukirjasta syntyi omasta kiinnostuksestamme riittelyyn ja runoihin. Opintojen kuluessa molemmille oli selkiytynyt halu luoda uutta ja innovatiivista materiaalia varhaiskasvatuksen käyttöön, johon opinnäytetyö tarjosi mahdollisuuden. Lorujen tuominen merkittävämpään rooliin kaikessa päiväkodin toiminnassa oli meille tärkeää. Opinnäytetyölle muodostui kaksi tavoitetta, ensimmäinen oli kehittää lorukirja tukemaan alle kouluikäisten lasten kielen kehitystä. Toisena tavoitteena oli kehittää lorukirja päiväkodin arjen toiminnan tueksi. Tarkoituksena oli, että lorukirjaa pysytään käyttämään vaivattomasti osana päivähoitoa.

Lorukirjaa luodessamme perehdyimme lasten kielen kehityksen vaiheisiin, kielen kehityksen tukemiseen varhaiskasvatuksessa ja haastattelimme espoolaista puheterapeuttia. Kuvituksen loruihin ja lorukirjaan teki Julia Perkiö ja kuvituksen avulla luomamme lorut heräsivät eloon. Kokeilimme lorujen toimivuutta suunnittelemalla ja toteuttamalla kuusi toimintatuokiota espoolaisessa ostopalvelupäiväkodissa. Päiväkotiryhmän lapset olivat iältään 3 - 6-vuotiaita ja havainnoimme suunnittelemiämme toimintatuokiota yhdessä ryhmän lastentarhanopettajan kanssa.

## 2 Tausta ja tavoitteet

Opinnäytetyön aihe on muovautunut koko prosessin ajan. Alusta asti suunnitelmanamme oli kehittää lorukirja tukemaan päiväkotikäisten kielen kehitystä. Halusimme lorukirjan tuovan varhaiskasvatuksen henkilöstölle toimivan työvälineen lasten kielen kehityksen tukemiseksi. Alalla työskentelevien ammattilaisten kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta, ja jo alalla työskennelleinä huomasimme, että helposti hyödynnettävälle kielen kehitystä tukevalle materiaalille on tarvetta. Viikka ja Airaksinen (2004, 16) mainitsevat hyvän opinnäytetyön aiheen kumpuavan koulutusohjelman opinnoista ja yhdistyvän työelämän kanssa. Opinnäytetyön kautta pystytään syventämään sekä soveltamaan taitoja alalla kiinnostavasta aiheesta.

Opinnäytetyö toteutettiin parityönä. Aluksi aihetta rajatessa pohdimme, kuinka lorujen avulla voisi tukea lapsia, joilla on kielen kehityksen vaikeuksia. Tulimme siihen tulokseen, että kielen kehityksen vaikeuksiin keskittyminen olisi aiheena liian laaja. Lisäksi koimme, että pelkäämään kielen kehityksen ongelmiin rajautuminen ei lopulta hyödyttäisi toimivan lorukirjan tuottamista yleisesti varhaiskasvatukseen käyttöön. Prosessissa otetaan huomioon kielen kehityksen vaikeudet siten, että lorut tukevat myös lapsia joilla on kielellisiä vaikeuksia.

Aiheen rajaus kiteytyi lopulta puheterapeutin haastattelun jälkeen. Puheterapeutti koki hyödylliseksi lorujen ripottelemisen päivän rutiineihin ja ylipäättänsä päivähoidon arkeen. Lisäksi hänestä kuvien käyttö oli oleellista, joten päätimme käyttää kuvia lorujen tukena. Tämän ansiosta lorut ovat myös käyttökelpoisia niissä ryhmissä, joissa on monikielisiä lapsia sekä lapsia, joilla on kielellisiä vaikeuksia - vaikkakin lorut tukevat kaikkien lasten kielen kehitystä.

Opinnäytetyölle muodostui kaksi tavoitetta. Ensimmäisenä tavoitteena oli tuottaa lorukirja tukemaan alle kouluikäisten lasten kielen kehitystä. Opinnäytetyön toisena tavoitteena oli kehittää lorukirja tukemaan päiväkodin arjen tilanteita ja kehittää lorukirjasta sellainen, että se voidaan ottaa käyttöön vaivattomasti osana päiväkodin arkea. Lorut tukevat päiväkodin arkitilanteita, kuten siirtymiä, liittymällä esimerkiksi pukemiseen.

Olemme molemmat työssämme ehtineet saada kokemusta ryhmänohjauksesta, joten päätimme olla tekemättä siitä erillistä tavoitetta opinnäytetyöhömmö. Opinnäytetyön toteutuksessa on silti vahvasti mukana lasten toiminnan ohjaus. Tässäkin toteutuksessa pyrittiin mahdollisimman laadukkaaseen ryhmänohjaukseen, mutta toiminnan pääpaino on silti selkeästi lasten kielellisen kehityksen ja päiväkodin arjen vahvistamisessa.



### 3 Lapsen kielellinen kehitys

Opinnäytetyötä sekä lorukirjaa suunniteltaessa lapsen kielelliseen kehitykseen eri ikävaiheissa oli syytä perehtyä. Päätimme rajata teoreettisen viitekehyksen 3 - 6-vuotiaiden kielen kehitykseen, sillä kohdensimme lorukirjan erityisesti tälle ikäryhmälle. Olemme luoneet tämän teorian pohjalta lorumme siten, että ne ovat kuitenkin hyödyllisiä kaiken ikäisille lapsille.

Halusimme kartoittaa tietoperustaa myös haastatteleamalla puheterapeuttia. Tätä varten olimme valmistaneet haastattelurungon, ja haastattelumuotona käytimme teemahaastattelua. Erityisesti halusimme tietää puheterapeutin ammatillisen näkemyksen siihen, mikä on hänen mielestään niin sanotusti "hyvä loru", sekä mitä asioita meidän tulisi ottaa projektissämme huomioon, kun suunnittelemme loruja ja lorutuokioita. Vilka ja Airaksinen (2004, 27) tuovat esille, että toiminnallisen opinnäytetyön tietoperustaa kartoittaessa on syytä pohtia mahdollista asiantuntijakonsultaation tarpeellisuutta.

Tärkeää on rajata ja selventää tietoperustaa sekä teoreettista viitekehystä. Hyvä tietoperusta toimii toiminnallisessa opinnäytetyössä apuvälineenä ja se muodostuu opiskelijan ideasta ja alasta riippuen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tulee käyttää alan teorioista nousevia tarkastelutapoja valintoihin sekä niiden perusteluihin. (Vilka & Airaksinen 2004, 42-44.)

#### 3.1 Kielen kehitys ikäkausittain

Saman ikäisillä lapsilla saattaa olla merkittäviä eroja kielen kehityksessä ja kielellisissä taidoissa. Tasoero eri lasten kielellisten taitojen välillä on iso ja siksi onkin vaikea määrittää, millainen on keskimääräinen normaali kielen kehitys. Vaikka keskimääräisen kielen kehityksen ja sen variaatioiden määrittely on hankalaa, poikkeavan kielen kehityksen selvittämiseksi siihen kuitenkin pyritään. Kun erilaisia merkkipaaluja kielen kehitykselle löydetään, voidaan helpommin havaita kielen kehityksen viivästyminen. (Torvelainen 2007, 11.) Lapsen kielellistä kehitystä on tärkeä arvioida ja seurata, jotta mahdollisen tuen tarve voidaan huomata ajoissa (Välimäki 2011, 18). Opinnäytetyön kohderyhmän lapset ovat 3 - 6-vuotiaita ja ovat jo anatomisesti kehittyneet ääntelyelimistöltään siten, että heillä on edellytykset tuottaa kaikkia puheeseen tarvittavia äänneitä (Iivonen 2004, 24-27).

Kolmevuotias lapsi on innokas opettelemaan uusia sanoja. Lapsen sanavarastossa on eniten verbejä ja substantiiveja, mutta pronomien, partikkelien ja adjektiivien käyttö yleistyä. Lapsi tuottaa sanayhdistelmiä, joissa sanat taipuvat ja lapsen taivutusmuotojen käyttö laajenee. Preesens- ja imperfektimuodot, genetiivi, partitiivi, monikon tunnus, sekä sisä- ja ulkopaikallissijoja esiintyy puheessa, mutta lapsi käyttää myös itse keksimiään taivutuksia. Kertossaan tarinaa, kolme- ja puolivuotias yhdistelee keskimäärin kaksi tapahtumaa toisiinsa.

(Lyytinen 2014, 64 - 65.) Esineiden laadulliset ominaisuudet kiinnittävät kolmevuotiaan huomion ja lapsi esimerkiksi erottelee esineitä niiden koon mukaan (Koivunen & Lehtinen 2015, 154 - 155).

Neljävuotiaan lapsen puhe on jo miltei kokonaan ymmärrettävää. Neljävuotias osaa käyttää niin eri aikamuotoja, kuin apuverbejäkin. Lisäksi lapsi taivuttaa verbejä eri persoonamuodoissa ja puheessa on sekä kielto-, käsky-, että kysymyslauseita. Tarinankerrontataidot kehittyvät ja lapsen tarinat koostuvat useammasta eri tapahtumasta. Tyypillistä neljävuotiaan tarinankerronnalle on, että hän hyppää joidenkin yksityiskohtien yli kerronnassaan siten, että kuulijan voi olla hankala seurata tarinaa. (Lyytinen 2014, 64 - 65.)

Yleensä viisi vuotta täyttänyt lapsi käyttää kaikkien eri sanaluokkien sanoja samassa suhteessa, kuin aikuisetkin arkipuheessaan. Tyypillistä on, että viisivuotias ääntää sanat yleiskielen mukaan. Lauseiden muodostamisen perussäännöt ja sanojen taivutus ovat tämän ikäisellä lapsella jo hallussa. Lisäksi paikan, sijainnin ja ajan ilmaisu tarkentuu. Lapsi kykenee entistä tarkemmin kertomaan eri esineiden ja asioiden määrästä, väristä, muodosta, koosta tai muista laadullisista ominaisuuksista. Lapsen tarinankerrontataidot ovat jo hyvin kehittyneet ja hän kykenee kertomaan johdonmukaisesti lyhyen tarinan. (Lyytinen 2014, 64 - 65.)

5 - 6-vuotiaana lapsia alkaa kiinnostaa kirjaimet ja numerot. Jotkut lapset osaavat jo kirjoittaa nimensä ja esineiden laskeminen kymmeneen alkaa sujua. Kieliopillisesti lapsen puhe on jo miltei täysin oikein, mutta joitain äännevirheitä saattaa esiintyä ja lapsen voi olla edelleen vaikea hahmottaa abstrakteja kielikuvia. (Koivunen & Lehtinen 2015, 156.)

Kuusivuotiaana lapsen tietoisuus eri foneemeista kehittyy. Käytännössä tämä tarkoittaa, että lapsi oivaltaa sanojen muodostuvan erillisistä äännteistä. Hän oppii havaitsemaan näiden äännteiden tuottamien sanojen eroja ja hän oppii lisäämään, poistamaan, yhdistämään ja laskemaan äännteitä. Kuusivuotias lapsi osaa jo yli 10 000 sanaa ja nimeää sujuvasti asioita. Kuusivuotiaana lapsi omaksuu myös vuorovaikutuksen perustaidot. Näihin perustaitoihin kuuluvat toisen kuunteleminen sekä kysymyksien esittäminen kuulemastaan. Lapsi toimii hänelle annettujen ohjeiden mukaisesti, puhuu vuorotellen ja vastaa hänelle esitettyihin kysymyksiin. (Lyytinen 2014, 64 - 65.)

### 3.2 Vuorovaikutus ja kielen kehitys

Lapsen kielellisen kehityksen kannalta biologinen ja neurologinen kypsyminen ovat välttämättömiä, mutta näiden lisäksi lapsi tarvitsee vuorovaikutusta yhdessä ympäristönsä kanssa, jotta hän voi omaksua äännteet, kielen, puheen ja kommunikoinnin. Vuorovaikutuksen avulla lapsi saa mallin siitä kielestä mitä ympäristö käyttää, mutta yhtä tärkeää on, että lapsi pääsee oman toimintansa kautta kokeilemaan ja oivaltamaan, kuinka kieltä opitaan. Se, miten lapsen

puhe kehittyä, onkin vahvasti sidoksissa lapsen ja ympäristön vuorovaikutukseen. Jotta lapsi omaksuisi kielen hyvin, tarvitaan paljon sosiaalista vuorovaikutusta sekä kielellisiä virikkeitä. (Kunnari & Paavola 2012, 57.)

Aivoliiton Pienen kielipolku -oppaassa, korostetaan vuorovaikutuksen tärkeyttä. Silloin kun lapsi haluaa jutella, on kielen kehityksen kannalta tärkeää pysähtyä keskustelemaan lapsen kanssa. Arkisesti kieli kehittyä pelatessa ja leikkiessä, esimerkiksi helpot sanaselityspelit tai sanojen keksiminen yläkäsitteiden alle kehittävät lapsen oppimista. Myös ohjeiden antaminen ja se, että lasta pyytää antamaan ohjeita, auttaa kielen omaksumista. Lisäksi lukeminen, arvoitukset ja riittävä tukevat lapsen kielen oppimista. (Pienen kielipolku 2012.)

Kielellisellä vuorovaikutuksella on tärkeä rooli uusien sosiaalisten ymmärtämismallien kehittämisessä. Vanhempien puhuessa lapsensa kanssa vanhemmat käyttävät sellaisia ilmaisuja, jotka kuvastavat heidän omia, että muiden tuntemuksia ja ajatuksia. Näin ollen kieli toimii välineenä, jonka avulla lapsi oppii muiden ja itsensä mielen sisäisiä tunteita ja kehittää vähitellen myös taidon ilmaista niitä. Kun lapsi kehittyä muiden henkilöiden mielen ymmärtämisessä, hän pääsee paremmin sisälle sosiaaliseen maailmaan. (Loukusa, Kunnari & Vedenkannas 2011, 34 - 35.)

Puheterapeutti korosti haastattelussa, että kaikki vuorovaikutus aikuisen kanssa on kehitystä tukevaa, eikä sen siis tarvitse aina olla erikoista tai ihmeellistä toimintaa. Puheterapeutti näki erityisen tärkeänä puhumalla puhumisen harjoittelun ja arjen, joka tukee kielen kehitystä.

### 3.3 Kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Lapsi opettelee kieltä leikin ja muiden hänelle ominaisten tapojen kautta omaehtoisesti. Puhkeen ja kielen oppimisessa ilmenevät ongelmat ennakoivat hankaluuksia myös sosiaalisella alueella. Varhaiskasvatusikä on hyvä aika parantaa niitä taitoja, joissa on kehittymisen varaa, jotta säästytään myöhemmin muilta pahemmilta ongelmilta. Aikuisella on velvollisuus olla tarkkaavainen lapsen kehittymisen seurannassa. Kaiken muun oppimisen kannalta kielen oppiminen on avainasemassa. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 5 - 7.)

Kielen merkitys korostuu lapsen kasvaessa ja se tukee ajattelutoimintojen ja kommunikoinnin kehittymistä. Kun lapset kasvaessaan liittyvät kielen toimintaan leikeissään, korostuu kielen oppimisessa myös lasten omien kokemusten merkitys. Kielenhallinnan valmiudet luovat pohjan muille oppimisvalmiuksille. Kielen oppiminen on sekä persoonallinen, että luova prosessi, mutta myös jäljittelyllä on erityisen tärkeä merkitys. Sekä lasten välisessä, että lapsen ja aikuisen välisessä kanssakäymisessä, lapset oppivat kommunikaatiomalleja, kulttuurisia- ja sosiaalisia tapoja. (Välimäki 2011, 14 - 18.)

Vuonna 2003 laaditussa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Vasu) lapsen kielellinen kehittyminen ja kehittäminen linjattiin koko asiakirjan läpäiseväksi teemaksi, eli tietyllä tavalla Vasun punaiseksi langaksi. Vasussa alleviivataan sitä, että kielen merkitys on ympäröivän maailman haltuun otossa olennaisessa asemassa. Kun lapsi kasvaa, kieli tukee kommunikoinnin ja ajattelutoimintojen kehittymistä. Vasussa on myös oma luku koskien eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatusta, edellä mainitun yleisesti lapsen kielellistä kehitystä linjaavan luvun lisäksi. (Välimäki 2011, 13 - 14.)

Vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieli nähdään lapselle sekä oppimisen kohteena, että välineenä. Kielen avulla lapsi toimii erilaisissa tilanteissa, ottaa haltuun erilaisia asioita ja toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kieli on myös väline itseilmaisuun sekä tiedonhankintaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40 - 41.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40 - 41) määritellään kielellisen identiteetin kehittymisen osa-alueita, joita tukemalla ja ohjautamalla vahvistetaan kielellisen identiteetin kehittymistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan ja heille annetaan kokemuksia kuulluksi tulemisesta. Lasten kielen ymmärtämisen taitoja tuetaan mallintamisen avulla: johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskustelu tukevat sanavaraston kehittymistä. Tarvittaessa apuna käytetään myös kuvia ja esineitä.

Lasten puheen tuottamisen taitoja tuetaan rohkaisemalla lapsia puhumaan erilaisissa tilanteissa, jolloin lapsi oppii käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kielen käyttötaitoja harjoitellaan kertomisen, selittämisen ja puheen vuorottelun kautta. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee myös kielen käyttötaitojen kehittymistä. Lisäksi tämä auttaa lapsia havaitsemaan kirjoitetun ja puhutun kielen eroja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40 - 41.)

Lapsen sanavaraston ja muistin laajetessa lapsen kielellinen ilmaisu monipuolistuu. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 41) kehoitetaan varhaiskasvatuksen henkilöstöä tietoisesti tukemaan kielellisen ilmaisun kehitystä. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan lorut ja laululeikit ovat kielellistä muistia kehittävää toimintaa. Kuvaavien sanojen käyttäminen, nimeäminen, sekä kielellä leikkittely kartuttavat lapsen sanavarastoa ja edistävät kielellisen muistin kehittymistä. Kun lapsen kanssa luetaan, hänelle kerrotaan tarinoita tai keskustellaan kiireettömästi, lapselle tarjoutuu tilaisuus opetella uusia käsitteitä ja niiden asiayhteyksiä, sekä pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä.

Lapsen kielitietoisuus kehittyy lapsen havainnoissa lähiympäristönsä kieltä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön vastuulla on edistää lasten kiinnostusta sekä kirjoitettua, että suullista kieltä kohtaan. Henkilöstön tulisi ajan mittaan herätellä lasten mielenkiintoa lukemiseen ja kirjoittamiseen. Lasten huomiota tulisi suunnata kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla kielen rakenteisiin, kuten esimerkiksi äänteisiin ja tavuihin. Varhaiskasvatuksessa tulee käyttää vaihtelevia ja rikkaita tekstejä. Lapsia on rohkaistava leikilliseen lukemiseen ja kirjoittamiseen. Lisäksi lapsia kannustetaan keksimään itse tarinoita ja näitä kertomuksia, loruja sekä muita sanallisia viestejä dokumentoidaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 41.)

Kielellä on tärkeä rooli yksilöllisyyden ja oman itsensä ilmaisussa. Kieltä tarvitaan tunteiden ilmaisuun, sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja toiminnan ilmaisemiseen. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä tärkeämpää on, että lapselle puhutaan. On oleellista ymmärtää, että lapsen kieli kehittyy jo silloin kun lapsi ei vielä itse puhu. (Nurmilaakso 2011, 31 - 35.)

#### 4 Lorut varhaiskasvatuksessa

Jotta varmistetaan laadukas varhaiskasvatus, tulee päiväkodin tarjota kielellisesti virikkeellinen ympäristö lapselle. Vaihteleva ja erilainen materiaali tukee lapsen kielen kehitystä. Kaikkiin länsimaisiin kulttuureihin kuuluu loruttelu lasten kanssa, niin myös suomalaiseseen. Loruttelun vetovoima on säilynyt, vaikka se onkin jo hyvin vanha tapa. Nykyään hyvin pienetkin lapset osaavat käyttää tietokonetta ja erilaiset nettiohjelmat ovat suosittuja, mutta silti lorut ovat ajankohtaisia ja pysyvät lasten suosiossa. Lisäksi lorutellessaan lapsi voi muodostaa visuaalisia mielikuvia ja näin myös lapsen kielellinen tietoisuus kasvaa. (Nurmilaakso 2011, 37.)

Kiinnostus riimeillä leikkimiseen ja lorutteluun on universaali ilmiö. Loruttelusta, riimitteilyistä ja puheen soinnista nauttivat jo 2 - 3-vuotiaat tai mikseivät pienemmätkin lapset, sillä kiinnostus kieleen on lapsilla synnynnäinen. Lapset yleensä lausuvat loruja omaan kieleensä sopivilla äänneillä ja niiden oppiminen perustuu suurilta osin lapsen muistiin. Lapset nautiskelevat lorujen tuomista iloista ympäri maailman. (Nurmilaakso 2010, 32.) Lisäksi lorujen ja kertomuksien lukeminen lapselle kehittää lapsen kuuntelutaitoja ja harjaannuttaa lapsen tarkkaavaisuutta. Kasvattaja voi esimerkiksi jälkikäteen kysellä luetusta tai lorutellusta runosta ja samalla havainnoida lapsen kuullun ymmärtämistä. (Nurmilaakso 2011, 35.)

Kieli runoissa on arkikieltä värikkäämpää ja vaihtelevampaa. Lapset tarttuvat helposti runoihin ja ne jäävät lasten mieliin, vaikka runoissa olisikin outoja tai vieraita sanoja. Runot ja lorut laajentavat sanavarastoa sekä kehittävät kielen ymmärtämistä. Mikäli lapsille tarjotaan ja annetaan mahdollisuus, leikkivät lapset riimeillä kekseliäästi. Hassut ja hauskat riimit lisäävät kielen käyttötapojen ja mahdollisuuksien ymmärtämistä sekä kielellistä kekseliäisyyttä. Loru-

leikit ja erilaiset arvoitukset ovat hauskoja, kehittävät keskittymiskykyä ja muistia, opettavat, tukevat kuuntelua ja vuorovaikutusta sekä kehittävät mielikuvitusta ja uskallusta käyttää kieltä luovasti. (Hakamo 2011, 63.)

Alle kolmevuotiaiden lapsien kanssa hyödyllisiä ovat lorukortit, joita voidaan lukea ryhmässä tai kahden kesken. Pienetkin lapset osaavat yhdistää kuvan ja lorun osan toisiinsa. Käyttämällä lorukortteja voidaan keittää kolmevuotiaiden havaitsemista ja muistia. Havaintojen tekeminen on keskeinen osa kielellistä kehitystä ja perusta oppimiselle. Alle kolmevuotiaiden kanssa lorupussin käyttäminen on perustelua, sillä jo pussin esille ottaminen virittää lapset loruhetkeen ja lapset tietävät, että jotain mukavaa on alkamassa. Myös esineiden ja asioiden luokittelua harjoitetaan lorupussin avulla. (Nurmilaakso 2011, 37.)

Kohderyhmämme ovat 3 - 5-vuotiaat lapset ja tämän ikäisten kanssa erilaisten lorukorttien käyttömahdollisuudet ovat monenkirjavia. Tämän ikäisille lapsille tulisi antaa mahdollisuus myös tutkia lorujen kirjoitusta ja tekstin kirjainten muotoja. Jos lorukortteja käytetään, ne on hyvä asettaa esille siten, että lapset voivat tutkia kortteja muun leikin lomassa. Mikäli loruja toistetaan päivittäin, lapset oppivat ne ulkoa ja näin käytettynä lorut samalla kehittävät lapsen muistia. Kieleen liittyvä oppiminen on sidoksissa tunne-elämyksiin ja onnistumisen kokemuksiin, jotka saattavat jäädä lapsen muistiin koko elämäksi. Lisäksi erilaisilla oppimiselämyksillä on yhteys oppimismotivaatioon, joka puolestaan vaikuttaa siihen, miten kiinnostunut lapsi on lukemaan oppimisesta. (Nurmilaakso 2011, 37 - 38.)

Pienen lapsen kehityksen kannalta toisto on erittäin olennaista. Kun loruja toistetaan usein, lapset muistavat vähitellen niistä yhä enemmän ja enemmän sanoja. Samoja loruja tai lorukortteja olisi hyvä käyttää pienten lasten kanssa päivittäin. Tällöin lapset oppivat ne ulkoa ja heidän muistinsa kehittyi. Kun lapset kiinnostuvat loruteltujen sanojen merkityksistä ja lorujen sisältöä käydään aikuisen kanssa läpi, lasten vuorovaikutustaidot ja keskustelutaidot kehittyvät luonnostaan samalla. (Nurmilaakso 2011, 39.)

Lorujen avulla lapsia innostetaan myös keksimään omia riimejä ja leikkimään sanoilla. Loruille ominaisia alku- ja loppuriimejä muodostamalla, sekä runon muotoon sanojen järjestäminen kehittää myös lasten tietoisuutta kielen käytöstä. Tärkeintä loruhetkessä on lapsen ja aikuisen välinen tunneyhteys. Aikuisella tulisi olla lorutuokiossa lämmin äänensävy ja hassuteleva asenne. (Nurmilaakso 2011, 39.)

Haastattelussa puheterapeutti toi esille runojen ja lorujen monipuolisemman käytön varhaiskasvatuksessa. Loruja ja runoja voisi puheterapeutin mukaan käyttää enemmän hyödyksi ottamalla ne osaksi jo olemassa olevia rakenteita. Lorujen ja runojen tulisikin olla helposti käyttöön otettavia. Puheterapeutti painotti loruissa rytmin tärkeyttä sekä toistojen määrää, jotta

loruista on hyötyä ja iloa. Hyvän lorun avulla pystytään kartoittamaan sanavarastoa ja harjoittelemaan tarkkaavaisuutta. Varhaiskasvatuksen käytössä lorujen tulisi olla tarpeeksi yksinkertaisia ja helppoja ja niitä tulisi käydä läpi vain pieni hetki kerrallaan. Lorut olisi hyvä kiinnittää johonkin tilanteeseen, kuten pukemiseen. Nimenomaan tuttuus luo turvallisuutta.

#### 4.1 Lorun määritelmä

Tavallisesti loru on nokkelasanainen hokema. Usein loru on luettavissa tai laulettavissa ja se saattaa olla täysin ajatukseton. Ominaisia piirteitä loruille ovat helposti tarttuva ja nopea rytmi, sekä usein alkusoinnun hyödyntäminen. Tyypillisesti lorut liittyvät lasten leikkeihin tai peleihin, kuten suomalainen "ulle dulle doff, kinkke laade koff- -". (Hosiaislouma 2003, 531.) Lastenloruille ovat ominaisia myös erilaiset hulluttelevat riimit (Hosiaislouma 2003, 785).

Jo sukupolvien ajan kansanomaisen loruperinne on liittynyt pienten lasten hoitoon ja viihdyttämiseen Suomessa. Lapsuutta ja näin myös vanhemmuutta Suomessa ovat värittäneet riimillinen, kalevalamittainen tai puheenparrenomainen perinteinen sanankäyttö. Suomen Kansan Vanhat Runot (SKVR) on tieteellinen aineistojulkaisu, johon on koottu lasten elämään liittyvä folklore-aineistoa. Aineisto on kerätty jo talonpoikaisaikana 1800-luvun alkupuolelta 1900-luvun alkuun. (Lipponen 2001, 86.) Lorujen voidaan nähdä olevan lastenrunoutta tai lasten kansanrunoutta.

Käytetyimpiä tyylikeinoja lastenrunoudessa on toisto. Toistolla voi olla loitsunomainen tehtävä ja lastenrunoilla onkin yhteyksiä ikivanhoihin rituaaleihin ja riitteihin. Lastenrunoudessa toisto ei ole pelkästään mekaanista sanojen uudelleen sanomista siitä syystä että sanojen toivotaan jäävän paremmin mieleen. Sen sijaan toiston on tarkoitus havahduttaa lukija tai kyseenalaistaa sekä etsiä uutta tulkintaa aikaisemmin sanotulle. (Heinonen 2001, 126.)

#### 4.2 Kuvien käyttö lorujen tukena

Kun lapsi yhdistää mielessään loruun kuvan, käsitteiden väliset suhteet tarkentuvat ja ajatukset lapsen mielessä jäsentyvät. Etenkin alle kolmivuotiaiden lasten kanssa erilaisen konkreettisen materiaalin käyttö on oleellista. Tämä lisää kielellisten taitojen lisäksi havainto- ja keskittymistaitoja. Kun materiaali ohjaa lapsen havaintoja, lapsi keskittyy vain yhteen asiaan kerrallaan. Yli kolmivuotiaiden lapsien kanssa akvarellimaiset kuvat ovat omiaan lorujen kuvituksena, sillä ne ruokkivat lapsen mielikuvitusta ja harjoittavat ajattelutaitoja. (Nurmilaakso 2011, 39.)

Lasten kokemuksia kuvista ja kuinka lapset niitä tulkitsevat, on tutkittu vähän. Pienet lapset kuitenkin ymmärtävät ja pitävät erilaisista kuvista, myös abstrakteista. Lapset ovat ennakkoluulottomia kuvien katselijoita, eivätkä he kyseenalaista sitä, mikä on taidetta ja mikä ei.

Tästä syystä lapsille pitäisi tarjota monenlaisia erilaisia kuvia tutkittaviksi: niin vanhoja kuin uusia, abstrakteja kuin esittäviä sekä hauskoja, että vakavia kuvia. Valitettavan usein aikuiset ajattelevat, että lapsille katseltaviksi kuviksi sopivat vain kirkkaat värit ja imelät kuva-aiheet. (Heinimaa 2001, 155.)

Puheterapeutti painotti kuvien käyttöä nimenomaan ymmärtämisen ja kommunikaation tukena. Ryhmissä on paljon lapsia, jotka tarvitsevat kuvia toiminnan ohjauksen ja ymmärtämisen tueksi. Monikielinen lapsi ei välttämättä pysty loruttelemaan, mutta hän pystyy kuvien avulla poimimaan lorusta sanoja. Kun kuvat ovat lorun tukena, pystyy lapsi paremmin tarttumaan loruun ja se on ymmärrettävämpi. Tärkeää kuvien käytössä on kertominen, nimeäminen ja arvoitusten käyttö.

## 5 Päiväkodin arjen toiminta

Teoriapohjassamme perehdytään päiväkodin arkeen ja siihen liittyviin käytänteisiin. Nämä käytänteet ovat oleellisessa osassa koko lorukirjan kehittämistä ja suunnittelua sekä itse loruja, että toimintatuokioitamme. Koimme tärkeäksi avata päiväkodin arjen käsitteitä, jotta opinnäytetyöstämme muodostuisi ehjä kokonaisuus.

Puheterapeutin haastattelusta kävi ilmi, että nimenomaan lorujen ja lorutuokioiden kiinnittäminen päiväkodin toiminnan rakenteisiin ja arjen käytänteisiin palvelisi lorujen käyttöä varhaiskasvatuksessa. Kun lorut kiinnittyvät arkitilanteisiin, on lasten helpompi oppia ja omaksua loruja ja runoja.

### 5.1 Päiväkodin toiminnan rakenne

Struktuuri tarkoittaa toiminnan rakennetta ja sille asetettuja kehyksiä, joiden sisällä toiminta tapahtuu. Struktuuri voidaan käsittää myös syvällisempänä toiminnan suunnitteluna ja toteutuksena. Ohjatun toiminnan rakenne suunnitellaan etukäteen tarkoituksenmukaiseksi. Päivähoidossa struktuurilla tarkoitetaan yleensä päiväjärjestystä ja sen säännöllisyyttä. Tämän lisäksi voidaan strukturoida erikseen jokainen yksittäinen toimintahetki ja siirtymävaihe. (Koi-vunen 2009, 62.)

Selkeä päiväohjelma on tarpeellinen kaikille lapsille ja struktuuri on keskeinen toiminnan ja arjen jäsentäjä. Siten se onkin erittäin merkityksellinen lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. Kun lapsi tietää ja pystyy ennakoimaan mitä on tulossa, pystyy hän myös paremmin säätelemään omaa käyttäytymistään. (Ahonen 2017, 196.) Strukturoitu toiminta sisältää rakenteiltaan samanlaisina toistuvat vaiheet, jolloin strukturoitu toiminta lisää lasten turvallisuuden tunnetta sekä vähentää levottomuutta.



Erityisesti kuvien käyttö struktuurin osana on hyvä apuväline. Kuvat auttavat hahmottamaan toiminnan rakennetta ja ne hyödyttävät kaikkia lapsia. Toiminnan toteutus voidaan pilkkoa hyvinkin pieniin osiin: esimerkiksi lapselle, jonka on vaikea rauhoittua pukemistilanteessa tai vaikeuksia hahmottaa pukemisen järjestystä, voidaan vaatteita esittävillä sekä pukemista kuvaavilla kuvilla auttaa. (Koivunen 2009, 64 - 65.)

Siirtymätilanteet tarkoittavat toiminnasta toiseen siirtymistä, esimerkiksi ulos lähtemistä, tai päiväunille menemistä (Ahonen 2017, 188). Päiväkodissa levottomuutta aiheuttavat usein siirtymätilanteet. Levottomuus voi johtua siitä, ettei siirtymätilanteita ole strukturoitu riittävästi. Lisäksi levottomuutta aiheuttaa se, että siirtymissä lapset joutuvat toimimaan paljon itsenäisesti, ilman selkeää ohjeistusta siitä, kuinka tulee toimia ja erityisesti missä järjestyksessä. (Koivunen 2009, 58.)

Siirtymätilanteiden ongelmallisuutta selittää lisäksi se, että siirtymätilanteissa lapset joutuvat usein odottamaan paljon. Lapselle, jonka taidot säädellä omaa turhautumistaan ovat vasta kehityksessä, on odottaminen erityisen kuormittavaa. Mikäli siirtymätilanteet ovat olleet lapsille aiemmin ikäviä, se saattaa näkyä heidän käyttäytymisessään toistuvasti näissä tilanteissa. (Ahonen 2017, 188 - 189.)

Siirtymätilanteissa tulisi käyttää periaatetta, jossa kasvattaja on aina siellä, minne lapset siirtyvät. Siirtymätilanteita helpottaa siirtyminen tilanteesta ja tilasta toiseen vaiheittain. (Koivunen 2009, 59.) Siirtymätilanteiden kuormittavuutta on helppo vähentää erityisesti pienryhmätoiminnan avulla. Pienryhmissä toimiminen vähentää odottamista ja jonottamista sekä mahdollistaa aikuisen tuen ja läsnäolon. (Ahonen 2017, 189.)

## 5.2 Pienryhmätoiminta

Pienryhmätoiminta on pedagoginen yhteisöllisyyteen liittyvä valinta, jonka avulla syvennetään ja vahvistetaan vuorovaikutusta. Pienryhmätoiminta mahdollistaa turvallisen ja ennakoitavan rakenteen, jossa lasten on helppo toimia. (Järvinen & Mikkola 2015, 39.) Pienryhmät luovat optimaaliset olosuhteet oppimiselle, sekä erilaisten taitojen harjoitteluun. Monelle lapselle voi olla haastavaa olla tilanteessa, jossa on paljon lapsia. Pienryhmätoiminnassa lapsi pääsee hengähtämään ja saa oman äänensä paremmin kuuluviin. Pienryhmätoiminta tukee lasten keskittymistä ja tarkkaavaisuutta, sillä isommissa ryhmässä meteli on kovaa ja keskittyminen haastavaa. (Alijoki & Pihlaja 2016, 270.)

Puheterapeutti painotti haastattelussa pienryhmätoiminnan merkitystä. Lasten on helpompi keskittyä käsillä olevaan asiaan, kun ryhmä ei ole liian suuri. Lapsi pystyy myös helpommin kysymään ja tarkentamaan kuulemaansa. Lisäksi lorujen ymmärtäminen helpottuu, kun niitä käsitellään ja opetellaan pienryhmissä rauhassa.

Pienryhmätoiminnan suunnittelussa tavoitteiden tulee lähteä lapsista ja lapsiryhmästä. Erityisesti huomioon tulee ottaa lasten ikä, mielenkiinnon kohteet, tuen tarpeet sekä muut erityispiirteet, jotka muokkaavat jokaisesta ryhmästä erilaisen. Toiminta perustuu myös toiminnalle annettuihin tavoitteisiin sekä lasten kehityksellisiin tarpeisiin. (Järvinen & Mikkola 2015, 40.)

### 5.3 Ohjatut tuokiot päivähoitossa

Ohjatulla tuokiolla tarkoitetaan aikuisen suunnittelemaa ja organisoimaa toimintaa, jolla on selkeät pedagogiset tavoitteet. Tuokioita suunniteltaessa on tärkeää ottaa huomioon lapsikohtaiset toiminnan tavoitteet: tavoitteiden suunnittelu kumpuaa aina lapsen ja hänen tarpeidensa tunnistamisesta sekä lapsiryhmän tarpeista. Tavoitteissa tulee miettiä paitsi toiminnan sisällölliset tavoitteet myös lasten yksilöllinen oppimistyyli. (Ahonen 2017, 174 - 177.)

Toimintaa suunniteltaessa on tärkeää miettiä ryhmän kokoonpanoa. On syytä pohtia, miten varmistetaan jokaisen lapsen osallistuminen ja onko ryhmässä vetäytyviä tai paljon ohjausta vaativia lapsia. Toiminnan suunnittelussa lähtökohtana tulee olla se, että jokaisen lapsen kuuluu saada onnistumisia ja mahdollisuus osallistua. (Ahonen 2017, 177 - 179.)

Toiminnallisuus on tärkeää ohjatuissa toiminnoissa, jolloin välttyään paljolta istumiselta, hiljaa olemiselta sekä paikoillaan odottamiselta. Ohjatut tuokiot ovat usein myös liian pitkiä. Hyvin suunnitellut, lapsia runsaasti aktivoivat tuokiot, saattavat päättyä haastavaan käyttäytymiseen, jos niiden pituus ylittää lasten valmiudet ylläpitää tarkkuutta. (Ahonen 2017, 174 - 175.)

Toiminnan laadukkaaseen suunnitteluun kuuluu lisäksi varautuminen muutoksiin. Joustavuutta voidaan pitää yhtenä tärkeimmistä ominaisuuksista toimintasuunnitelmaa tehtäessä ja toteutettaessa. Lasten kanssa työskentely vaatii hetkessä elämistä, jolloin kasvattajalla on oltava herkkyyttä vaihtaa tai muuttaa suunnitelmaa tarpeiden mukaan. Toimintasuunnitelman toteuttaminen käytännössä osoittaa sen, onko suunnitelma ollut hyvä ja toimiva kaikille lapsille. (Ahonen 2017, 180 - 181.)

### 5.4 Oppiminen ja onnistumisen kokemus

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 20.) määritellään oppimiskäsitys, jonka mukaan lapset kehittyvät, oppivat ja kasvavat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten sekä lähiympäristön kanssa. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana, jolle on synnynnäistä uteliaisuus, halua oppia uutta, kerrata sekä toistaa. Oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena, kaikkialla tapahtuvana. Oppimiseen yhdistyvät sekä tiedot, toiminta, taidot, aistihavainnot, tunteet, ajattelu että kehollinen kokeminen. Oppimista tapahtuu lasten jäljitellessä muiden toimintaa

sekä tarkkaillessa ja havainnoidessa ympäristöään. Lisäksi lapset oppivat liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä leikkien.

Oppimisen lähtökohtana ovat varhaiskasvatuksessa lasten mielenkiinnon kohteet, osaaminen sekä aiemmat kokemukset. Uusilla opittavilla asioilla tulee olla yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan. Parhaiten lapset oppivat voidessaan hyvin, kokiesaan olonsa turvalliseksi, myönteisten tunnekokemusten kautta sekä vuorovaikutussuhteissa. Kokemus yhteisöön kuulumisesta sekä vertaisryhmä ovat keskeisiä lapsen osallisuuden sekä oppimisen kannalta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.)

Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen sekä tarpeeksi haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia, iloa omasta toiminnastaan ja itsestään oppijana. Leikin merkitys lasten oppimiselle on valtava: se on motivoivaa, iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset oppivat monia taitoja sekä omaksuvat tietoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.) Lapsen oppiminen liittyy vahvasti toimimiseen ikätovereiden kanssa, sillä yhteinen tekeminen innostaa lasta jopa haastavaan toimintaan. Lisäksi taitavampi lapsi voi opettaa toista sekä auttaa monessa asiassa. (Alijoki & Pihlaja 2016, 269.)

Onnistumisen kokemukset syntyvät siitä, että tehtävä tai toiminta on lapsen kehitykselle sopivaa, hänen innostuneisuutensa palkitaan ja käyttäytymisestä tai suorituksista kiitetään. Onnistuminen lisää motivaatiota ja siten myös oppimista. (Koivunen 2009, 38-39.) Jokaisen lapsen itseluottamusta vahvistavat onnistumisen kokemukset. Tämä edellyttää, että ryhmä- ja opetustilaisuudet järjestetään sellaisiksi, että lapsi voi saada niissä kokemuksia onnistumisesta. Lapsen tulee saada kannustusta, hyväksyntää, rohkaisua, kiittämistä, keskustelua sekä aikuisen huomiota. Aikuinen voi omalla toiminnallaan rohkaista lasta kokeilemaan ja yrittämään uutta. (Alijoki & Pihlaja 2016, 268.) Onnistumisen kokemuksen tärkeyttä painotti myös haastattelemamme puheterapeutti.

## 6 Kehittämishankkeen toteutus

Opinnäytetyön toteutus alkoi aiheen ideoinnilla ja suunnittelulla syyskuussa 2016. Marraskuuhun mennessä olimme saaneet yhteistyökumppanin, allekirjoittaneet opinnäytetyösopimuksen ja haastatelleet Espoon kaupungin puheterapeutteja. Käytimme haastattelua osana teoreettista viitekehystä sekä lorujen ja lorukirjan tuottamista. Opinnäytetyön suunnitelma esitettiin joulukuussa 2016 ja samaan aikaan alkoi lorujen ja lorukirjan kehittäminen.

Yhteistyökumppaniksi valikoitui Espoolainen ostopalvelupäiväkoti, jossa on yhteensä 21 lasta. Tutustumiskäynnin yhteydessä tammikuussa 2017 sovimme käytännön järjestelyistä päiväkodin johtajan kanssa. Toimintakerroille valikoitui 3 - 6-vuotiaiden ryhmä, jossa oli mukana suo-

men kieltä vasta opetteleva lapsi. Päiväkodin pienen ryhmäkoon vuoksi meille tarjoutui otollinen tilanne harjoittaa pienryhmätoimintaa osana projektiamme. Toimintakerrasta riippuen tuokioon osallistui 4 - 7 lasta.

Toimintakerrat järjestettiin tammi-helmikuussa 2017. Toimintakertoja oli yhteensä kuusi. Päiväkodin toiveiden mukaan järjestimme toimintakerrat aina tiistaisin klo 9.30 - 10.30. Toimintakerrat koostuivat kahdesta osasta. Aloitimme yhteisellä lorutuokiolla, joka kesti 20 - 30 minuuttia, josta jatkoimme siirtymätilanteeseen. Siirtymätilanne tarkoitti lasten wc -käyntiä ja pukemista ulos lähtöä varten. Siirtymätilanteiden ja pukemisen ottaminen mukaan toimintakerroille tuli erityisesti päiväkodin toiveesta. Ne olivat myös tärkeä osa omaa projektiamme ja lorukirjan sekä lorujen sisältöä.

Lorukirja suunniteltiin kokonaisuudeksi, joka sisälsi 10 loru. Lorukirjan lorut sijoittuivat keksittyyn päiväkotiin, jossa asui erilaisia eläimiä. Jokainen loru sai oman eläinhahmon ja loru sijoittui yhteen satupäiväkodin keskeiseen arkitilanteeseen. Näin ollen oli luontevaa rakentaa toimintakerrat siten, että jokaisella kerralla esiteltiin yksi uusi eläinhahmo ja käsiteltiin yhtä teemaa. Tällä halusimme varmistaa tarpeeksi rauhallisen tahdin sekä aikaa lorutteluun ja kertaukseen. Lorukirja ja lorukortit löytyvät opinnäytetyön liitteistä (Liite 6).

Toimintatuokioita oli yhteensä kuusi, joista viimeinen oli arviointikerta. Toimintatuokioiden jälkeen viimeistelimme opinnäytetyön raporttia sekä teimme valmiiksi maaliskuu - huhtikuun aikana lorukirjan tulostettavaan muotoon. Opinnäytetyötä arvioitiin maaliskuu - huhtikuun aikana ja valmis opinnäytetyö sekä lorukirja esitettiin huhtikuun opinnäytetyöseminaarissa vuonna 2017.

## 6.1 Toimintakerrat

Toimintakertojen rakenne pysyi jokaisella kerralla samanlaisena. Tällä halusimme lisätä lasten turvallisuuden tunnetta ja vähentää levottomuutta. Lapset pystyivät ennakoimaan tulevan tuokion toimintaa, jolloin he pystyivät paremmin säätelemään omaa käytöstään. Ennen jokaista toimintatuokiota olimme valmistelleet kirjallisen toimintasuunnitelman. Jokaiselle toimintatuokiolle oli kirjattu ylös tavoitteet, jotka kyseisellä toimintatuokiolla pyrimme saavuttamaan. Toimintatuokioiden jälkeen arvioimme erikseen toimintakerralle asetettuja tavoitteita.

Aloitimme jokaisen tuokion samalla aloituslorulla, joka viritti lapset tunnelmaan ja toi pysyvyyttä tuokioiden rakenteeseen. Aloituslorun jälkeen olimme valmistelleet jokaiselle kerralle virittävän leikin, jolloin jokainen lapsista sai yksilöllistä huomiota. Leikissä jokainen lapsista sai kertoa oman nimensä sekä yhden asian itsestään, joka liittyi toimintakerralla käsiteltävään teemaan.

Virittävän leikin jälkeen otimme esille kuvan, jossa kaikkien lorujen eläinhahmot istuivat yhdessä piirissä. Sen avulla kävimme läpi edellisiä kertoja, palautimme mieleen lorujen hahmoja ja itse loruja. Kuvan avulla kerroimme myös sen kertaisen toimintakerran ohjelmasta - mihin hahmoon ja loruun saamme tänään tutustua.

Tämän jälkeen otimme toimintakerran lorun eläinhahmon kuvan esille ja esittelimme sen. Jokaisella eläimellä oli oma tekeminen, joka liittyi päiväkodin tilanteeseen. Tämä tekeminen myös muodostui toimintakerran teemaksi. Teema, esimerkiksi pukeminen, esiteltiin lapsille aina eläimen lempipuhana. Lasten oli helppo eläinhahmon kautta keskustella päivän teemasta. Olimme miettineet jokaiselle kerralle myös virittäviä kysymyksiä päivän teemasta ja kuinka se liittyy päiväkotiin.

Keskustelun päätteeksi aloimme lorutella. Aluksi luimme lorun kerran läpi, jonka jälkeen loruttelimme sen yhdessä pienissä osissa lasten kanssa. Useimmissa loruissa oli myös käsiliikkeet lorun hahmottamisen tukena. Loruttelun jälkeen keskustelimme vielä lasten kanssa siitä, milloin tätä loruja voisi päiväkodissa käyttää ja miksi. Lorun jälkeen olimme suunnitelleet jokaiselle kerralle leikin, joka liittyi eläinhahmoon ja päivän teemaan sekä tuki teeman hahmottamista. Leikin aikana hyödynsimme loruttelua tai laulua.

Seuraavaksi kysyimme lasten mielipiteitä ja palautetta kerrasta. Lopetimme lorutuokion aina samaan lopetusloruun, jossa oli paljon toistoa. Tällä halusimme selkeyttää toiminnan rakennetta ja tehdä selkeän lopetuksen jokaiselle lorutuokiolle. Lopetuslorun jälkeen siirryimme pukemiseen ja uloslähtöön. Pukemisen tukena oli jokaisella kerralla sama pukemisoru, jossa pukemisen vaiheet tulivat selkeästi esille.

#### 6.1.1 Ensimmäinen toimintakerta: pukeutuminen

Ensimmäisen toimintakerran teema liittyi päiväkodissa ulos siirtymiseen ja ulkovaatteiden pukemiseen. Päivän loru keskittyi nimenomaan vaatteiden pukemisjärjestykseen ja tätä aihetta oli erikseen toivottu työelämäkumppanin taholta. Lorun hahmoksi valikoitui Hattu-Kettu ja lorussa kielen kehityksen kannalta keskityttiin kaksoiskonsonantti-äänteen harjoitteluun. Lorutuokiota varten oli tehty lorukortit kuvaamaan jokaista pukeutumisen vaihetta.

Tavoitteet kerralla olivat ryhmään ja lapsiin tutustuminen sekä selkeän toiminnan rakenteen ja turvallisen ilmapiirin luominen kyseiselle sekä tuleville toimintakerroille. Lisäksi tavoitteina olivat loruihin tutustuminen sekä loruttelun tuoman ilon herättely. Kielen kehityksen kannalta tavoitteena oli kaksoiskonsonantti-äänteen harjoittelu ja lorun teeman eli pukemisen järjestyksen hahmottaminen.

Ensimmäisellä kerralla aloitimme toiminnan itsemme esittelyllä ja esittelemällä tulevaa toimintaamme lapsille pääpiirteittäin. Lapsille aihetta pohjustettiin kertomalla satu, että tulemme Aarniometsän päiväkodista, jossa asuu erilaisia eläinhahmoja. Lapsille kerrottiin, että he saivat jokaisella lorutuokiolla tutustua erilaisiin eläinhahmoihin. Vahvistimme kyseistä satua kuvalla, jossa kaikki eläinhahmot istuivat piirissä.

Tämän jälkeen ohjasimme virittävän leikin, jossa jokainen lapsi valitsi itsellensä pehmolelun, jonka kautta lapsi sai esitellä itsensä sekä valitsemansa lelun. Tällä pyrimme huomioimaan jokaisen lapsen erikseen henkilökohtaisesti. Olimme valinneet ensimmäiseksi virittäväksi leikkiksi sellaisen leikin, johon myös vetäytyvempien lasten oli helppo osallistua. Mallinsimme leikkiä valitsemalla ensin itse yhden pehmolelun ja kertomalla niistä sekä itsestämme. Toimintakerran teeman mukaisesti toisella ohjaajalla oli valittuna jo pehmoleluksi kettu, joka johdatteli samalla aiheeseen.

Virittävän leikin jälkeen siirryimme piirin aloituslorun harjoitteluun. Käytimme paljon toistoa lorun harjoittelussa ja kerroimme, että tätä lorua tullaan loruttelemaan aina toimintatuokioiden alussa. Lorun toistaminen tapahtui siten, että toinen ohjaajista luki säkeen ja toisen ohjaajan johdolla lapset toistivat kyseisen säkeen. Lisäksi jokaiseen loruun oli mietitty käsiliikkeet tukemaan lorun oppimista ja siihen keskittymistä.

Siirryimme päivän teemaan ja esittelimme yksityiskohtaisemmin teemalorun hahmon. Lapsille hahmot esiteltiin aina sadun kautta. Koska päivän teemana oli pukeminen, uloslähtö ja pukemisen järjestys, esiteltiin kyseiset toiminnot myös päivän eläinhahmon mieluisimpina tekemisinä. Päivän teemaa, pukemista, käytiin lasten kanssa läpi hahmon kautta ja johdattelimme lapset miettimään pukemista ja uloslähtöä etukäteen suunnittelemiemme kysymysten avulla. Kysymyksillä pyrimme saamaan lapset itse oivaltamaan keskeisimmät päivän teemaan liittyvät asiat.

Koska päivän lorussa oli kuvat jokaisesta säkeestä, kävimme ne rauhassa lasten kanssa läpi. Aloitimme lorun harjoittamisen katsomalla kuvat läpi sekä pohtimalla, mitä kuvissa tapahtuu. Harjoittelimme ja toistimme päivän lorua samoin kuin aloituslorua. Lopuksi mietimme lasten kanssa, mihin lorukuvat voisi laittaa ja minne päivän hahmo (pehmolelukettu) haluaisi jäädä asumaan. Kysymysten kautta lasten kanssa päätettiin jättää teemahahmo asumaan eteiseen ja kiinnittää myös lorukuvat eteiseen.

Ennen tuokion päättymistä kysyimme lapsilta palautetta suullisesti toimintakerrasta. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että kysyimme jokaiselta lapselta, mikä oli ollut hauskinda ja oliko ollut mukavaa. Lopuksi harjoittelimme lyhyen lopetuslorun. Selitimme lapsille, että lopetuslorua tullaan loruttelemaan yhdessä jokaisen tuokion päätteeksi.

Siirryimme lopetuslorun jälkeen pukemistilanteeseen. Pukemistilanteessa hyödynsimme ja käytimme lorukuvia ja lorua itsessään sekä myös eteiseen sijoitettua kettupehmoletua. Tällä halusimme selkeyttää lapsille pukemisen järjestystä. Tarkoituksena oli saada lapset myös itse oivaltamaan pukemisen vaiheita. Lisäksi loruttelun avulla pyrittiin tekemään pukemistilanteista hauskoja ja leikinomaisia.

#### 6.1.2 Toinen toimintakerta: odottaminen

Toisen toimintakerran teemana oli odottaminen ja päivän lorussa keskityttiin hahmoon, joka osasi ja halusi odottaa. Odottaminen valikoitui teemaksi, sillä päiväkodissa odottamista taapahtuu joka päivä ja useiden tilanteiden yhteydessä. Odottaminen tuottaa haasteita lapsille ja näiden tilanteiden helpottamiseen kaivataan työkaluja varhaiskasvatuksessa. Lorun hahmoksi valisimme kontiaisen, jonka mielipuuhaa oli odottaminen.

Toimintakerran tavoitteina oli selkeän ja turvallisen ilmapiirin ja toiminnan rakenteen säilyttäminen sekä vahvistaminen. Tavoitteena oli kielen kehityksen kannalta d-äänteen harjoittaminen sekä rytmin hahmottaminen lorussa. Teeman kautta tavoitteena oli myös odottamisen merkityksen pohtiminen päiväkodissa. Loruttelun ilon luominen kulki toimintakertojen tavoitteena jokaisella kerralla.

Kerta aloitettiin piirinaloituslorulla, jonka jälkeen siirryttiin virittävään leikkiin. Virittävällä leikillä halusimme heti alussa huomioida jokaisen lapsen yksitellen. Toisella kerralla virittävänä leikkinä jokainen lapsi sai esitellä itsensä ja sen lisäksi kertoa omasta lempieläimestään. Virittävän leikin jälkeen otimme piirikuvan esille, jossa kaikkien lorujen hahmot ovat. Tämän kuvan kautta muistelimme viimekerran teemaa ja hahmoa. Tämän jälkeen kiinnitimme lasten huomion kuvassa istuvaan kontiaishahmoon ja esittelimme sen. Kerroimme kontiaisen tykkäävän odottamisesta ja kysyimme lapsilta, mitä odottaminen tarkoittaa. Linkitimme keskustelun kysymysten kautta päiväkodin arkitilanteisiin, joissa lapset joutuvat odottamaan.

Otimme esille lorukortin ja kuvan odottavasta kontiaisesta. Kontiainen esiteltiin myyrän sukulaisena, jolla on salainen odottelu-loru, jonka se haluaa nyt opettaa kaikille. Lorussa olevaa d-äännettä harjoiteltiin aluksi toistamalla sitä lasten kanssa useampaan kertaan. Tämän jälkeen harjoitelimme koko lorun toistamalla lorua säe kerrallaan. Lopuksi yhdistimme loruun käsiliikkeet. Lorun jälkeen kertosimme vielä, milloin kyseistä lorua voidaan päiväkodissa käyttää.

Teemalorun jälkeen siirryimme päivän leikkiin, jossa kerrattiin odottamista. Leikkinä toimi variaatio leikistä elefanttimarssi, josta olimme eläimen muuttaneet kontiaiseksi. Leikissä lapset joutuivat odottamaan omaa vuoroaan päästäkseen leikkijäksi. Leikin jälkeen kävimme läpi

lasten palautteet ja lorutelimme lopetuslorun. Tästä siirryimme pukemiseen, jossa olivat taas käytössä jo edellisellä kerralla käytetyt lorut, lorukuvat ja pehmolelukettu.

### 6.1.3 Kolmas toimintakerta: päiväunet

Kolmannen tuokion teemana oli päiväunien merkitys sekä rauhoittuminen päiväkodissa. Tuokion teemahahmona oli Ilta-Ilves, joka nukkuu päivisin. Lepohetkelle rauhoittuminen on yksi päiväkodin keskeisimpiä toimintoja.

Toimintakerran tavoitteena oli turvallisen ja rauhallisen ilmapiirin säilyttäminen sekä selkeän rakenteen vahvistaminen ennestään tutulla toiminnalla. Kielellisen kehittämisen kannalta tavoitteena oli lorusssa I-äänneharjoittaminen sekä rytmin hahmotus. Lisäksi tavoitteena oli teeman, eli päiväunien merkityksen pohtiminen päiväkodissa. Kuten edellä, myös tällä kerralla tavoitteena oli loruttelun ilon säilyttäminen.

Toimintatuokio alkoi jälleen aloituslorulla, josta siirryimme virittävään leikkiin. Tällä kerralla jokainen sai kertoa oman nimensä sekä kertoa omasta unipehmolelustaan, oli se sitten päiväkodissa tai kotona. Seuraavaksi esille otettiin piirikuva lorujen eläimistä, jonka avulla palautimme mieleen edellisten kertojen hahmoja ja teemoja. Kuvan avulla otimme esille myös toimintakerran hahmon, eli ilveksen, jonka kerroimme olevan yöeläin. Virittävien kysymysten avulla pohdimme unien tärkeyttä päiväkodissa.

Otimme esille päivän lorukortin, jossa oli kuva nukkuvasta ilveksestä. Sadun kautta lapsille avattiin sitä, että ilves haluaa aina nukkua päivällä ja sillä on sellainen loru, joka auttaa sitä rauhoittumaan. Tämän jälkeen harjoittelimme I-äännettä sekä toistimme lorua ja käsiliikkeitä. Harjoittelimme lorua myös siten, että jokainen lapsi sai valita itsellensä pehmolelun, jonka sai lorun avulla nukuttaa uneen. Halusimme leikin avulla vahvistaa lorun oppimista lapsille hausalla tavalla. Lopuksi pohdimme yhdessä, milloin tätä lorua voitaisiin käyttää päiväkodissa.

Päivän teemaleikkinä oli variaatio karhu nukkuu -leikistä, jossa hahmona tällä kerralla oli ilves. Leikin avulla halusimme vahvistaa lorun teemaa, loruttelun iloa sekä saada toiminnallisuutta loruhetkeen. Lopuksi oli lasten palautteiden vuoro, josta siirryimme lopetuslorun kautta pukemistilanteeseen. Pukemistilanteessa oli jälleen käytössä samat menetelmät, kuin aiemmin.

### 6.1.4 Neljäs toimintakerta: leikki ja liikunta

Neljännän kerran teemana oli muita kertoja abstraktimpi: loru liittyi hassutteluun sekä leikkiin ja sillä oli myös liikunnallinen tavoite. Koimme tämän teeman tärkeänä, sillä leikkisyys ja



toiminnallisuus ovat päiväkodin toiminnan keskeisiä piirteitä. Loruprojektiin haluttiin loru, jonka tarkoitus oli ilon luominen, hassuttelu ja vahva toiminnallisuus. Tavoitteena kerralla oli edelleen selkeän ja turvallisen toiminnan rakenteen sekä ilmapiirin säilyttäminen. Lisäksi tavoitteena oli säilyttää toimintakerralla rauhallisuus, vaikka loru oli riehakas. Kielellisen kehityksen kannalta tavoitteena oli s- ja r-äänteiden harjoittelu lorun kautta. Myös liikunnan käyttäminen lorun tukena oli yhtenä tavoitteena. Toimintakerran teema oli aikaisempia kertoja abstraktimpi, joten tavoitteena oli pyrkiä luomaan lapsille selkeä kuva teemasta ja mitä teema, leikki ja liikunta, tarkoittavat päiväkodissa.

Tuokio alkoi jälleen piirinaloituserulla, josta siirryttiin virittävään leikkiin: jokainen sai kertoa oman nimensä sekä kertoa omista perheenjäsenistään. Leikin teema perheenjäsenistä valittiin siksi, että kyseisen toimintakerran lorussa käsiteltiin sisaruksia. Piirikuvan avulla palauttelimme jälleen edellisten kertojen teemoja sekä hahmoja lasten mieleen. Tämä oli myös meille arvokasta arviointia siitä, olivatko lorut olleet mieleenpainuvia.

Käytimme piirikuvaa uusien hahmojen esittelyyn, jotka tällä kerralla olivat sisiliskosisarukset. Puhuimme toimintahetken teemasta ja herättelimme lapset keskustelemaan kysymällä esimerkiksi mitkä ovat hauskoja tai kivoja asioita päiväkodissa. Teemaa avattiin lapsille erityisesti kertomalla sisiliskojen lempipuhista leikkimisestä, tanssimisesta ja hauskan pidosta.

Sisiliskolorun kuva otettiin esille, jonka kautta kerrottiin hauska sisiliskojen tanssilorusta, joka tänään opeteltaisiin. Opettelimme sisiliskolorun siten, että ensin käytiin läpi lorun liikkeet, sitten sanat ja säkeet sekä lopuksi yhdistimme liikkeet ja lorun. Loru opetellessa käytimme paljon toistoa. Keskityimme s-äänteen harjoitteluun lorussa. Äänteen harjoittelua tuki myös sisiliskon ääntelyn matkiminen. Lopuksi pohdimme lasten kanssa yhdessä, milloin tällaista loruja voisi käyttää. Koska itse loru oli toiminnallinen, ei tälle kerralle valittu varsinaista toiminnallista leikkiä.

Ennen lopetuslorua olimme suunnitelleet lyhyen rentoutushetken liikunnallisen toiminnan päätteeksi. Myös tässä käytettiin sisiliskojen liikehdintää ja venyttelyä hyväksi. Koska uloslähtö ei mahdollistunut sään vuoksi tällä kertaa, päätimme käyttää tilannetta hyödyksi ja kerrata viimeiseksi lasten kanssa pukemisorua. Kävimme kuvien avulla lorun läpi ja toistimme sen useaan kertaan. Lisäksi pohdimme pukemista ja sen järjestystä lasten kanssa. Viimeiseksi kyseltiin lasten palautteet ja loruteltiin lopetusloru.

#### 6.1.5 Viides toimintakerta: lohdutus

Viidennen tuokion teemana oli ensisijaisesti turvallisen aikuisen merkitys päiväkodissa ja lohdun hakeminen sekä saaminen. Keskityimme toimintakerralla myös sääntöjen noudattamisen tärkeyteen. Tämän kertaisena hahmona toimi sadun aikuinen, Herra Norppa. Lasten toiveiden

takia esittelimme myös toisen hahmon, Hoppu-Jänön. Piirikuvassa istuva Hoppu-Jänön hahmo oli herättänyt paljon lasten kiinnostusta ja kysymyksiä. Hahmo sopi tämän kerran teemaan ja lapset pystyivät samaistumaan siihen.

Toimintakerran tavoitteena oli säilyttää turvallinen ilmapiiri sekä selkeä rakenne. Halusimme pitää yllä edellisillä kerroilla saavutettua innostuneisuutta ja lasten vahvaa osallistumista. Tavoitteena oli lisätä tuokioon enemmän suunmotoriikka- ja äänneharjoituksia sekä kielen kehityksen kannalta keskittyä r-äänteen harjoitteluun. Teeman kannalta tavoitteena oli turvallisen aikuisen merkityksen pohtiminen päiväkodissa, erityisesti sen kautta, mitä lapsi voi tehdä, kun hän tarvitsee lohdutusta.

Toiminta alkoi piirinaloituslorulla. Virittävässä leikissä lapset kertoivat jälleen oman nimensä sekä sellaisen tekemisen, mikä tekee heidät iloisiksi. Tavalliseen tapaan otimme esille loru-hahmojen piirikuvan, jonka avulla kertosimme edellisten kertojen hahmot ja teemat. Kuvasta esittelimme Hoppu-Jänön siten, että Hoppu-Jänö on hahmo, joka ei aina malta kuunnella aikuisen ohjeita ja siksi sille sattuu usein vahinkoja. Tämän jälkeen toinen ohjaajista luki äänen Hoppu-Jänön hutipomppu-lorun. Tämän jälkeen keskustelimme yhdessä lasten kanssa lorusta ja mitä siinä oli tapahtunut.

Koska Hoppu-Jänö oli hahmona sellainen, että sille kävi lorussa huonosti, oli luontevaa siirtyä päivän varsinaiseen hahmoon: Herra Norppaan. Johdattelimme lapset pohtimaan aikuisen merkitystä päiväkodissa erityisesti niissä tilanteissa, joissa lapsilla on paha mieli ja he kaipaavat lohdutusta. Virittävinä kysymyksinä pohdimme sitä, mitä lohdutus merkitsee konkreettisesti lapsille ja mistä lapsi voi hakea lohdutusta.

Herra Norppa -loru harjoiteltiin ensin osissa toistamalla säe kerrallaan. Tukena toimivat lorukuvat, joita oli tähän loruun tehty kaksi. Ensimmäisessä kuvassa kuvataan surullista Hoppu-Jänöä, jota aikuinen, Herra Norppa, lohduttaa sylissä. Jälkimmäisessä kuvassa Jänöllä on jälleen hyvä mieli. Myös tämän lorun tukena harjoiteltiin loruun liitetyt käsiliikkeet. Kielen kehityksen kannalta lorussa keskityttiin r-äänteisiin, joita lorussa oli paljon. Kun lorua oli toistettu useamman kerran, keskustelimme vielä siitä, milloin tätä lorua voitaisiin käyttää päiväkodissa.

Teemaleikkinä oli tällä kertaa leikki, jossa kävimme läpi eri loruhahmojen liikkeitä ja ään-teitä. Valitsimme leikin saadaksemme lisää toiminnallisuutta tuokioon. Hahmojen erilaiset ään-teet toivat hyvän mahdollisuuden harjoittaa jo läpikäymiämme ään-teitä suujumpan keinoin. Kiemurtelimme esimerkiksi sisiliskona lattialla ja sihisimme. Lopuksi keräsimme lasten palautteet, loruttelimme lopetuslorun ja siirryimme pukemistilanteeseen lorua ja kuvia hyö-dyntäen.

#### 6.1.6 Kuudes toimintakerta: arviointikerta

Viimeinen toimintakerta oli arviointi- ja kertaustuokio. Varsinaisesti emme enää esitelleet uutta hahmoa tai teemaa, vaan tuokiossa keskityttiin käymään läpi jo tuttuja hahmoja ja teemoja. Tarkoituksena oli saada laadukasta materiaalia opinnäytetyön toiminnan arviointia varten.

Viimeisen toimintakerran tavoitteena oli kerrata ja arvioida jo läpikäytyjä loruja sekä niiden teemoja. Tavoitteena oli edelleen turvallisen ilmapiirin ja selkeän rakenteen säilyttäminen sekä innostuneisuuden ja osallisuuden vahvistaminen. Tavoitteena oli hyvin lapsilähtöinen toimintakerta, jossa toiminta muodostuisi lapsien aloitteista ja toiveista. Lisäksi tavoitteena oli arvioida, muistavatko lapset loruja, olivatko ne olleet mieluisia ja käyttivätkö lapset loruja päiväkodin arjessa.

Kerta aloitettiin aloituslorulla sekä tunnelmaan virittävällä leikillä. Leikissä lapset saivat nimensä lisäksi kertoa, mistä loruhahmosta he olivat pitäneet. Apuna käytimme piirikuvaa, jossa kaikki loruhahmot istuvat. Lapsille selvennettiin, että tämä tulisi olemaan viimeinen kerta ja kaikki lorukortit jäisivät päiväkotiin heidän käyttöönsä. Tämän jälkeen lapset saivat kertoa jo esillä olevasta piirikuvasta, ketkä siellä olivat ja mitkä olivat hahmojen teemat. Teemat avattiin lapsille esimerkiksi kysymällä: mikä oli kyseisen hahmon lempitekeminen? Tarkoituksena oli saada tietoa siitä, muistivatko lapset loruja ja niiden hahmoja sekä teemoja.

Seuraavaksi lapset saivat valita, mitkä lorut he haluaisivat lorutella uudestaan. Koska valittavasti lorutuokioissa ei oltu käsitelty kaikkia tekemiämme loruja ja lorujen hahmoja, kiinnostivat luonnollisesti nämä kaksi hahmoa paljon lapsia. Lapset pyysivät erikseen, että nämä tuntemattomat lorut voitaisiin käydä läpi. Olimme varautuneet tähän, joten kävimme Kura-Mato lorun sekä Ruoka-Haukan lorun läpi ja keskustelimme myös niiden teemoista. Kuva olivat lorujen tukena. Lisäksi lapset halusivat kerrata jo edellisiltä kerroilta tutut Ilta-Ilves ja Hattu-Kettu lorut.

Lopuksi lapsilta kysyttiin, minkä jo leikityn leikin he haluaisivat leikkiä uudestaan. Leikkejä palautettiin lasten mieleen hahmojen avulla. Lapset halusivat leikkiä ilves nukkuu -leikkiä. Tämän jälkeen varasimme reilusti aikaa lasten palautteisiin. Olimme pohtineet etukäteen myös kysymyksiä palautteen keräämistä varten. Lopetimme tavalliseen tapaan lopetuslorulla ja siirtymällä pukemiseen. Pukemisessa oli käytössä jälleen loru, lorukortit ja pehmolelu. Toimintakerran jälkeen oli varattu aikaa erilliseen arviointikeskusteluun toimintakertoja havainnoineen lastentarhanopettajan kanssa.

## 6.2 Menetelmälliset ratkaisut

Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei välttämättä tarvitse käyttää tutkimuksellisia menetelmiä. Toteutustavan, joka on opinnäytetyössä lopullinen, tulisi olla perusteltu kompromissi toimeksiantajan toiveiden, resurssien, kohderyhmän tarpeiden sekä oppilaitoksen opinnäytetyötä koskevien vaatimusten välillä. (Vilka & Airaksinen 2004, 56 - 58.)

Valitsimme opinnäytetyöllemme menetelmälliseksi ratkaisuksi havainnoinnin. Toimintatuokioiden aikana havainnoimme lapsia ja heidän suhtautumista loruihin ja muuhun tuokioiden toimintaan. Havainnointi on tietoista tutkittavan tarkkailua ja se on tieteellisen tutkimuksen perusmetodeja (Vilka 2006, 37). Käytimme menetelmänä aktivoivaa osallistuvaa havainnointia. Emme siis ainoastaan osallistuneet havainnoitavan ryhmän toimintaan, vaan pyrimme myös vaikuttamaan siihen. Aktivoivaa osallistuvaa havainnointia kutsutaan toimintatutkimukseksi. (Vilka 2006, 46.) Opinnäytetyöllämme onkin toimintatutkimuksen piirteitä, mutta tämä opinnäytetyö on kehittämishanke.

Toimintatutkimuksessa tutkimusasetelma ja aktivoiva osallistuva havainnointi toteutetaan vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Myös tässä kehittämishankkeessa olemme luoneet toimintaa ja asetelman sen mukaan, millaiset puitteet lasten ryhmä meille tarjosi. Lisäksi toimintatutkimukselle tyypillisesti olemme työskennelleet läheisesti havainnoitavien kanssa. Olemme korjanneet ja muuttaneet havainnoinnin perusteella toimintaamme. Jopa itse lorut muuttuivat paljon alkuperäisistä suunnitelmista, kun jokaisen kerran jälkeen opimme lisää siitä, minkälaiset lorut palvelevat mahdollisimman hyvin tarkoitustamme. Olemme siis muodostaneet toimintaamme vahvassa vuorovaikutuksessa yhdessä havainnoitavan ryhmämme kanssa. (Vilka 2006, 47.)

Koska kehittämishankkeessamme on toimintatutkimuksen piirteitä, havainnoijina meillä oli pitkälti toimintatutkijan rooli. Pelkän osallistavan toiminnan lisäksi haastattelimme ryhmän lapsia ja keräsimme palautetta päiväkodin lastentarhanopettajalta. Keräsimme myös eri vaiheissa muuta havainnointiaineistoa toiminnan aikana. Tällainen materiaalin kerääminen kohdeyhteisöstä on tyypillistä toimintatutkijoille ja aktiiviselle osallistuvalla havainnoinnilla. (Vilka 2006, 70.)

Lisäksi taustaa ja tietoperustaa kartuttaaksemme kävimme haastattelemassa Espoon Keskusten perheneuvolan puheterapeuttia. Haastattelun muodoksi olimme valinneet teemahaastattelun, eli puolistrukturoidun haastattelun. Hirsjärven (1997, 197) mukaan teemahaastattelu on välimuoto lomakehaastattelusta ja avoimesta haastattelusta. Teemahaastattelussa tyypillisesti kysymysten aihepiirit ja teema-alueet ovat tiedossa, sen sijaan tarkka järjestys ja muoto puuttuvat.

Haastattelua ennen olimme valmistaneet haastattelurungon (Liite 1), jonka myös lähetimme puheterapeutille etukäteen. Näin halusimme varmistaa, että haastateltava sai rauhassa käydä kysymykset läpi. Lisäksi tämän avulla halusimme varmistaa mahdollisimman kattavat vastaukset kysymyksiimme. Haastattelu äänitettiin, jonka jälkeen litteroimme keskustelun. Litteroinnin pohjalta kokosimme haastattelusta esille nousseista asioista tärkeimmät erilliselle Word-tiedostolle. Hyödynsimme saatua aineistoa osana opinnäytetyömme suunnittelua, toteutusta ja tietopohjaa.

## 7 Arviointi

Opinnäytetyömme on ensisijaisesti kehittämishanke. Arviointi on ollut keskeinen osa koko hankkeen läpi aina aiheen ideoinnista lähtien. Vilkan ja Airaksisen (2004, 154 - 155) mukaan toiminnallisen opinnäytetyön arviointi poikkeaa tutkimuksellisen opinnäytetyön arvioinnista. Ensimmäinen arvioinnin kohde on työn idea. Tähän kuuluvat idean kuvaus, asetetut tavoitteet, teoreettinen tietopohja, viitekehys ja kohderyhmä, jotka tulee opinnäytetyön raportissa selvittää täsmällisesti ja ymmärrettävästi.

Tärkeää on arvioida, mitä lähdettiin tekemään ja mitkä tavoitteet toiminnalle asetettiin. Vilka ja Airaksinen (2004, 154 - 155) nimeävät tavoitteiden saavuttamisen tärkeimmäksi osaksi arviointia. Tämän lisäksi tulee pohtia, mitä tavoitteita jäi saavuttamatta ja miksi. Sitä, miten tavoitteita mahdollisesti muutettiin prosessin aikana, on myös syytä arvioida.

Keskeinen arvioinnin kohde on lisäksi työn toteutustapa, tähän liittyvät keinot tavoitteiden saavuttamiseksi sekä aineiston keruu. Tärkeää on kiinnittää huomiota materiaalien arvioimiseen, joita on käytetty esimerkiksi ohjekirjan tuottamiseen. Lähdekirjallisuuden ja konsultaation laadukkuutta sekä mahdollisia puutteita tulee arvioida. Lisäksi on hyvä pohtia opinnäytetyön kokonaisuutta ja kuinka onnistunut prosessi on ollut. Lisäksi mahdolliset kehitysehdotukset ja jatkosuunnitelmat on hyvä esitellä. (Vilka & Airaksinen 2004, 157 - 159.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä arviointi ja pohdinta limittyvät toisiinsa. Opinnäytetyösämme arviointi ja pohdinta ovat yhdistetty yhdeksi kokonaisuudeksi, jotta välttyään ylimääräiseltä toistolta.

### 7.1 Arviointimenetelmät

Opinnäytetyön arvioinnissa olemme käyttäneet useita eri menetelmiä. Kattavan ja laadukkaan arvioinnin saamiseksi valittiin useita erilaisia tapoja kerätä palautetta sekä arvioida kehittämishanketta.

### 7.1.1 SWOT-analyysi

Lyhenne SWOT käsittää englannin kielen sanat Strengths (vahvuudet), Weaknesses (heikkoudet), Opportunities (mahdollisuudet) ja Threats (uhat) ja sen tarkoituksena onkin arvioida näitä neljää osa-aluetta. Analyysin kohteena voi olla esimerkiksi oma toiminta tai oman toiminnan asema. SWOT-analyysi on hyvä toteuttaa ennen toiminnan suunnitteluvaihetta, kun päätös kehittämisestä on tehty. Tärkeää on rajata se, mitä kulloinkin arvioidaan, jotta tulokset ovat vertailukelpoisia. (Lindroos & Lohivesi 2010, 219 - 220; SWOT-analyysi 2016.)

SWOT-analyysissä tekijät jaotellaan sisäisiin ja ulkoisiin. Sisäisiä tekijöitä ovat vahvuudet sekä heikkoudet ja ulkoisia tekijöitä taas ovat mahdollisuudet sekä uhat. Analyysin tuloksena voidaan usein huomata, että samat asiat voivat olla sekä mahdollisuuksia, heikkouksia, uhkia että vahvuuksia. Analyysistä voidaan tehdä päätelmiä, kuten miten vahvuuksia voidaan käyttää hyväksi ja miten heikkoudet muutetaan vahvuuksiksi. Päätelmiä voidaan myös tehdä sen suhteen, miten tulevaisuuden mahdollisuuksia hyödynnetään ja miten uhat vältetään. Tulokseksi saadaan toimintasuunnitelma, josta nähdään mitä millekin asialle tulee tehdä. (Lindroos & Lohivesi 2010, 219 - 220; SWOT-analyysi 2016.)

Päädymme käyttämään SWOT-analyysiä toiminnan suunnittelun tukena jo hyvissä ajoin ennen itse toimintaa. Lisäksi halusimme käyttää SWOT-analyysiä osana projektimme arviointia. Teimme ensimmäisen SWOT-analyysin marraskuussa 2016 ennen opinnäytetyön suunnitelman esittämistä.

Taulukko 1 Ensimmäinen SWOT-analyysi 22.11.2016

<p><b>Vahvuudet</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Perusteellinen valmistautuminen</li> <li>• Ohjaajien motivoituneisuus</li> <li>• Aikaisempi kokemus lasten kanssa työskentelystä</li> <li>• Ohjaajien toimiva yhteistyö ja luottamus toisiinsa</li> <li>• Perehtyneisyys, myös aikaisemman työkokemuksen kautta</li> <li>• Halu kehittää omaa osaamista</li> <li>• Hyvät ryhmänohjaustaidot</li> <li>• Innostuneisuus tekemään toimintaa</li> <li>• Yhteistyökumppanin tuki</li> <li>• Toinen ohjaaja tuntee osan lapsista ja tilat</li> </ul>	<p><b>Heikkoudet</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Tiukka aikataulu</li> <li>• Uusi, ennen testaamaton menetelmä</li> <li>• Ohjaajilla ei ole aikaisempaa kokemusta lorujen luomisesta pedagogiseen käyttöön</li> <li>• On onnistuttava luomaan paljon laadukasta materiaalia toiminnan tukemiseksi</li> <li>• Toiminnassa ei käytetä juurikaan hyväksi etukäteen valmista materiaalia</li> <li>• Toiselle ohjaajista kaikki lapset ja tilat entuudestaan tuntemattomia</li> </ul>
<p><b>Mahdollisuudet</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Työelämän kehittäminen</li> <li>• Uusi työmenetelmä varhaiskasvatukseen</li> <li>• Mahdollisuus jatkaa ja jakaa projektia eteenpäin</li> <li>• Lasten kielen kehittyminen kohderyhmässä</li> <li>• Lasten onnistumisen kokemukset ja innostuminen toiminnasta</li> <li>• Päiväkodin arki helpottuu</li> </ul>	<p><b>Uhat</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Päiväkotiympäristön ainainen arvaamattomuus</li> <li>• Ohjaajan sairastuminen</li> <li>• Lapset eivät halua toimintaan mukaan</li> <li>• Huonolaatuinen/puutteellinen arviointi työelämän kumppanilta</li> <li>• Lasten toistuvat poissaolot toiminnasta</li> <li>• Toiminnan keskeytyminen yllättävän sairastumisen tai muun syyn yllättäessä</li> </ul>

Projektin toiminnallisen osuuden jälkeen teimme uudestaan SWOT-analyysin, jossa kävimme läpi SWOT:in neljää eri osa-aluetta toteutuneen toiminnan kannalta. Tämän jälkeen vertasimme näitä kahta taulukkoa keskenään. SWOT:ista saatua aineistoa käytimme osana arviointia.

Taulukko 2 Toinen SWOT-analyysi 14.3.2017

<p><b>Vahvuudet</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Perusteellisen valmistautumisen näkyminen projektin onnistumisessa</li> <li>• Ohjaajien innostuneisuus ja motivoituneisuus koko projektin ajan</li> <li>• Kohderyhmälle toiminta oli mieluisaa ja sopivaa, lasten vahva osallistuminen</li> <li>• Ohjaajien aikaisempi kokemus lapsiryhmien ohjaamisesta näkyi toimintakerroilla, saatoimme keskittyä toimintaan ja sen havainnointiin</li> <li>• Tuotettu toiminta ja materiaali olivat laadukasta sekä toimivaa</li> <li>• Luodut lorut soveltuivat hyvin pedagogiseen käyttöön</li> <li>• Yhteistyökumppani osoittautui luotettavaksi ja projektimme kannalta sopivaksi</li> <li>• Toiminta oli kohderyhmän kieltä kehittävä</li> <li>• Ohjaajien hyvä tuki toisilleen ja toimiva yhteistyö</li> </ul>	<p><b>Heikkoudet</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Toimintakertojen määrien riittämättömyys</li> <li>• Liian tiukka aikataulu, materiaalia olisi ollut aikatauluun nähden enemmän</li> <li>• Arviointia ei haettu lisää, vaikka siihen oli hyvä mahdollisuus</li> <li>• Lasten palautetta ei kerätty tarpeeksi tarkasti</li> </ul>
<p><b>Mahdollisuudet</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Työelämäkumppanin jatkuva arviointi ja läsnäolo koko projektin ajan, toi lisää luotettavuutta ja arvoa projektille</li> <li>• Työelämäkumppanille jäi toimiva työkalu käyttöön, jota voidaan halutessa jatkojalostaa</li> <li>• Projekti liittyi vahvasti työelämään ja se on helppo ottaa käyttöön varhaiskasvatuksen piirissä</li> <li>• Tuotettu sisältö liittyi vahvasti päiväkodin arkeen ja sen helpottamiseen</li> </ul>	<p><b>Uhat</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Osallistujien suuri vaihtuvuus (lasten sairastumiset)</li> <li>• Yhteiskumppanin epäselvyys toimintaan osallistuvista lapsista</li> <li>• Yhteistyökumppanilta saatu kirjallinen palaute vaihtelevaa</li> <li>• Toimivan luodun materiaalin eteenpäin levittämisen vaikeus</li> </ul>

### 7.1.2 Itsearviointi ja reflektiokeskustelut

Suunnittelimme, muokkasimme ja arvioimme opinnäytetyömme toimintaa itsearvioinnin, arviointilomakkeen sekä reflektiokeskusteluiden avulla. Arviointilomake (Liite 4) pohjautui opinnäytetyön tavoitteisiin, mutta lisäksi lomakkeella arvioitiin jokaisen toimintakerran yksittäisten tavoitteiden toteutumista. Lomakkeen keskeinen arviointikohde oli itsearviointi, toimintatuokion toimivuus, lasten osallistuminen ja toimintatuokion kehittämismahdollisuudet.

Arviointilomake täytettiin välittömästi jokaisen toimintatuokion päätyttyä. Tällä halusimme varmistaa, että tapahtumat ja tilanteet olivat molempien tuoreessa muistissa. Lomake täytettiin yksin ja se oli sähköisessä muodossa. Lomake oli luotu Google Forms -palvelua hyödyntäen, jonka avulla pystyimme kokoamaan kumppanin vastaukset lopuksi samalle tiedostolle.

Reflektiokeskusteluiden pohjana käytettiin arviointilomakkeiden yhteenvetoja. Kävimme molempien vastauksia läpi yhdessä keskustellen ja lisäsimme muita huomioita erilliselle tiedostolle. Suuressa osassa reflektiokeskusteluista oli myös itsearviointi. Varasimme itsearvioinnille,

arviointilomakkeiden täyttämiseksi ja reflektiokeskustelulle toimintatuokioiden jälkeen aina reilusti aikaa. Reflektiokeskusteluissa pyrimme kehittävään keskusteluun ja arviointiin, jonka avulla löysimme uusia näkökulmia ja ideoita. Reflektiokeskusteluiden päätteeksi kokosimme jokaisesta keskustelusta kirjallisen koontin, johon kirjattiin kaikki pääkohdat sekä keskustelun tuloksista, että itsearviointista.

Itsearviointien, arviointilomakkeiden, reflektiokeskusteluiden ja kirjallisten koontien kautta tehtyjen havaintojen perusteella lähdimme suunnittelemaan ja kehittämään seuraavan viikon toimintakertaa. Ennen toiminnan alkua jokaiselle toimintakerralle oli olemassa alustava suunnitelma, mutta näiden arviointimenetelmien avulla pystyimme muokkaamaan toimintakertojen suunnitelmia entistä paremmiksi. Lisäksi toimintaa pystyi kohdentamaan enemmän sekä lapsiryhmän tarpeita, että oman projektimme tavoitteita vastaamaan. Nämä kaikki menetelmät ja niiden kirjalliset koonnit olivat oleellinen osa koko opinnäytetyön arviointia ja kehittämistarpeiden pohtimista.

### 7.1.3 Työelämäkumppanin arviointi ja palaute

Vilkan ja Airaksisen (2004, 157) mukaan on perusteltua kerätä palautetta tavoitteiden saavuttamisesta kohderyhmältä oman arvioinnin tueksi. Silloin varmistetaan, ettei arvio jää subjektiiviseksi. Palautetta voidaan pyytää esimerkiksi tuotoksen toimivuudesta ja käytettävyydestä. Opinnäytetyön tulee olla ammatillisesti kiinnostava ja merkittävä kohderyhmälle - tästä saatu palaute on tärkeää.

Työelämäkumppanimme oli yksityinen päiväkotitoiminta. Palautetta ja arviointia kerättiin sekä henkilökunnalta, että toimintaan osallistuneilta lapsilta. Tämän päiväkodin johtajana toimivalla lastentarhanopettajalla oli mahdollisuus havainnoida ja arvioida kaikkia toimintakertojamme. Ennen toiminnan aloitusta olimme sopineet havainnoinnista jokaisen tuokion ajan ja tuokioiden jälkeen käytävistä lyhyistä palautekeskusteluista. Lisäksi olimme sopineet pidemmän arviointikeskustelun pitämisestä projektin päätteeksi.

Käytännössä lastentarhanopettaja seurasi ja havainnoi jokaista toimintatuokiota. Havainnoinnin tueksi olimme laatineet erillisen havainnointilomakkeen (Liite 3), jonka avulla keräsimme kirjallista palautetta toimintatuokiosta. Havainnointilomakkeen avulla halusimme varmistaa, että havainnointi kohdentui kehittämishankkeen ja arvioinnin kannalta oleellisiin sekä tärkeisiin asioihin. Toimintakertojen päätteeksi pyrimme keskustelemaan lastentarhanopettajan havainnoista hänen kanssaan. Tällä halusimme vielä selkeyttää ja tarkentaa havaintoja sekä annettua palautetta.

Viimeisen toimintatuokion päätteeksi, havainnoinnin lisäksi, kävimme arviointikeskustelun toimintaa havainnoineen lastentarhanopettajan kanssa. Tälle keskustelulle oli varattu erikseen



oma aikansa. Keskustelussa kävimme läpi yksityiskohtaisemmin kehittämishanketta kokonaisuudessaan sekä sen onnistumisia ja kehittämisideoita. Lisäksi arvioimme sitä, olivatko lorut tulleet lasten ja päiväkodin käyttöön. Keskustelua varten olimme laatineet teemahaastattelua mukailevan haastattelurungon (Liite 5). Haastattelurungon mallina käytettiin jo hyväksi havaittua arviointilomaketta.

Lasten palautteita kerättiin jokaisen toimintatuokion päätteeksi. Palautteet kerättiin esittämällä lapsille avoimia kysymyksiä. Pyrimme varmistamaan sen, että jokainen lapsista kertoisi oman mielipiteensä toimintakerrasta. Koska kyseessä olivat pienet lapset, tuli tämä ottaa huomioon kysymyksiä muotoiltaessa. Koitimmekin esittää jokaiselle lapselle vielä erikseen tarkentavia kysymyksiä ja kannustaa lapsia vastaamaan. Päädyimme tähän menetelmään, sillä näin pienten lasten kanssa erilaiset kysymyslomakkeet tai muunlainen palauteaineiston kerääminen ei tuottaisi laadukasta arviointimateriaalia.

Emme halunneet käyttää palautteen keräämiseksi erilaisia hymynaamoja, joita lasten kanssa työskennellessä käytetään paljon. Näiden avulla lapset voivat kuvata näyttämällä kertoa, mitä tunteita tuokio on heissä herättänyt. Koimme kuitenkin, että tällaisen menetelmän avulla saisimme liian suppeaa palautetta, emmekä saisi palautetta siitä, mistä lapset olivat nimenomaan tuokiolla pitäneet.

## 7.2 Arvioinnin tulokset ja pohdinta

Keräsimme erilaisten arviointimenetelmien avulla laajan aineiston arviointia ja palautetta. Ennen toimintakertojen arvioinnin kirjallista raportointia, kävimme koko arviointiaineiston läpi ja jaottelimme materiaalin aihe-alueisiin, jotka olivat samalla osatavoitteita. Arvioimme oppinäytetyön tavoitteiden saavuttamista jakamalla päätavoitteet pienempiin osatavoitteisiin.

### 7.2.1 SWOT - analyysin tulosten arviointi

Arvioimme ja ennakoimme toteutusta jo ennen hankkeen aloitusta. SWOT- analyysin avulla pyrimme pohtimaan toiminnan kaikkia osa-alueita, myös kompastuskiviä (Taulukko 1). Käytimme paljon aikaa toiminnan suunnitteluun ja perehdyimme teorian kautta aihealueeseen kattavasti etukäteen. Toiminnan ja lorukirjan suunnittelua varten tehty puheterapeutin haastattelu oli oleellinen osa projektimme onnistumista ja lorujen toimivuutta. Koska aloitimme toiminnan suunnittelun vahvasti teoriaan pohjaten, tuli lopputuloksesta toimiva kokonaisuus.

Vertailimme ennen ja jälkeen toimintaa tehtyjä SWOT- taulukoita keskenään (Taulukko 1, Taulukko 2). Ennen toteutuksen alkua koimme vahvuudeksemme aikaisemman kokemuksen ryhmänohjauksesta sillä olimme tehneet kumpikin töitä varhaiskasvatuksen parissa. Tämä

osoittautui vahvuudeksemme projektin aikana. Koska ryhmänohjaustaitomme olivat vahvat, saatoimme keskittyä toimintaan ja sen havainnointiin paremmin. Mikäli olisimme etukäteen jännittäneet kovasti ryhmänohjauksen onnistumisesta, olisi tämä vienyt huomiota muilta tärkeiltä asioilta.

Ensimmäistä SWOT-analyysiä tehdessämme, nousi yhdeksi suurimmista huolista aikataulun tiukkuus. Kuitenkin huolellisella valmistautumisella ja ajankäytön suunnittelulla emme kokeneet missään projektin vaiheessa kiirettä. Alusta asti hyvä yhteistyömme työpareina oli vahvuutemme ja se kannatteli projektiamme loppuun asti. Koska yhteistyömme oli sujuvaa, saimme työtaakan jaettua ja siten aikataulu ei muodostunut liian tiukaksi.

Vertailllessamme SWOT-taulukkoita, huomasimme monien heikkouksien ja uhkien siirtyneen projektin vahvuuksiksi. Yhtenä uhkana projektillämme oli, että emme saisi tarpeeksi laadukasta arviointia. Suunnitteluvaiheessa kiinnitimme huomiota siihen, että keräisimme koko kehittämishankkeen ajan työelämäkumppanilta laadukasta ja kattavaa palautetta. Hankkeen arviointi ja palaute ovat keskeisiä osa-alueita projektin onnistumisen kannalta. Koska kiinnitimme tähän jo hyvin varhaisessa vaiheessa huomiota, pystyimme varmistamaan monipuolisen ja laadukkaan arvioinnin keräämisen.

Näimme uhkana ensimmäisessä SWOT-analyysissä lasten mahdolliset poissaolot toiminnasta. Lasten poissaolot tarjosivat kuitenkin mahdollisuuden havainnoida lasten kiinnostusta niihin loruihin, jotka jäivät heiltä kuulematta. Oli helpottavaa huomata, että lapset oma-aloitteisesti kyselivät niistä asioista, joita lasten poissaolokerralla oli käyty läpi.

Ennen toiminnan alkua olimme pitäneet heikkoutena myös sitä, että tulisimme luomaan kaiken materiaalin alusta saakka itse. Olimme huolissamme siitä, olisiko meillä valmiuksia tehdä tarpeeksi laadukasta ja pedagogisesti pätevää materiaalia. Nämä huolet osoittautuivat turhiksi ja kääntyivät lopussa projektimme vahvuuksiksi. Saimme luoda ainutkertaisen, uuden työkalun varhaiskasvatuksen käyttöön ja huomasimme arvioinnin perusteella lorujen olevan laadukkaita ja pedagogisesti käyttökelpoisia. Luodessamme materiaalia projektia varten, vahvistimme samalla omaa ammatillista kehittymistämme.

### 7.2.2 Tavoitteiden saavuttamisen arviointi

Opinnäytetyömme tavoitteet muodostuivat suunnitteluvaiheessa. Tiivistimme tavoitteet kahden kehittämishankkeen kannalta olennaiseen päätavoitteeseen. Ensimmäisenä tavoitteena oli kehittää lorukirja tukemaan alle kouluikäisten lasten kielen kehitystä. Jaoimme ensimmäisen päätavoitteen osatavoitteisiin arviointia selkeyttääksemme. Arvioinnin osatavoitteet olivat lorujen toimivuus hankkeen kannalta, kielen kehityksen arviointi sekä lorujen oppiminen

ja muistaminen. Arvioinnin tueksi otimme yhden esimerkkilorun ja tämän lorun kuvan, jonka kautta havainnollistamme arvioinnin kohteita lorujen kieltä kehittävästä vaikutuksista.

#### *Dodottelu-odotteluloru*

*Kiltti pikku kontiainen,  
on aina niin odottavainen.  
(silitetään omaa kättä)*

*Se,  
O-, do-, do-, do-, do-, dot-, taa.  
O-, do-, do-, do-, do-, dot-, taa.  
(taputus tukemaan tavun rytmiä)*

*Jaksan vielä odottaa,  
(etusormi pystyyn)  
kohta minäkin vuoron  
saan.  
(asetä kämmen rinnalle)*

*O-, do-, do-, do-, do-, do-,  
tan.  
O-, do-, do-, do-, do-, do-,  
tan.  
(taputus tukemaan tavun  
rytmiä)*



Kuvio 1: Odottava kontiainen

Itsearviointin ja reflektiokeskusteluiden avulla pystyimme arvioimaan monipuolisesti lorukirjaa ja sen vaikutusta kielen kehityksen tukena. Arvioimme onnistuneeksi lorujen pituuden, ne olivat selkeitä ja lyhyitä. Esimerkkilorussa on vain neljä lyhyttä säkeistöä, joista kaksi on samanlaisia. Lasten oli helppo oppia ja muistaa lorut, kun ne olivat tarpeeksi yksinkertaisia ja pituudeltaan sopivan mittaisia. Lastentarhanopettaja antoi palautetta, että lorut olivat sopivan mittaisia ja asiat olivat hyvin tiivistetty. Lasten oli helpompi leikitellä loruilla ja kielellä, kun he muistivat lorut ja ne olivat lyhyitä. Puheterapeutti painotti lorujen hyödyllisyyttä kielen kehitykselle, kun ne ovat tarpeeksi yksinkertaisia.

Luomissamme loruissa oli paljon tavujen toistoa ja äänneharjoitteita. Esimerkkilorussa ollaan keskitytty erityisesti toistamaan d-äännettä. Äänne toistuu lorun kahdessa säkeistössä ja kahden muun säkeistön sanoissa. Kaikissa loruissa toisto oli mukana ja suurimmassa osassa myös tavujen toisto, mikä oli hyväksi lasten kielen kehitykselle. Tavujen toistaminen toi loruihin rytmiä. Loruille tyypillinen rytmi vahvisti kielen kehitystä sekä lorujen oppimista ja harjoittelua. Loruissa esiintyvä toisto ja äänneharjoitukset kehittivät suunmotoriikkaa, tämä ilmenee myös esimerkkilorustamme. Arviointikeskustelussa lastentarhanopettaja toi esille sen, että tavujen toistaminen oli projektissamme onnistunutta ja se oleellisesti kehittää lasten lukemaan oppimista.

Loruja suunniteltaessa käytimme paljon aikaa siihen, että onnistuimme luomaan loruja, joissa jokaisessa keskityttiin yhteen tiettyyn konsonanttiharjoitteeseen lorun muuta kieltä kehittävän vaikutuksen lisäksi. Valitsimme konsonanteiksi p, d, s, r, l, tt, kk, -äänteet. Näiden äänneiden tuottaminen aiheuttaa yleisimmin vaikeuksia alle kouluikäisillä lapsilla. Lorut onnistuivat tehtävässään harjoittaa niille valittuja äänneitä. Esimerkkilorussa on selkeästi esillä d-äännten harjoittaminen toiston avulla. Koska toimintatuokioiden leikit ja muu ohjelma oli sovellettu harjoittamaan toimintakerran äännettä, muodostui toimintakerrasta tietty äänneharjoitusta tukeva kokonaisuus. Kun äänneitä käytettiin leikin lomassa, äänneiden harjoittelu tapahtui lapsille hausalla tavalla. Lastentarhanopettaja arvioi palautteessaan leikkien olleen sovellettu hienosti tukemaan loruja. Hän myös antoi palautetta siitä, että lapset olivat omaaloitteisesti käyttäneet äänneiden toistoja toimintatuokioiden ulkopuolella. Arvioimme kuitenkin toimintakertojen kuluessa, että äänneharjoituksille olisi pitänyt suunnitella ja varata vielä enemmän aikaa.

Vuorovaikutuksella on keskeinen vaikutus lapsen kielen kehitykseen. Puheterapeutti korosti, että kaikki vuorovaikutus lapsen ja aikuisen välillä on kieltä kehittävää. Lorut ja lorutuokioiden tarjosivat lapsille tilaisuuden käyttää kieltä, leikitellä sekä loruilla, että äänneillä yhdessä aikuisen kanssa vuorovaikutuksessa. Tämä näkyi kaikessa toiminnassa ja tuokioissa kiinnitettiin huomiota vuorovaikutuksen laatuun ja määrään. Lapset osallistuivat ja puhuivat paljon toimintatuokioissa. Lastentarhanopettaja havaintojen mukaan kaikki lapset olivat aktiivisesti mukana alusta asti ja osallistuivat kaikkeen toimintaan. Lorutuokioissa keskusteltiin paljon, esimerkiksi loruista ja niiden kuvista, mikä osaltaan vahvistaa kielen kehitystä. Lapset kommentoivat loruja ja toimintaa paljon. Viisivuotias tyttö kommentoi esimerkiksi kuvaa, jossa kettuhahmo seisoo eteisessä ja on vasta aloittamassa pukemista: "Tässä se (Hattu-Kettu) on halunnut vähän lorutella".

Kertojen edetessä huomasimme, että loruja oli helppo käyttää joustavasti eri tarkoituksiin. Loruja oli helppo käyttää keskustelun ja vuorovaikutuksen rakentamiseksi. Lorujen kuvista lapset nimesivät sekä asioita että värejä. Todella palkitsevalta projektin kannalta tuntui, että

lapset alkoivat keksiä toimintatuokioiden edetessä loruihin omia riimejä ja leikittelivät näin oma-aloitteisesti kielellä. Lorujen kehittäminen yhdessä lasten kanssa mahdollistaa niiden monipuolisen käytön.

Kuvat olivat keskeisessä asemassa sekä lorujen että kielen kehityksen kannalta ja päätöksemme käyttää kuvia lorujen tukena oli onnistunut ratkaisu. Kuvittajamme loi kuvituksen loruihin valmiiden lorujen kautta. Koemme onnistuneeksi sen, että lorujen kuvitus luotiin vasta, kun lorut olivat valmiita. Tällöin kuvilla pystyttiin korostamaan lorun keskeisiä asioita. Esimerkkilorun kuvassa näkyy lorun hahmo. Kuvassa odottaminen on kuvattu hahmon asennon ja kellon avulla. Kuvittajamme toi paljon hyviä näkökulmia siihen, mitä kuvissa kannattaisi olla ja keskustelimme yhdessä kuvittajamme kanssa siitä, mitä toivoimme kuvissa näkyvän.

Toiminnassa havaitsimme, että kuvat tukivat lasten keskittymistä, pitivät yllä mielenkiintoa, innostivat osallistumaan ja kohdistivat huomion keskeisiin asioihin. Nimeämällä asioita kuvien kautta ja keskustelemalla niistä lisäsimme vuorovaikutuksen määrää. Kuvilla oli lisäksi oleellinen rooli muistin tukena, sillä lapset osasivat kertoa edellisten kertojen loruista kuvien avulla. Lisäksi kuvat tukivat lorujen säkeiden muistamista ja lasten ymmärrystä lorun sisällöstä. Kuvat tukivat myös ryhmässä olevaa lasta, joka ei puhunut suomea äidinkielenään. Lastentarhanopettaja piti kuvia hyödyllisinä loruprojektin kannalta ja kertoi lasten olevan innoissaan kuvista.

Liikkeet tukivat lorujen hahmottamista, niiden rakennetta, rytmiä ja lasten keskittymistä. Liikkeet olivat suunniteltu yksinkertaiseksi, jotta ne olivat helppo oppia. Esimerkkilorusta näkyy, että jokaiselle säkeistölle oli oma liike. Erityisesti taputus -liike tuki toistoa, rytmin hahmottamista ja äänneharjoitetta. Lapset nauttivat liikkeiden tekemisestä lorun ohessa. Liikkeet toivat toimintatuokioon toiminnallisuutta ja vaihtelua, mikä selkeästi auttoi lapsia keskittymään loruun.

Lastentarhanopettajan mukaan lorut olivat mieleen jääviä ja mielenkiintoisia. Saimme kiitosta siitä, kuinka hyvin loruja kerrattiin ja kuinka hyvin ne jäivät lasten mieleen. Kaikkia loruja toistettiin usein ja niitä kerrattiin sekä niistä keskusteltiin lasten kanssa, mikä osaltaan vahvisti lorujen oppimista. Itse havainnoimme lasten oppivan loruja, erityisesti niitä joita ker-tasimme jokaisella tuokiolla. Toimintatuokioissa toistuneet aloitus- ja lopetusloru sekä pukemisoru jäivät lasten mieleen kaikista parhaiten. Viimeisillä kerroilla lasten muistaminen ja oppiminen näkyi selkeästi niissä loruissa, joita oltiin toistettu jokaisella kerralla. Lastentarhanopettajan havainnot toimintatuokioista tukivat tätä arviota, hän mainitsi toimintatuokioiden alun kertaushetkissä lasten muistavan hienosti loruja. Erityisesti kuvien kautta lapset muistivat kaikki lorujen hahmot ja teemat. Varsinaisesti loruja lapset eivät oppineet ulkoa,

mutta se ei ollutkaan tarkoituksena. Tätä varten olisi ollut syytä pitää useampia toimintatuokioita pidemmällä aikavälillä.

Innostaminen käyttämään kieltä eri tavoin on keskeisessä asemassa lapsen kielen kehityksen kannalta. Lastentarhanopettaja korosti taitoamme luoda sellaisia loruja, jotka olivat lapsille mielenkiintoisia ja hauskoja. Hänen mukaansa lorut olivat loistavia, ne toimivat hyvin ja sopivat ikätasoon. Loruissa oli lapsille kiinnostavia asioita ja lasten kommentteista kävi ilmi, että lorutuokioissa oli mukavaa olla ja lorut olivat selkeästi pidettyjä. Lastentarhanopettaja kertoi, että lorut herättivät lapsissa keskustelua ja ajatuksia myös toimintatuokioiden ulkopuolella. Lapset olivat selkeästi loruista innoissaan ja halusivat lorutella, mikä näkyi siten, että lapset oma-aloitteisesti lähtivät hassuttelemaan äänteillä ja riimeillä. Lorutteluun innostaminen kulki kaikkien toimintatuokioiden osatavoitteena ja koemme onnistuneemme innostamaan lapset käyttämään kieltä eri tavoin lorujen kautta.

Vaikka opinnäytetyön aika oli hyvin rajallinen ja toimintakertoja oli kuusi, lasten kanssa yhdessä loruttelu vaikutti positiivisesti lasten innostuneisuuteen käyttää kieltä ja leikitellä erilaisilla sanoilla sekä äänteillä. Arvioimme lorut ja niistä muodostuneen lorukirjan kielen kehitystä tukevaksi kokonaisuudeksi. Lorut ovat sekä oman, että lastentarhanopettajan arvion mukaan sellaisia, jotka tukevat lasten kielen kehitystä. Lasten palaute osaltaan tukee tätä arviota. Kiinnostusta lorutuokioiden jatkamiseen olisi lapsilta ja yhteistyökumppanilta löytynyt vielä useammallekin kerralle. Opinnäytetyön kannalta arvioimme, että olemme saavuttaneet tavoitteen kehittää lorukirja ja lorut tukemaan alle kouluikäisten lasten kielen kehitystä. Arvioimme, että olemme onnistuneet luomaan työkalun, jonka avulla voidaan vahvistaa lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutusta.

Opinnäytetyömme toisena päätavoitteena oli kehittää lorukirja päiväkodin arjen toiminnan tueksi. Tavoitteeseen sisältyi lorukirjan kehittäminen sellaiseksi, että sitä pystytään käyttämään vaivattomasti osana päivähoitoa. Jaoimme päätavoitteen kahteen osaan. Arvioimme lorujen teeman, eli loruun liittyvän päiväkodin arkitilanteen, hahmottumista lapsille. Lisäksi arvioimme lorujen juurtumista päiväkodin käyttöön ja sitä, oliko lorujen käyttöönotto ollut helppoa.

Teeman, eli arkitilanteen, hahmottuminen lapsille oli tärkeää hankkeemme kannalta, sillä sen avulla liitimme lorut päiväkodin arjen toimintaan. Näin ollen teeman hahmottuminen lapsille oli oleellista arjen tukemisen kannalta. Jokaisessa reflektiokeskusteluissa pohdimme sitä, kuinka lapset olivat hahmottaneet toimintatuokion keskeisen teeman ja tukiko loru sekä sen toiminta tämän teeman hahmottamista.

Lorujen teemat suunniteltiin tukemaan arjen toimintaa päiväkotiympäristössä. Käytetyt teemat valikoituvat teoreettisen viitekehyksen, käytännön kokemuksen sekä yhteistyökumppanin toiveiden perusteella. Jälkikäteen arvioituna olimme osanneet valita keskeisimpiä ja päiväkodin arjen toiminnan kannalta tärkeitä tilanteita. Tilanteiksi valikoituivat sellaiset toiminnot, joissa usein esiintyy haasteita, esimerkiksi siirtymätilanteet. Lastentarhanopettaja arvioi, että valitsemamme teemat olivat lapsia kiinnostavia. Hän piti onnistuneina valittuja teemoja kokonaisuuden kannalta ja näki lorut hyvin käytännönläheisinä päiväkodin arjessa. Toiminnan aikana havainnoimme, että valitsemamme teemat olivat lapsille läheisiä ja helposti ymmärrettäviä.

Koska jokaisen toimintakerran ohjelma, kuten lorut, leikit, kuvat ja keskustelut, oli suunniteltu tukemaan teeman hahmottamista, lapset ymmärsivät helposti jokaisella kerralla, mikä oli päivän teema. Yllätyimme lasten tarkoista oivalluksista siitä, mistä päiväkodin arkitilanteesta tuokiossa oli kyse ja kuinka he liittivät tämän teeman omaan päiväkotiinsa. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että lapset itse osasivat ehdottaa, että nukkumatilanteen eläinhahmon loruja voisi käyttää ennen päiväunille siirtymistä. Lapset osasivat siis soveltaa loruja päiväkodin arkitilanteisiin. Lapset tekivät jokaisella kerralla itse havaintoja ja huomioita teemaan liittyvästä toiminnasta ja siitä miten tärkeitä nämä arkitilanteet olivat.

Positiivista oli, että lapset hahmottivat myös abstraktimmat teemat, kuten turvallisen aikuisen merkityksen tai ystävyuden ja leikin. Tuokioita suunniteltaessa huolenaiheena oli, pystyisivätkö lapset sijoittamaan näitä vaikeammin hahmotettavia loruja päiväkodin arkeen vai jäisivätkö ne irrallisiksi kokonaisuudesta. Lapset kuitenkin osasivat itse löytää myös näille loruille käyttötilanteet lorun teeman mukaisesti.

Lastentarhanopettajan kommentit ja havainnot tukivat arviotamme siitä, että teemat olivat hahmottuneet hyvin lapsille. Saimme kiitosta toimintatuokioiden ohjelman suunnittelusta. Erityisen hyvänä lastentarhanopettaja piti sitä, kuinka teemat avattiin ja selitettiin lapsille, sekä kuinka lapsia aktivoitiin itse käsittelemään aihetta lorujen avulla. Lastentarhanopettaja piti onnistuneina valittuja teemoja kokonaisuuden kannalta, hän näki lorut hyvin käytännönläheisinä päiväkodin arjessa.

Teemojen hahmottumista lapsille tuki kertojen edetessä se, että lapset muistivat lorujen hahmot sekä sen, mihin tilanteisiin nämä lorut ja hahmot liittyivät. Tämä näkyi selkeästi viimeiselle kerralle asti. Vielä viimeiselläkin kerralla lapset muistivat, mitä kussakin lorussa oli tapahtunut, mikä oli lorun hahmo ja mitä hahmo teki.

Teemojen hahmottamisen kannalta viidennellä toimintakerralla otimme lasten toiveiden vuoksi kaksi loru ja siten myös kaksi teemaa. Tällä kerralla lapset kyllä hahmottivat molemmat teemat, mutta niiden käsittely jäi muita kertoja pintapuolisemmaksi. Näin ollen huomaisimme, että kun lasten kanssa käyty keskustelu jäi muita kertoja vähäisemmäksi, teemakaan ei hahmottunut lapsille yhtä selkeästi kuin muilla kerroilla. Tästä päättelimme, että laajempi keskustelu tuki teeman hahmottumista oleellisesti. Aiemmillä kerroilla käyttämämme tapa esitellä yksi loru ja yksi teema yhdellä kerralla osoittautui kaikista parhaaksi tavaksi. Silloin aiheen käsittelyyn jäi sopivasti aikaa ja lapset hahmottivat teeman paremmin.

Arvioinnissa yksi keskeinen arvioinnin kohde oli, käytetäänkö loruja päiväkodissa toimintatuokioidemme ulkopuolella. Lastentarhanopettaja kertoi, että lorut ovat näkyneet päiväkodissa lapsilähtöisesti. Lapset ovat lorutelleet ja tuoneet itse loruja esiin esimerkiksi pukemis- ja odottamistilanteissa. Lorukortit otettiin käyttöön päiväkodissa toimintatuokioiden ulkopuolella ja niitä oltiin loruteltu lasten kanssa. Lorukortit ovat olleet esillä arjen käytännön tilanteissa, kuten pukemisessa. Lorujen käyttö on siis tukenut arjen tilanteita, sillä niitä on käytetty osana toimintaa. Arvioimme, että lorukirja ja sen lorut olivat helppo ottaa päiväkodin käyttöön, ne tukivat erilaisia arjen tilanteita ja henkilökunta otti ne mielellään käyttöön.

Lapset olivat lastentarhanopettajan kertoman mukaan odottaessaan lorutelleet oma-aloitteisesti odottelu-dodotteluloruja, ennen aamupiirin alkua. Tämä on selkeä osoitus siitä, että lapset ovat osanneet liittää teemat oikeaan toimintaan sekä siitä, että lasten on ollut helppo käyttää loruja.

Arvioimme saavuttaneemme tavoitteen kehittää lorukirja tukemaan päivähoiton arjen tilanteita. Onnistuimme käsittelemään lorujen kautta päivähoiton keskeisimpiä arjen tilanteita lapsia kiinnostavalla tavalla. Yhteistyökumppani arvioi lorujen teemojen tukevan päiväkodin arjen toimintaa ja tämä vahvistaa omaa arviotamme lorukirjan toimivuudesta. Päiväkodin henkilökunta oli toimintatuokioiden ulkopuolella ottanut käyttöön kehittelemiämme loruja arjen tilanteissa. Arvioimme tämän perusteella, että lorukirja ja lorut ovat olleet helppo ottaa päiväkodin käyttöön.

### 7.2.3 Toimintakertojen arviointi

Kehittämishankkeen toimintatuokioiden toteutuksen onnistumista tarkastelemme arvioimalla lasten osallistumista toimintaan ja toiminnan rakenteen toimivuutta. Lisäksi arvioimme hieinan omaa toimintaamme tuokiossa ja sen kehittymistä prosessin aikana.

Toimintakerroilla lasten aktiivisuus ja osallistuminen olivat keskeinen arvioinnin kohde. Ensimmäisestä kerrasta lähtien kaikki ryhmän lapset olivat aktiivisesti mukana toimintatuokioi-



den toiminnassa. Olimme etukäteen pohtineet SWOT-analyysin avulla, että yhtenä uhkana toiminnallemme olisi lasten mahdollinen haluttomuus osallistua suunnittelemaamme toimintaan. Tämä uhka osoittautui aiheettomaksi, sillä jokainen lapsi osallistui joka kerralla toimintaan mielellään. Tätä havaintoa tuki myös lastentarhanopettajan palaute. Hänen mukaansa lapset osallistuivat hienosti ja innokkaasti kaikkeen toimintaan. Samoin omat havaintomme ja arviointimme sekä reflektointimme puolsivat tätä havainnointia.

Lapset osallistuivat innolla sekä leikkeihin että lorutteluun ja toivat esille rohkeasti omia mielipiteitään. Osallistumista tuki toimintatuokioiden rento ja kiireetön ilmapiiri sekä tuttu toiminnan rakenne. Olimme suunnitelleet toimintakertojen ohjelmat lapsia kiinnostaviksi ja osallistumista tukeviksi. Viidennellä toimintakerralla vetäytyvämpi lapsi, joka osallistui yleensä vähäsanaisesti toimintaan, tunsu olonsa niin turvalliseksi, että kertoi oma-aloitteisesti mielipiteitään tuokion ohjelmasta. Vetäytyvänkin lapsen aktiivinen osallistuminen keskusteluun kertoo toimintamme olleen erittäin osallistavaa.

Toimintatuokiossa jokaiselle lapselle annettiin tilaisuus puhua ja kertoa oma mielipiteensä. Tuokiot alkoivat aina leikillä, jossa jokaiselle lapselle annettiin vuorollaan ohjaajien jakamaton huomio. Tällä varmistimme, että jokainen tuokio lähti hyvin käyntiin. Saimme tästä useaan otteeseen positiivista palautetta toimintaa havainnoivalta lastentarhanopettajalta. Kaikki lapset osallistuivat jokaisessa tuokiossa toimintaan mielellään ja kertoivat ajatuksiaan sekä huomioitaan innokkaasti.

Toisena toimintatuokioiden arvioinnin kohteena oli toiminnan rakenteen toimivuus. Jo ensimmäisellä toimintatuokiolla hahmottui, että etukäteen suunniteltu toiminnan pituus toimi hyvin. Lapset jaksoivat keskittyä tuokioihin ja liikkumista oli hyvässä suhteessa istumiseen. Muutama toimintakerta piteni ajallisesti, johtuen suunniteltua pidemmistä leikeistä. Tällöin huomasimme välittömästi lasten käyttäytymisestä ja keskittymisen herpaantumisesta, että tuokio oli ollut liian pitkä. Pitäydyimmekin lorutuokioiden noin 20 - 25 minuutin ohjelmassa, joka oli lapsiryhmälle sopiva. Toimintatuokioiden rauhallisuuden tärkeys korostui alusta asti ja kiinnitimme siihen huomiota heti ensimmäiseltä kerralta alkaen. Oma rauhallisuutemme heijastui selvästi lasten käyttäytymiseen.

Huolellisesti suunniteltu rakenne tuki toimintaa koko hankkeen ajan. Tutun toiminnan rakenteen avulla lapset tiesivät, milloin mikäkin toiminta alkoi ja milloin tuokio tulisi päätymään. Lapset tunsivat olonsa tuokioiden aikana turvalliseksi ja uskalsivat osallistua sekä tuoda mielipiteitään esille. Myös lastentarhanopettajan havainnot hyvästä ja harkitusti suunnitellusta rakenteesta tukivat tätä arviota. Tuokiot olivat olleet hänen mukaansa sopivan pituisia ja niiden sisältö sekä struktuuri oli tarkasti mietitty. Pienryhmätoiminta mahdollisti ohjaustilanteissa jokaisen lapsen yksilöllisen kohtaamisen ja rauhallisen ilmapiirin. Pienryhmätoiminta oli oikea

valinta kehittämishakkeen kannalta, sillä se tuki hyvin loru-oppimista, toimintatuokioita ja niiden ohjelmaa.

Arviomme toiminnan kehittymistä toimintatuokioiden edetessä, sekä oman ohjauksen ja toiminnan suunnittelun kehittymistä. Ensimmäisestä kerrasta asti teimme havaintoja siitä, mikä toimi ja mikä ei toiminut etukäteen suunnittelemassamme ohjelmassa. Kirjasimme nämä havainnot ylös ja havaintojen perusteella muokkasimme seuraavien kertojen toimintatuokioiden suunnitelmaa vastaamaan ryhmän tarpeita. Kiinnitimme huomiota toimintatuokioiden rauhallisen ilmapiirin ylläpitämiseen, toistojen määrään loruissa ja ohjelman pituuteen. Lisäksi ensimmäisillä kerroilla huomattiin tietynlaisen toiminnan tukevan toimintakerran tavoitteita, jolloin sitä lisättiin myös tulevien kertojen suunnitelmiin.

Huolellinen havainnointien kirjaaminen ja niistä toimintaa ohjaavien päätösten tekeminen oli keskeinen osa projektin onnistumista. Kun kirjasimme tuokioiden onnistumiset ylös heti tuokioiden jälkeen, saatoimme varmistaa, etteivät tuokioita edistäneet toiminnot jääneet käyttämättä seuraavillakaan kerroilla. Mikäli olimme havainneet toiminnassamme joitain puutteita, pystyimme havainnointiemme pohjalta reflektiokeskusteluissa keksimään uusia ratkaisuja ja parannusehdotuksia toimintasunnitelmiin.

Toimintatuokioiden edetessä huomasimme ryhmässä olevat ohjaukselliset tarpeet, joihin vastasimme omalla ryhmänohjauksellamme, tilannetajulla ja tilanteiden ennakkoinnilla. Myös näitä asioita pohdimme reflektiokeskusteluissa, vaikka ryhmänohjaustaitojen kehittäminen ei varsinaisesti kuulunut opinnäytetyömme tavoitteisiin.

Kehittämishankkeen toiminta onnistui erinomaisesti, niin oman arvoimme, kuin yhteistyökumppanin kokemuksen mukaan. Lapset odottivat joka viikko innolla ohjaamiamme toimintatuokioita, jonka perusteella voidaan katsoa myös lasten pitäneen toimintaa onnistuneena. Perusteellisen suunnittelun ja aiheeseen perehtymisen avulla loimme toimintatuokiosta mieluisia tapahtumia lapsille. Oma innostuksemme toimintatuokioihin ja niiden ohjaamiseen kantoi tuokioita koko projektin ajan, mikä välittyi selkeästi yhteistyökumppanillemme.

#### 7.2.4 Lorukirja kehittämishankkeen tuotoksena

Koska lorukirja liittyy olennaisesti kumpaankin opinnäytetyömme tavoitteeseen, arvioimme sitä vielä omana kokonaisuutenaan. Lorukirjaa kehiteltiin koko opinnäytetyöprosessin läpi ja sitä muokattiin sitä mukaa, kun loruja ja niiden teemoja kokeiltiin käytännössä. Lorukirjan loru-oppimisen suunnittelu alkoi hahmotelmista ja ne konkretisoituivat päiväkotiympäristön loru-oppimisen arvioinnin kautta. Loru-oppimisen suunnittelussa nojattiin teoriaan. Pyrimme siihen, että loru-oppiminen vastaisivat kokonaisuutena asettamiimme tavoitteisiin.

Lorut kokonaisuutena vastasivat sekä kielen kehittämisen tavoitteeseen, että tavoitteeseen tukea päiväkodin arjen tilanteita ja nämä tavoitteet on huomioitu jokaisessa lorussa. Käytännössä joka lorussa keskitytään tiettyyn konsonanttiäänteeseen, sillä nämä äänteet aiheuttavat yleensä eniten vaikeuksia kohderyhmämme ikäisille lapsille. Loruja tehdessämme paneuduimme siihen, että mukana olivat toisto, rytmiikka, liikkeet ja vuorovaikutus, jotka ovat kielen kehityksen kannalta oleellisia.

Jokaisessa lorussa on kuva tai useampi, jotka osaltaan tukevat kielen kehitystä ja ymmärrystä. Kuvitus loruihin tehtiin kuvittajan toimesta lorujen suunnittelun jälkeen. Tämä palveli kehittämishankkeen tavoitteita, sillä kuvittaja suunnitteli kuvat lorujen sisällön perusteella ja lisäksi hän otti huomioon meidän toiveemme. Kuvat ovat lorukirjan tärkeimpiä elementtejä. Ne herättävät lorut eloon ja tekevät niistä mielenkiintoisia lapsille. Käytimme kuvia onnistuneesti osana toteutusta, loruja ja lorukirjaa.

Lorujen toimivuuden kannalta arvioimme hyväksi lorujen luomisen samaan tahtiin toimintakertojen edetessä. Jokaisesta lorusta oli luotu työversiot ennen toiminnan alkua, mutta halusimme mahdollistaa niiden muokkauksen projektin edetessä. Loruja saatiin paljon toimivimmiksi, kun niitä muokattiin ryhmän tarpeisiin käyttämällä hyväksi ideoita ja ajatuksia edellisiltä toimintakerroilta. Pystyimme huomaamaan, mitkä asiat olivat toimineet edellisissä loruissa ja mitä pitäisi vielä muuttaa. Hyvänä esimerkkinä oli lorujen säkeiden toistojen määrän sovittaminen sopivaan määrään, jotta se tuki lorujen oppimista ja lasten keskittymistä loruihin. Loruihin kehittämämme liikkeet ja eleet tukivat loruja kokonaisuudessaan. Koska loruja ja liikkeitä oli testattu sekä muokattu toimintatuokiolle sopiviksi, muodostui lorukirjasta toimiva.

Toisen tavoitteen näkökulmasta lorukirja kehitettiin siten, että sitä pystytään hyödyntämään helposti osana päiväkodin arkea ja se tukee päiväkodin arkitilanteita. Lorukirja on tarinallinen kokonaisuus. Tarina kertoo Aarniometsän päiväkodista, jossa on yhteensä 9 eläinhahmoa, joista 8 on lapsia ja yksi aikuinen. Jokainen loru kertoo yhdestä päiväkodin hahmosta, sekä yhdestä päiväkodin arkitilanteesta. Hahmot luotiin siten, että lasten on helppo samaistua niihin ja tämä on myös syynä eläinhahmojen valintaan. Valitsimme eläimet Suomen luonnosta, jotta kasvattaja voi halutessaan käyttää loruja ja lorukirjaa myös ympäristökasvatuksen välineenä.

Lorukirjan ja koko hankkeen kannalta arvioimme hyväksi sen, että valitsimme lorukirjalle yhtenäisen sadun ja teeman. Toimintatuokioiden lapset keskittyivät satuun Aarniometsän päiväkodista ja tämän sadun hahmoihin. Lapset pystyivät samaistumaan ja käsittelemään teemoja hahmojen ja sadun kautta. Tätä arviointia tukivat lasten palautteet loruista ja hahmoista sekä lastentarhanopettajan havainnoinnit ja palaute niin lorukirjan kuin lorujen toimivuudesta.

Onnistuneeksi arvioimme myös sen, että jokaiselle lorulle luotiin oma hahmo, joka tuki niin lorua kuin sen muistamista. Jo toisella kerralla lapset muistelivat ensimmäistä lorua ja sen hahmoa. Tämä sama toistui jokaisella toimintatuokiolla: lapset muistivat hienosti kaikki edelliset hahmot ja niiden "lempipuuhat", eli teeman. Tähän vaikutti oleellisesti jokaisen toimintatuokion aloittaminen kertauksella kuvien kautta.

Lorukirjassa lorujen kautta voidaan käsitellä päiväkodin keskeisiä arkitilanteita ja arkea. Valitsimme näiksi teemoiksi konkreettisesti päiväkodin arjen toiminnan rakenteista kumpuavia tilanteita: siirtymät, pukeminen, syöminen, lepoaika, päiväpiirit. Lisäksi käsitelimme loruissa turvallisen aikuisen merkitystä, lohdun hakemista ja saamista, sääntöjen noudattamista sekä leikkisyyttä ja liikunnallisuutta. Nämä kaikki teemat valittiin nojaten omaan kokemukseen työelämän tarpeista, yhteistyökumppanin toiveista, asiantuntijan näkemykseen sekä teoreettiseen viitekehykseen. Arvioimme, että valitut teemat sopivat ja tukivat lorukirjaa kokonaisuutena.

Lorukirja on kokonaisuus, jossa kaikki lorut tukevat toinen toisiaan. Tarkoituksena on, että kasvattaja pystyy valitsemaan ryhmälleen yksittäisiä ajankohtaisia loruja sekä aiheita ja ottamaan ne helposti mukaan toimintaan. Kasvattaja voi vaihtoehtoisesti käyttää kirjaa siten, että kirjan loruja käydään läpi toimintahetkissä toimintakauden ajan. Tällöin jokaiseen lorukirjan hahmoon voidaan keskittyä erikseen ja teeman ympärille voidaan pysähtyä. Lorukirjan teemoja voidaan käsitellä lorujen lisäksi hyvin erilaisin keinoin ja kasvattaja voi rakentaa teeman ympärille erilaista toimintaa tai keskustelua lasten kanssa. Tämä luo lorukirjalle monipuoliset käyttömahdollisuudet ja arvioimme sen olevan yksi tuotoksen vahvuuksista.

Lorukirjasta muodostui tiivis paketti, jossa jokainen loru, lorun hahmo ja teema ovat omalla aukeamallaan. Lorun omalle aukeamalle koottiin myös ideoita, miten teemasta voisi lasten kanssa keskustella ja millaista toimintaa lorutuokion ympärille voisi kehittää. Sivulle lisättiin myös tärkeimmät huomiot lorun kieltä kehittävästä vaikutuksista. Lorukortit ovat lorukirjassa liitteinä, jolloin kasvattaja pystyy helposti ottamaan ne omaan käyttöönsä. Tällä pyrimme tekemään lorukirjan käyttöönotosta mahdollisimman vaivatonta ja arvioimme tässä onnistuneemme. Lorut ja niistä tehty lorukirja muodostivat arviomme mukaan käyttökelpoisen, toimivan kokonaisuuden, josta sekä lapset että päiväkodin henkilökunta pitivät. Lorukirja ja kortit löytyvät raportin liitteistä (Liite 6).

#### 7.2.5 Kehittämisehdotukset ja ammatillinen kasvu

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tulee arvioida mahdollisia jatkokehittämistarpeita sekä ammatillista kasvua osana prosessia (Viikka & Airaksinen 2004, 160 - 161). Pohdimme sekä toteu-

tuksen että itse tuotoksen, eli lorukirjan, kehittämisehdotuksia. Lopuksi pohdimme omaa amatillista kasvua opinnäytetyöprosessin aikana. Pohdimme myös muutosta yhteistyökumppanin toiminnassa lähtötilanteeseen verrattuna.

Selkein kehittämistarve hankkeeseemme oli toimintakertojen määrän lisääminen. Tuottamassamme lorukirjassa on 10 loru, joten hankkeen kannalta järkevää olisi ollut pitää jokaiselle lorulle oma tuokionsa. Lorujaa olisi voitu käydä läpi rauhassa, keskittyen jokaisella kerralla yhteen teemaan, kielen kehityksen tavoitteeseen ja loruun. Arvioinnin ja hankkeemme kannalta tämä olisi ollut antoisampaa.

Lapsilla olisi riittänyt kiinnostusta useammille tuokioille. Lapset osoittivat kiinnostusta loruihin, joita emme ehtineet käydä läpi toimintakertojen vähyden vuoksi. Yhteistyökumppanimme arvioi loppukeskustelussa, että useammasta toimintakerrasta olisi ollut hyötyä päiväkodille sekä meidän hankkeellemme.

Mikäli toimintakertoja olisi ollut enemmän, olisimme saaneet kerättyä kattavamman arvioinnin projektimme onnistumisesta. Viimeinen toimintatuokio oli suunniteltu arviointikerraksi, jolloin tarkoitus oli käydä läpi jo käytyjä loruja ja niiden muistamista sekä juurtumista päiväkotiin. Arviointikerta toteutettiin turhan nopeasti toimintakertojen jälkeen ja projektin kannalta järkevämpää olisi ollut pitää se myöhemmin. Iso osa arviointikerrasta kului lasten kysellessä niistä loruista, joita emme olleet rauhassa käsitelleet. Tämä osoittaa sen, että hankkeen kannalta useampi toimintakerta sekä arviointikerran pitäminen erikseen olisi ollut tarpeellista.

Pohdimme kuuden toimintakerran vaikutusta kehittämishankkeen tavoitteisiin. Vaikka arvoimme tavoitteet toteutuneiksi, toimintakertojen lisääminen olisi tuottanut parempaa arviointia kielen kehityksestä sekä lorujen juurtumisesta päiväkotiin. Pidempi aika ja toimintakertojen lisääminen olisi tuottanut luotettavampaa tulosta siitä, kuinka lorut todellisuudessa jäivät päiväkodin käyttöön ja kuinka ne tukivat kielen kehitystä. Hankkeen loppupuolella pohdimme, että suunnitelmavaiheessa meidän olisi ollut syytä varata toimintakertoihin enemmän aikaa. Arvioinnille ja lorujen juurtumisen tarkastelulle olisi ollut syytä varata muutama lisäkerta toiminnan loputtua, siten että aikaa olisi kulunut useampi viikko näiden arviointikertojen välillä. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna tavoitteiden toteutuminen olisi voinut näkyä eri tavalla, hanke olisi voinut onnistua vielä paremmin tai mahdolliset epäkohdat olisivat saattaneet tulla näkyviin.

Toisaalta opinnäytetyön työmäärä ja laajuus ovat rajalliset. Pohdimme lisäksi, että useampien toimintakertojen sekä arviointikertojen lisääminen ei ehkä enää olisi vastannut opinnäytetyön laajuutta. Rajoitteen toimintakertojen määrän lisäämisen teki konkreettisesti aika.

Sekä meidän että yhteistyökumppanin kannalta olisi ollut haastavaa varata vielä useita lisäviikkoja projektille. Työn jatkojalostamista ajatellen tämä projekti tarjoaa kuitenkin hyvät edellytykset tutkia lorukirjan käyttöä ja toimivuutta osana varhaiskasvatusta. Harkitsimme mahdollisuutena myös tämän opinnäytetyön jatkamista jatko-opinnoissa. Vilkka ja Airaksinen (2004, 160) mainitsevat, että toiminnallisissa opinnäytetöissä avautuu usein pitkin prosessia uusia ideoita ja lopullinen tuotos voi olla vain osa laajempaa kokonaisuutta.

Yhteistyökumppanilta kyselimme kaikissa hankkeen vaiheissa mahdollisia kehittämissuhteita. Päiväkodilta ei projektin aikana kuitenkaan tullut kehittämissuhteita, vaan lähinnä huomioita esimerkiksi lorujen toistojen määrästä tai toiveita lisäkuvista. Kehittämissuhteeksi saimme viimeisessä arviointikeskustelussa ainoastaan Hattu-Kettu loruun liittyvän toiveen: talviaikaan lorun ketulla olisi voinut olla kuvissa talvisemmat vaatteet. Kuvituksen avulla olimme kuitenkin pyrkineet saamaan ketulle vaatteet, joita käytetään kaikkina vuodenaikoina. Kasvattaja voi kuvien tueksi ottaa halutessaan lisäkuvia esimerkiksi talvisista vaatteista. Mikäli ajan puolesta olisi ollut mahdollista tuottaa lisäkuvia, olisimme toteuttaneet päiväkodin toiveen talvikuvista.

Lorukirjan tuottamisen kannalta jatkokehittämistarpeeksi muodostui kirjan kustantaminen. Pohdimme jo prosessin aikana kirjan kustantamista, siten että kirja tulisi työvälineeksi mahdollisimman laajalti, eikä jäisi vain yhteistyöpäiväkodin ja meidän käyttöömme. Hankkeen aikana kustantamisen mahdollisuutta selvitettiin lähestymällä useita eri kustantajia sekä järjestöjä, että kaupungin kehittämishankkeita. Valitettavasti huomasimme, että kirjan kustantaminen on pitkä prosessi ja sen onnistuminen ei riipu välttämättä kustannettavasta työstä, vaan useat tekijät vaikuttavat kustantajan löytymiseen. Mietimme myös mahdollisesti artikkeleihin kirjoittamisesta liittyen valmiiseen työhön, mutta tästä luovuttiin, sillä kustantajan löytäminen ei edennyt toivotusti.

Lorukirjasta tullaan tekemään muutama kansitettu versio ja pyrimme siihen, että materiaali löytyy verkosta helposti ja se on varhaiskasvatuksen käytössä. Tästä syystä liitämme lorukirjan kokonaisuudessaan PDF-muodossa opinnäytetyön liitteisiin, jotta halutessaan lukija pystyy sitä hyödyntämään. Toive lorukirjan saamisesta levitykseen ei siis toteutunut halutusti, mutta verkkototeutus kuitenkin tarjoaa laajan mahdollisuuden sen käyttöön. Etsittäessä tämän tyyppistä materiaalia verkosta, löytyy tuotos asiasanoilla suhteellisen helposti.

Kehittämishankkeen aikana työelämäkumppani sai kokeiltavaksi erilaisia loruja osaksi arki-toimintaa. Lähtötilanteeseen verrattuna loruja käytettiin hankkeen aikana tavallista enemmän ja päiväkodin työntekijöiden arvion mukaan lorut jäivät käyttöön. Arvioimme, että lähtötilanteeseen verrattuna päiväkodissa käytetään enemmän loruja hankkeemme ansiosta. Yh-

teistyöpäiväkodissa oltiin jo ennen hankkeen alkua tietoisia lorujen tärkeydestä, mutta hankkeen aikana lorujen merkitys korostui uudelleen. Kehittämishanke toi esille lorujen monikäyttöisyyden ja sen, kuinka niitä voidaan soveltaa osana kaikkea toimintaa sekä hyödyn kielen kehityksen kannalta.

Tutkinto ja opinnäytetyö ovat yksi askelma ammatillisessa kasvussa, eikä tutkinto tee kenestäkään suoraan valmista ammattilaista. Opinnäytetyöhön on syytä yhdistää arvio omasta ammatillisesta kasvusta sekä pohdinta siitä, mihin ammatillista kasvua tulisi kehittää. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 160.) Opinnäytetyöprosessin aikana olemme pohtineet, kuinka ammattikorkeakouluopintojen edetessä ammatillinen osaamisemme on vahvistunut. Vertailllessamme omaa nykyistä osaamistamme ja varmuuttamme opintojen alkuun, huomaamme selkeää kasvua ja kehitystä molemmissa. Tiedostamme sosiaali- ja varhaiskasvatusalan tarpeet ja mitä taitoja näillä aloilla tarvitaan, vaikka samalla ymmärrämme vielä olevamme aivan uramme alkumetreillä.

Opinnäytetyön ja opiskelujen aikana olemme oppineet yhdistämään opittua teoriaa työelämän käytäntöön. Konkreettinen esimerkki tästä on lorukirjan luominen. Perusteellinen taustatyön tekeminen opinnäytetyötä varten on luonut lisää tietoa ja näin varmuutta omaan työskentelyyn varhaiskasvatuksen parissa. Projektin alkaessa pohdimme omaa taitoamme luoda pedagogisesti päteviä loruja hankkeen tavoitteiden kannalta. Hankkeen edetessä varmuus omaan tekemiseen kasvoi ja nyt molemmat luotamme siihen, että osaisimme vastaisuudessakin luoda käyttökelpoista materiaalia oman työmme tueksi. Kumpikin meistä aikoo käyttää tätä materiaalia työssään. Lisäksi toinen opinnäytetyön tekijöistä käytti jo osaa loruista työssään päiväkodissa ja huomasi niiden toimivuuden ryhmässä.

Opinnäytetyö harjoittaa laajana työnä ajanhallintaa, kokonaisuuksien hallintaa, yhteistyötaitoja, työelämän kehittämistaitoja sekä oman osaamisen suullista ja kirjallista esittämistä (Vilkkä & Airaksinen 2004, 159 - 160). Opinnäytetyö on laajempi työ kuin aikaisemmin tekemämme tehtävät. Opinnäytetyötä tehdessämme olemme oppineet pitkäjänteisyyttä, laajojen kokonaisuuksien suunnittelua ja hallintaa, yhteistyötaitoja, organisointitaitoja sekä taitoa työskennellä parina. Yhteistyömme on ollut projektin aikana sujuvaa. Ilman työparia koemme, että työstä ei olisi tullut niin onnistunutta. Parina työskennellessämme olemme saaneet ideoida ja pohtia yhdessä, saaneet uusia näkökulmia sekä tukea projektin aikana toinen toisiltamme. Lisäksi opinnäytetyötä tehdessä taito joustaa ja tehdä kompromisseja on ollut tärkeää.

Opinnäytetyöprosessi on opettanut meille uusia taitoja, näkökulmia sekä valmiuksia työelämää varten. Koemme kehittyneemme prosessin aikana kohti varmempaa ammatillisuutta. Ammattikorkeakoulun opintojen yhteys työelämään selkeytyi projektin aikana ja oli osana luomassa onnistunutta toiminallista opinnäytetyötä.

## 8 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyötämme tehtiin koko prosessin ajan hyvien eettisten periaatteiden mukaisesti. Kohderyhmänä tässä työssä olivat lapset, joten eettisyydestä huolehtiminen oli erityisen tärkeää. Käytännössä tämä eettisyydestä huolehtiminen tarkoitti muun muassa sitä, että meillä oli ja on edelleen vastuu kaikkien lasten anonymiteetin säilyttämisestä. Tutkittavien yksityisyyden kunnioittaminen on tieteissä vahva eettinen normi. Myös lainsäädäntö velvoittaa yksityisyyden suojeluun. (Kuula 2010, 216.)

Kaikki tutkimustarkoituksiin kerätty aineisto tulee käyttää tutkimukseen. Aineiston keränneitä ja aineistoa käyttävilta edellytetään aineiston eettistä käyttöä ja luottamuksellisuuden säilyttämistä. Tutkijan ammattitehtäviin kuuluu asianmukainen tutkimusaineiston keruu, käsittely ja arkistointi. (Kuula 2010, 225.) Kaikki materiaali, jonka keräsimme tätä opinnäytetyötä varten, hankittiin lupien kanssa. Emme taltioineet mitään ääni- tai kuvamateriaalia lapsista toimintakerroilla. Tämä on tärkeää, sillä valmis opinnäytetyö julkaistaan internetissä, joten kaikki sen lopullinen sisältö tulee olemaan julkista. Näin ollen on meidän velvollisuutemme katsoa, että sellainen materiaali, joka ei sovi julkiseksi, tai rikkoo lapsen yksityisyyttä, tulee poistetuksi asiaan kuuluvalla tavalla.

Sanaleikit ja loruttelu kuuluvat jo ennestään päiväkodin arkeen, joten emme opinnäytetyöllä aiheuttaneet suuria muutoksia lasten elämään. Tavoite pikemminkin oli, että toimintatuokiomme sulautuivat osaksi päiväkodin normaalia toimintaa. Tuokioista suunniteltiin mahdollisimman mukavia hetkiä lapsille, jolloin heille ei aiheutunut ylimääräistä stressiä toimintaan osallistumisesta. Mikäli lapsi selkeästi vastustaa tutkimukseen osallistumista, häntä ei tule tällöin ottaa siihen mukaan. Tämä koskee myös pieniä lapsia, joten heidän mielipide on kuultava ja tahto otettava huomioon tutkimusta suunniteltaessa (Nieminen 2010, 35.) Emme vaatineet lapsia mukaan toimintaan, vaan he osallistuvat siihen halutessaan. Tietysti rohkaisimme lapsia iän ja kehitystason mukaisesti ottamaan osaa lorutuokioihin. Koko prosessin ajan lapset kuitenkin osallistuivat mielellään kaikkeen toimintaan.

Tiedotimme sähköpostitse toimintaan osallistuvien lasten vanhempia kehittämishankkeestamme. Teimme selväksi vanhemmille, mitä opinnäytetyöprojektimme koskee ja kerroimme mitä ohjaamissamme toimintatuokioissa päiväkodissa tehdään. Jokaisella lapsiryhmän vanhemmista oli yhteystietomme ja heillä oli mahdollisuus ottaa yhteyttä meihin halutessaan. Pyrimme tällä läpinäkyvään ja eettisesti varmaan toimintaan.



Jotta tieteellinen tutkimus olisi luotettavaa ja sen tulokset uskottavia, on noudatettava hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Tiedeyhteisön tunnustamia hyviä toimintatapoja ovat tarkkuus, rehellisyys ja yleinen huolellisuus niin tutkimustyössä kuin myös tulosten tallentamisessa, arvioinnissa ja niiden esittämisessä. Tutkimuksessa on toteutettava avoimuutta ja vastuullisuutta. (Hyvä tieteellinen käytäntö 2012 - 2014.) Pyrimme tekemään kokonaisuudessaan luotettavan opinnäytetyön ja käytämme näitä hyväksyttäviä toimintatapoja prosessissamme. Keskityimme suunnittelemaan huolellisesti ja tarkasti toimintaa eettisesti kestävin menetelmin. Lisäsimme tutkimuksen luotettavuutta tuomalla selkeästi esiin, miksi haluamme tehdä tätä opinnäytetyötä ja kuinka projektimme etenee. Emme halua, että lukijalle jää epäselväksi mitkä olivat motiivit projektin taustalla tai miten teimme opinnäytetyön käytännön toteutuksen.

Käytimme opinnäytetyön toteutumisen arvioinnissa useita eri arviointimenetelmiä. Monipuolinen arviointimenetelmien käyttö lisää arvioinnin luotettavuutta. Erityisesti lastentarhanopettajan palaute toi lisäarvoa arviointiin, sillä hän havainnoi toimintaa sen ulkopuolelta. Opinnäytetyön raportissa on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti ja läpinäkyvästi kaikkia prosessin vaiheita, mikä lisää opinnäytetyön luotettavuutta.

Kiinnitimme erityistä huolellisuutta lähdeviitteiden oikeellisuuteen, joka helpottaa lukijaa löytämään helposti saman tiedon, jolle olemme perustaneet tutkimuksemme. Tämä lisää raportin läpinäkyvyyttä ja näin ollen myös koko opinnäytetyön luotettavuutta. Pyrimme tuottamaan tekstin siten, että oma pohdintamme ja tutkittuun tietoon perustuvat asiat erotettiin selkeästi toisistaan. Emme plagioineet työssämme tekstiä muilta tai käyttäneet toisten kirjoittamaa tekstiä omanamme.

## Lähteet

### Painetut lähteet

Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen kirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Alijoki, A. & Pihlaja, P. 2016. Pedagogiset rakenteet ja ratkaisut lasten erityisen tuen tarpeen näkökulmasta. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 268 - 270.

Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Helsinki: Lasten Keskus.

Heinimaa, E. 2001. Kuvakirjat lapsen ja aikuisen maailmassa. Teoksessa M. Suojala & M. Karjalainen (toim.) Avaa lastenkirja: johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Helsinki: Lasten Keskus, 142 - 163.

Heinonen, S-L. 2001. Kuulen runon sykkivän. Teoksessa M. Suojala & M. Karjalainen (toim.) Avaa lastenkirja: johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Helsinki: Lasten Keskus, 123 - 140.

Hirsjärvi, S. 1997. Tutkimustyyppit ja aineistonkeruun perusmenetelmät. Teoksessa S. Hirsjärvi, P. Remes & P. Sajavaara (toim.) Tutki ja kirjoita. Helsinki: Gummerrus, 180 - 208.

Holopainen, L. 1994. Logopedian perustiedot. Artikulaation ja fonologian häiriöt. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hosiaisuoma, Y. 2003. Kirjallisuuden sanakirja. Helsinki: WSOY.

Iivonen, A. 2004. Lapsen ääntöelimistön normaali kehitys. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen-Makkonen (toim.) Mistä on pienten sanat tehty. Lasten äänteellinen kehitys. Helsinki: WSOY, 24 - 30.

Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Pedatieto Oy.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito - työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kronqvist, E-L. 2016. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 18 - 25.

Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. 2004 Johdatusta peruskäsitteisiin. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen-Makkonen (toim.) Mistä on pienten sanat tehty. Lasten äänteellinen kehitys. Helsinki: WSOY, 15 - 21.

Kunnari, S. & Paavola, L. 2012. Vuorovaikutus äänteellisen kehityksen perustana. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen Makkonen (toim.) Pienten sanat Lasten äänteellinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 57 - 64.

Kuula, A. 2010. Alaikäisiltä kerätyn aineiston arkistoinnin ja jatkokäytön etiikka. Teoksessa H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 213 - 235.

Lindroos, J-E. & Lohivesi, K. 2010. Onnistu Strategiassa. Helsinki: WSOY, 219 - 220.

Lipponen, U. 2001. Kansanomainen viihdytys- ja hoivaperinne. Teoksessa M. Suojala & M. Karjalainen (toim.) Avaa lastenkirja. Helsinki: Lasten Keskus, 86 - 122.

Loukusa, S. Kunnari, S. & Vedenkannas, U. 2011. Pragmaattisen kehityksen taustatekijöitä. Teoksessa S. Loukusa & L. Paavola (toim.) Lapset kieltä käyttämässä Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 25 - 42.

Lyytinen, P. 2014. Kielenkehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen, R. Ketonen (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 50 - 72.

Nieminen, L. 2010. Lasten ja nuorten tutkimus: Oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 25 - 42.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Nurmilaakso, M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa M. Nurmilaakso, & A-L. Välimäki (toim.) Lapsi ja kieli. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 31 - 41.

Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. 2011. Saatteeksi. Teoksessa M. Nurmilaakso, & A-L. Välimäki (toim.) Lapsi ja Kieli. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 5 - 8.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen oppinäytetyö. Helsinki: Gummerus.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Gummerus.

Välimäki, A-L. 2011. Varhaiskasvatuksen perusteet 2003/2005. Teoksessa M. Nurmilaakso, & A-L. Välimäki (toim.) Lapsi ja Kieli. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 13 - 21.

#### Sähköiset lähteet

Pienen kielipolku - vinkkejä lapsen kielenkehityksen tueksi. 2012. Aivoliitto. Viitattu 13.3.2017. [https://issuu.com/strokery/docs/aivoliitto\\_pienen\\_kieli-polku\\_web?e=0http%3A%2F%2F](https://issuu.com/strokery/docs/aivoliitto_pienen_kieli-polku_web?e=0http%3A%2F%2F)

SWOT-analyysi. 2016. Opetushallitus. Viitattu 22.11.2016. [http://www.oph.fi/saadokset\\_ja\\_ohjeet/laadunhallinnan\\_tuki/wbl-toi/menetelmia\\_ja\\_ty-ovalineita/swot-analyysi](http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_ty-ovalineita/swot-analyysi)

Torvelainen P. 2007. Kaksivuotiaiden lasten fonologisen kehityksen variaatio. Puheen ymmärtävyyden sekä sanamuotojen taivuttelun ja tuottamisen tarkastelu. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, kielikeskus. Viitattu 8.12.2016. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13420/9789513929176.pdf?sequence=1>

Hyvä tieteellinen käytäntö. 2012 - 2014. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 24.11.2016. <http://www.tenk.fi/fi/hhk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Opetushallitus. Viitattu 10.3.2017. [http://www.oph.fi/download/179349\\_varhaiskasvatussuunnitelman\\_perusteet\\_2016.pdf](http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf)

## Kuviot

Kuvio 1: Odottava kontiainen .....	35
------------------------------------	----

## Taulukot

Taulukko 1	Ensimmäinen SWOT-analyysi 22.11.2016 .....	30
Taulukko 2	Toinen SWOT-analyysi 14.3.2017 .....	31

## Liitteet

Liite 1: Puheterapeutin haastattelurunko .....	55
Liite 2: Toimintatuokion suunnitelman esimerkki .....	57
Liite 3: Havainnointilomake toimintatuokioihin lastentarhanopettajalle .....	58
Liite 4: Arviointilomake itsearviointiin .....	59
Liite 5: Arviointikeskustelun runko .....	61
Liite 6: Lorukirja ja lorukortit .....	62

Liite 1: Puheterapeutin haastattelurunko

## HAASTATTELURUNKO 21.11.2016, TEEMAHAASTATTELU

### KIELEN KEHITYKSEN TUKEMINEN PÄIVÄHOIDOSSA YLEISESTI KOKEMUKSESI MUKAAN

1. MITKÄ TEKIJÄT PÄIVÄKODEISSA ERITYISESTI TUKEVAT LASTEN KIELEN KEHITYSTÄ?
  - MILLAISIA MENETELMIÄ?
  
2. MITKÄ TEKIJÄT PÄIVÄKODEISSA HAITTAAVAT/ESTÄVÄT LASTEN KIELEN KEHITYSTÄ?
  - MITKÄ MENETELMÄT ERITYISESTI?
  - TULEEKO MIELEESI SELLAISTA MENETELMÄÄ TAI KÄYTÄNTÖÄ, JOLLA PYRITÄÄN TUKEMAAN KIELEN KEHITYSTÄ, MUTTA JOKA TODELLISUUDESSA ON TEHOTON
  
3. MITÄ TOIVOISIT PÄIVÄKOTIRYHMISSÄ HARJOITETTAVAN ENEMMÄN LASTEN KIELEN KEHITYKSEN KANNALTA?

### KOKEMUKSESI ASiantuntijana erilaista lasten kielen kehityksen vaikeuksista

4. MITKÄ OVAT MIELESTÄSI YLEISIMMÄT KIELEN KEHITYKSEN VAIKEUDET ALLE KOULUIKÄISILLÄ LAPSILLA?
  - ONKO NÄISSÄ HAVAITTAVISSA LISÄÄNTYMISTÄ, VÄHENTYMISTÄ TAI MUUTOKSIA?
  
5. OLETKO HUOMANNUT VARHAISKASVATUKSEN HENKILÖKUNNALLA OLEVAN HANKALUUKSIA HAVAITA LASTEN KIELEN KEHITYKSEN VAIKEUKSIA?
  - MILLAISIA JA MIKSI?
  - KUINKA MIELESTÄSI HENKILÖKUNTA VOITAIIN TUKEA TÄSSÄ ENEMMÄN?

### LASTENKIRJAT, SADUT, RUNOT JA LORUT KIELEN KEHITYKSEN TUkena

6. MILLÄ TAVOIN KIRJALLISUUDEN (RUNOT, SADUT YMS.) KÄYTTÄMINEN MIELESTÄSI TUKEE LAPSEN KIELEN KEHITYSTÄ?
  - MITEN NÄET ERITYISESTI LORUJEN/LORUTTELUN TUKEVAN LASTEN KIELEN KEHITYSTÄ?
  - KUINKA ERILAISTA KIRJALLISUUTTA VOITAIIN KÄYTTÄÄ PAREMMIN HYÖDYKSI VARHAISKASVATUKSESSA?

7. KUINKA SUUN MOTORIIKAN HARJOITTEILLA VOIDAAN TUKEA LAPSEN KIELEN KEHITYSTÄ?
  - MILLAISIA SUUN MOTORISIA HARJOITTEITA TAVALLISESSA LAPSIRYHMÄSSÄ VOISI HYÖDYNTÄÄ?
  
8. MILLAINEN ON MIELESTÄSI HYVÄ LAPSEN KIELEN KEHITYSTÄ TUKEVA LORU?
  - MITÄ OMINAISPIIRTEITÄ HYVÄSSÄ LORUSSA ON PUHETERAPEUTIN NÄKÖKULMASTA?
  
9. MITÄ ASIOITA MEIDÄN TULISI OTTAA HUOMIOON SUUNNITELLESSAMME LORUJA LASTEN KIELEN KEHITYKSEN TUKEMISEKSI?
  - MITÄ 3 - 5 VUOTIAAN LAPSEN KIELEN KEHITYKSEN ERITYISPIIRTEITÄ TULISI OTTAA PROJEKTISSAMME HUOMIOON?
  
10. NÄETKÖ PÄIVÄKODIN ARJESSA HYÖDYNNETTÄVÄN LORUKIRJAN MYÖS HYÖDYLLISENÄ LASTEN KIELEN KEHITYKSELLE?

TULEEKO MIELEESI JOTAKIN MUUTA TÄRKEÄÄ AIHEISIIN TAI PROJEKTIIMME LIITTYEN?



Liite 2: Toimintatuokion suunnitelman esimerkki

## Toimintatuokion suunnitelma

Tuokio: 24.1.2017 toinen tuokio

---

Aika ja osallistujat: klo 9:30-10:15 7-8 lasta

---

### Suunnitelma:

- Piirinaloitusloru (**Katri**)
- Tunnelmaan virittävä leikki: Mistä eläimestä tykkää ja oma nimi (**Linda**)
- Piirikuva esille, muistellaan edellisen kerran hattu-kettua. Kysellään, onko viime kerran loruja loruteltu pukiessa? Kerrotaan, että tänään puhutaan kontiaisesta joka muistuttaa myyrää. (**Katri**)
- Kontiaiskuva esille ja kerrotaan, miten kontiainen tykkää odottamisesta. Kysytään lapsilta, mitä odottaminen tarkoittaa ja linkitetään keskustelu päiväkoitiin (esim. joutuu odottamaan ennen kuin saa ruokaa ja ennen ulos menoa jne.) (**Linda**)
- Kerrotaan kontiaisen salaisesta dodottelu-odottelu lorusta, jonka avulla se jaksaa aina odotella. Kysytään lapsilta osaavatko he tehdä do-äännettä ja harjoitellaan sitä (**Katri**)
- Kontiaisloru, toistetaan, mukana käsiliikkeet (**Katri**)
- Kerrotaan lapsille, että jos tuntuu ettei joskus jaksaa odotella, niin voidaan miettiä tätä pikku kontiaista ja sen salaista dodottelu-lorua (**Katri**)
- Teemaleikki: yksi pieni kontiainen marssi näin (**Linda**)
- Lasten palautteet (oliko hauskaa, mikä oli hauskinta) (**Linda**)
- Lopetusloru (**Yhdessä**)
- Siirrytään vessaan ja pukemaan, jossa mukana taas hattu-kettu ja lorukortit viime kerralta (**Yhdessä**)

### Tavoitteet:

Turvallisen ilmapiirin luominen

Selkeän struktuurin säilyttäminen ja vahvistaminen

Loruttelun ilon luominen

D-äänteen harjoittaminen ja rytmin hahmottaminen lorussa

Odottelun merkitys päiväkodissa ja sen pohtiminen

### Välineet:

Kuvakortit, lorukortit, arviointilomakkeet, toimintasuunnitelma, havainnointilomake



Liite 4: Arviointilomake itsearviointiin

## Lorutuokioiden itsearviointilomake

tukio nro.  
Kuka arvioi

**1. Kuinka toimintatuokio sujui yleisesti?**

---

---

---

---

**2. Mikä tuokiossa onnistui? Miksi ja miten?**

---

---

---

---

**3. Lapsien mielenkiinto loruihin?**

---

---

---

---

**4. Arvioi lorujen toimivuutta ryhmään ja ikätasoon suhteutettuna**

---

---

---

---

**5. Kuinka toimintakerran teema hahmottui lapsille?**

---

---

---

---

---

6. Miten kielen kehittäminen näkyi toimintakerralla?

---

---

---

---

7. Mikä ei toiminut, miksi?

---

---

---

---

8. Mitä kehitettävää? Miksi?

---

---

---

---

9. Oma toimintani tuokiassa?

---

---

---

---

10. Kuinka toimintakerran tavoitteet toteutuivat?

---

---

---

---

Liite 5: Arviointikeskustelun runko

**ARVIOINTIKESKUSTELUN RUNKO**      28.2.2017

1. Kuinka toimintatuokiot sujuivat yleisesti?
2. Mikä tuokioissa onnistunutta? Miksi ja miten?
3. Lapsien mielenkiinto loruihin?
4. Kuinka arvioisit lorujen toimivuutta ryhmään ja ikätasoon suhteutettuna?
5. Kuinka toimintakertojen teemat hahmottuivat lapsille? (Nukkuminen, pukeminen odottaminen jne.)
6. Miten kielen kehittäminen näkyi toimintakerroilla? Entä loruissa?
7. Mikä ei toiminut, miksi?
8. Mitä kehitettävää? Miksi?
9. Miten arvioisit projektia kokonaisuutena?

Liite 6: Lorukirja ja lorukortit

# AARNIOMETSÄN PÄIVÄKODIN LORUT



Linda Kaltio & Katri Niemitalo  
Kuvitus Julia Perkiö

## **Sisällysluettelo**

<b>Saatteeksi</b>	<b>3</b>
<b>Lorukirjan käyttäjälle</b>	<b>4</b>
<b>Piirin aloitusloru</b>	<b>5</b>
<b>Hattu-Ketun Pukutemppu</b>	<b>7</b>
<b>Dodottelu-odotteluloru</b>	<b>9</b>
<b>Ilta-Ilves</b>	<b>11</b>
<b>Ruoka-Haukan Ruoka-Aika</b>	<b>13</b>
<b>Sisällisko ja sen Sisko</b>	<b>15</b>
<b>Hoppu-Jänön Hutipomppu</b>	<b>17</b>
<b>Herra Norpan Lohtuloru</b>	<b>19</b>
<b>Kuramadon Sadesää</b>	<b>21</b>
<b>Lopetusloru</b>	<b>23</b>
<b>Kopioltavat lorukortit</b>	<b>24</b>

## Saatteeksi

Kädessäsi on lorukirja, jonka lorut tukevat lapsen kielellistä kehitystä eri tavoin. Kirjan lorut liittyvät samalla päiväkodin arjen keskeisimpiin tilanteisiin. Lorut on suunnattu 3–6-vuotiaille lapsille, mutta sovellettuna niitä voi käyttää eri-ikäisten lasten kanssa.

Lorukirjalla on useita eri käyttötapoja. Voit lorutella lasten kanssa kirjan yksittäisiä loruja, jotka ovat ryhmällesi ajankohtaisia. Vaihtoehtoisesti voit ottaa lorukirjan koko toimintakauden projektiksi ja käydä loruja läpi esimerkiksi viikoittaisissa toimintatuokioissa. Lorukirjan lorut tukevat toinen toisiaan ja muodostavat näin kokonaisuuden.

Tulostettavat lorukortit löydät kirjan takaa ja ne voit ottaa vapaasti käyttöösi!

Lorukirja on syntynyt toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena keväällä 2017.

Antoisia loruhetkiä toivottavat kirjan tekijät,

Linda Kaltio ja Katri Niemitalo

Kuvituksen lorukirjaan on tehnyt Julia Perkiö



## Lorukirjan käyttäjälle

Lorukirja on suunniteltu siten, että jokaiselle lorulle on varattu yksi aukeama. Lorun aukeamalta löydät ideoita siitä, kuinka aihetta voidaan käsitellä lasten kanssa perusteellisemmin ja mitä toimintaa lorun tueksi voidaan ottaa. Jokainen loru keskittyy yhteen oleelliseen päiväkodin arjen aiheeseen.

Lorukirjan lorut ja hahmot sijoittuvat satuun Aarniometsän päiväkodista. Jokaiselta aukeamalta löydät pienen tarinan lorun hahmosta. Tarinan avulla lapset voivat samaistua lorun hahmoon. Lisäksi sadun kautta aihe on lapsille ymmärrettävämpi ja kiinnostavampi.

Lorusäkeiden perässä on sulkeissa käsiliikkeet, jotka auttavat lasta keskittymään loruun. Voit käyttää näitä liikkeitä halutessasi, tai keksiä lasten kanssa omat.

### **Puheboksi**

Jokaisen aukeaman puheboksista löydät lisätietoa siitä, miten loru tukee lasten kielen kehitystä.

## Piirin aloitusloru

Tehdään yhdessä ympyrä,  
istutaan kaikki piirissä!  
*(piirretään käsillä ympyrä)*

Istutaan, kuunnellaan,  
peppu lattiaan liimataan!  
*(suoristetaan selkä, käsi korvan takana,  
taputetaan lattiaa)*

Hei Peppu-heppu,  
liimaa sun peppu!  
*(taputa käsillä rytmiä)*

Piiri alkaa JEP!  
Suu suppuun HEP!

*(JEP= avaa kädet liioitellen ja lyö yhteen, HEP= kuiskaten sormi suun edessä)*



## Lorun käytöstä

Aarniometsän päiväkodin lorupiiri

Tässä kuvassa istuvat kaikki Aarniometsän päiväkodin lapset piirissä ja Herra Norppa istuu aikuisen paikalla. Lapset odottavat innokkaina lorutuokion alkua!

### **Puheboksi**

Lapsille tuo turvaa, kun toimintatuokio aloitetaan aina samalla lorulla. Tuttu loru virittää lapset toimintatuokioon.

Lorun liikkeet vahvistavat loruun keskittymistä ja sen oppimista.

Pohdittavaa lasten kanssa:

- Minkälaisia eläimiä piirissä istuu?
- Miksi eläimet istuvat piirissä?
- Milloin päiväkodissa istutaan piirissä? Miksi?

### **Toimintaehdotus**

Voit käyttää piirikuvaa muiden lorujen ja niiden eläinhahmojen muisteluun sekä kertaukseen. Piirissä istuvat kaikkien lorujen hahmot.

Käytä kuvaa hyödyksi ja pohtikaa yhdessä esimerkiksi eläinten elinympäristöjä (Missä haukka asuu?) ja niiden tapoja liikkua (Miten haukka liikkuu?).

## Hattu-Ketun Pukutemppu



Hattu-Kettu - hauska tuttu,  
eteisessä sen pukemisjuttu!

Hou-, hou-, housuset,  
jalkaasi vetäiset.

Tak-, tak-, takki,  
sen pukee kaikki.

Hat-, hat-, hattu,  
sen muistaa kettu.

Keng-, keng-, kengät,  
kohta ulos ennätät.

Han-, han-, hansikkaat,  
viimeisenä päälle paat.

Nyt vain ulos joka heppu,  
valmiina on Hattu-Kettu.



## Lorun käytöstä

### Hattu-Kettu

Hattu-Kettu tykkää ulkoilusta ja hän on päiväkodin nopein pukija. Hattu-Kettu keksi itsellensä pukutempu-lorun, jonka avulla hän muistaa missä järjestyksessä ulkovaatteet puetaan päälle.

#### Puheboksi

Tässä lorussa alkutavun toistaminen ja rytmi ovat keskeisessä roolissa.

#### Pohdittavaa lasten kanssa:

- Milloin päiväkodissa ulkoillaan?
- Miksi on tärkeää ulkoilla?
- Miksi ulos lähtiessä puetaan ulkovaatteet?
- Mitä puet päälle kun lähdet ulos talvella?
- Mitä puet päälle kesällä?
- Milloin tätä loruja voisi lorutella päiväkodissa?



#### Toimintaehdotus

Tätä loruja on tarkoitus käyttää pukemistilanteessa. Käykää lorutuokiossa pukemisjärjestyksestä läpi lorukorttien avulla. Tee tarkentavia kysymyksiä kuvista. Mitä muuta kettu voisi pukea päälle ulos lähtiessä?

Viekkää lasten kanssa lorukortit näkyvälle paikalle eteiseen. Keksikää lasten kanssa lisää säikeistöjä loruun.

## Dodottelu-odotteluloru

Kontiaisen salainen odotusloru

Kiltti pikku kontiainen,  
on aina niin odottavainen.  
*(silitetään omaa kättä)*

Se,  
o-, do-, do-, do-, do-, dot-, taa,  
o-, do-, do-, do-, do-, dot-, taa.  
*(taputus tukemaan tavun rytmiä)*

"Jaksan vielä odottaa, ("oivaltava" etusormi pystyyn)  
kohta minäkin vuoron saan." *(asetta kämmen rinnalle)*

O-, do-, do-, do-, do-, do-, tan,  
o-, do-, do-, do-, do-, do-, tan.  
*(taputus tukemaan tavun rytmiä)*



## Lorun käytöstä

### Konttainen

Aarniometsän päiväkodin Konttainen jaksaa aina odottaa rauhallisesti. Muut päiväkodin lapset usein ihmettelevät, miten Konttainen on niin kärsivällinen. Konttaisella onkin salainen loru, jota se loruttelee odottaessaan. Nyt sinäkin voit opetella odottelun taidon lorun avulla!

#### **Puheboksi**

Tämä loru harjoittaa erityisesti D-äännettä. Ennen loru lasten kanssa voidaan harjoitella äännettä toistamalla sitä. Keskity lorussa toistoon ja rytmiin. Taputus ja muut liikkeet tukevat rytmin hahmottamista.

### Pohdittavaa lasten kanssa:

- Mitä odottaminen tarkoittaa?
- Milloin päiväkodissa täytyy odottaa? Entä kotona?
- Miltä tuntuu odottaa?
- Miten voisit jaksaa odottaa paremmin? Voisiko odotteluloru käyttää apuna?

#### **Toimintaehdotus**

Elefanttimarssi -laulua voi laulaa sanoilla "Yksi pieni konttainen marssi näin". Leikissä jokainen odottaa piirissä omaa vuoroaan. Tämä liittyy hyvin odottamisen teemaan.

## Ilta-ilves



Iltaisin ilvestä valvottaa,  
päivällä unta se haluaa.

Silloin ilvestä rauhoittaa,  
kun sille laulaa lurauttaa:

Lii, lii, luu, luu, lii, lii, laa,  
nyt ilves nukahtaa,

Lii, lii, luu, luu, lii, lii, laa,  
nyt ilves nukahtaa,

Hyss, hyss, hyss, hyss, rauhoitutaan,  
nyt ilves nukahtaa.  
*(viimeinen säe kuiskaten)*



## Lorun käytöstä

### Ilta-Ilves

Ilta-Ilves on yöeläin ja se haluaa päiväkodissa saada hyvät päiväunet, jotta se jaksaa iltaisin liikkua. Joskus kuitenkin uni ei tahdo tulla. Silloin Ilta-Ilves toivoo, että sille lorutellaan sen lempi nukkumaan meno -lorua.

#### **Puheboksi**

L-äänteen harjoittelu on tämän lorun keskiössä.  
Lorun lausuminen rauhallisella äänellä lisää rauhoittavaa vaikutusta.

### Pohdittavaa lasten kanssa:

- Miksi päiväunet ovat tärkeitä?
- Ilves liikkuu öisin, miksi se nukkuu päivällä?
- Mitä tehdään ennen unille menoa?
- Miltä tuntuu, jos muut metelöivät, kun itse haluaa nukkua?
- Mikä auttaa sinua nukahtamaan? Satu, unilelu tai musiikki?
- Milloin Ilta-Ilveksen lorua voisi lorutella päiväkodissa?

#### **Toimintaehdotus**

Ilves nukkuu päiväkodissansa -leikki (karhu nukkuu laulun sävelellä ja idealla). Leikistä voi tehdä rauhallisemman sopimalla että lapset silittävät keskellä nukkuvan ilveksen hereille.

Lorua voi harjoitella myös valitsemalla jokaiselle lapselle oman pehmolelun, jonka voi tuudittaa uneen lorun avulla.

## Ruoka-Haukan Ruoka-Aika

Hei nyt on ruoka-aika,  
siitä tykkää Ruoka-Haukka!

Haukka oli oikein tarkka,  
löytyi heti oma paikka.

Pöydässä valmiina lusikka,  
siipiä ruokaan ei laiteta!

Penkki Haukan alla pysyy,  
siivet sylissään se kysyy:

"Mitä on tänään ruokana,  
voisinko saada maitoa?"

Kaikkea maistaa haukan nokka,  
vaikkei ookkaan lempisoppa.

Ruokarauhan antaa vaikka,  
valmiina ois Ruoka-Haukka.

Nyt on maha pullukka,  
kiitetään lopuksi kokkia!



## Lorun käytöstä

### Ruoka-Haukka

Ennen Ruoka-Haukka ei malttanut syödä rauhallisesti pöydän ääressä. Pikkuhiljaa se oppi kauniit pöytätavat tämän lorun avulla. Nyt muut eläinlapset kyselevät siltä hyvistä pöytätavoista ja silloin Haukka loruttelee heille tämän lorun.

#### **Puheboksi**

R-äänteen sekä kaksoiskonsonantin (kk) harjoittelu ovat kielen kehityksen kannalta hyödyllisiä.

#### Pohdittavaa lasten kanssa:

- Mitä on ruokarauha ja mitä siihen kuuluu?
- Milloin päiväkodissa on ruokarauha? Miksi?
- Mitä ovat hyvät pöytätavat?
- Miksi on hyvä maistaa eri ruokia?
- Miksi on tärkeää syödä?
- Jaksatko leikkiä, jos et ole syönyt?

#### **Toimintaehdotus**

Hyödynnä lorun kuvaa lasten kanssa keskustelun pohjana. Kannusta lapsia löytämään kuvasta säkeistöjen asioita.

Keksi lasten kanssa uusia säkeistöjä loruun! Mitä Ruoka-Haukka voisi vielä muistaa ruokailun aikana?

## Sisilisko ja sen Sisko

Sisilisko ja sen sisko,  
päättivät, hei nyt on disko!

*(Heiluta käsiä korkealla ilmassa)*

Sisiliskoja naurattaa,  
Kaikki mukaan tanssimaan:

*(Viitotaan käsillä kaikkia mukaan)*

Sipinää, säpinää, sippuraan,  
kiertyy ihan kippuraan,

*(Tanssi paikallaan kyynärpäät kiinni  
kyljissä)*

Sisilisko sykkyrään,  
selän kääntää kyttyrään,

*(Mennään kyykkyyyn sykkyrälle)  
(Pyöristetään selkä)*

Pylyä ne pyörittää,  
ja viimeiseksi hypähtää!

*(Nosta peppu ylös ja pyöritä)  
(Lopuksi hypähdä ilmaan)*



## Lorun käytöstä

### Sisiliskosisarukset

Aarniometsän päiväkodin sisarukset ovat vikkeliä ja iloisia sisiliskoja. Ne keksivät usein jotain hauskaa tekemistä ja pyytävät aina muut eläinlapset mukaan leikkiin. Erityisesti sisiliskosisarukset pitävät liikkumisesta ja tanssimisesta. Hauskan sisiliskotanssin voi opetella jokainen!

#### **Puheboksi**

Sisiliskoloru harjoittaa S-äännettä. Harjoittele sisiliskojen suhinaa lasten kanssa. Myös R-äänne harjaantuu lorussa.

### Pohdittavaa lasten kanssa:

- Milloin päiväkodissa on hauskaa? Mitä tykkäät tehdä?
- Milloin päiväkodissa voi liikkua? Miten voi liikkua sisällä, entä ulkona?
- Sisiliskot haluavat leikkiä yhdessä muiden lasten kanssa. Miltä tuntuu, kun joku pyytää sinut mukaan leikkiin?
- Milloin sinä voit pyytää toisen mukaan leikkiin?

#### **Toimintaehdotus**

Tuokion aluksi voidaan kiemurrella sisiliskon tavoin. Miettikää yhdessä, miten sisiliskot ääntelevät. Voit yhdistää leikkiin myös muut Aarniometsän päiväkodin eläimet.

Vauhdikkaan tuokion päätteeksi on hyvä pitää rentoutushetki. Kädet ja jalat voidaan ravistella. Menkää sisiliskoiksi lattialle ja kurottautukaa mahdollisimman pitkiksi.

## Hoppu-Jänön Hutipomppu

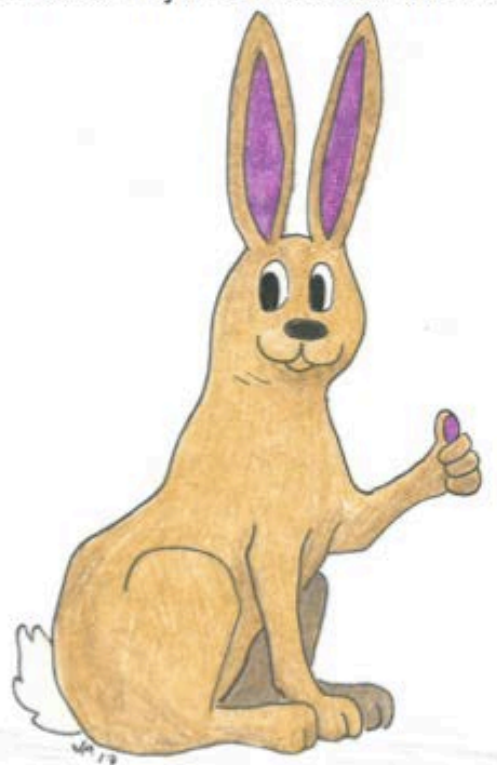
Hoppu-Jänö hyppii pomppii,  
pysähtyä ei millään malta.  
Sinne tänne villisti loikkii,  
kunnes lähtee jalat alta.

Kuuluu kova pamahdus,  
Hoppu-Jänöön sattuu kai.  
Jänöltä pääsee huudahdus:  
"mua tassuun sattui ai!"



Kyyneliä on silmät täynnä:  
"Miksen minä kuunnellut?  
Ikävältä tuntuu tämä  
kun sääntöjä en noudattanut"

Käpälä onneksi parantuu  
ja Jänö ymmärtää:  
Tästä lähin se rauhoittuu,  
kun niin pyydetään.



## Lorun käytöstä

### Hoppu-Jänö

Hoppu-Jänö on vilkas veitikka, jolle usein sattuu ja tapahtuu. Hoppu-Jänö ei malta usein pysyä paikallaan ja sen lempi puuhaa onkin pomppiminen. Jänölle käy välillä hassusti, kun se on niin innoissaan eikä malta kuunnella aikuisen ohjeita.

#### **Puheboksi**

Lorun aihe on tärkeässä asemassa ja lasten tulisi keskittyä kuullun ymmärtämiseen. Lorusa harjoitetaan P-äännettä.

### Pohdittavaa lasten kanssa:

- Mitä Hoppu-Jänölle tapahtui? Miksi?
- Mitä Hoppu-Jänö oppi, kun sille sattui hutipomppu?
- Miksi on tärkeää kuunnella aikuisia?
- Mitä tunteita kuvissa näkyy? Milloin jänö on surullinen, milloin iloinen?
- Onko sinulle joskus käynyt samalla tavalla kuin Hoppu-Jänölle? Mitä silloin tapahtui? Mikä auttoi sinua?

#### **Toimintaehdotus**

Leikkikää kapteeni käskee leikkiä. Jos ohjaaja esimerkiksi sanoo "Kapteeni käskee, kävele" tulee lapsen kävellä. Jos ohjaaja sanoo pelkästään "kävele", tulee lapsen jatkaa edellistä toimintaa.

Soita musiikkia tai lyö itse soittimella rytmiä lasten liikkeessa tilassa. Soiton lakatessa tulee lasten jäädä paikalleen ja kuunnella ohje uudesta tavasta liikkua tilassa. Käytä esimerkiksi lorukirjan eläinten tapoja liikkua.

## Herra Norpan Lohtuloru

Silloin kun mua harmittaa,  
suututtaa ja surettaa,  
(surullinen naama "hierotaan" käsi nyrkissä silmiä)

Herra Norpan syliin saa,  
aina turvaan pujahtaa.  
(halaa itseäsi)



Herra Norppa lohduttaa,  
surun pois se loruttaa.  
(pajaa omaa päätä, huitaise "suru pois")

Turvassa suru helpottaa,  
Sylissä harmitus katoaa.  
(halaa itseään, pajaa päätä)





## Lorun käytöstä

Herra Norppa

Herra Norppa on Aarniometsän päiväkodin aikuinen. Herra Norppa on lempeä ja kiltti. Hän on kaikille päiväkodin lapsille turvallinen aikuinen. Eläinlapset haluavatkin Herra Norpan syliin, jos heillä on paha mieli. Herra Norppa loruttelee tätä lorua silloin, jos joku on surullinen.

### **Puheboksi**

Lorussa keskitytään R-äänteen harjoitteluun. Päristelkää ja harjoitelkaa lasten kanssa R-äännettä erikseen.

Pohdittavaa lasten kanssa:

- Mitä tarkoittaa paha mieli? Entä hyvä mieli?
- Mistä voi tulla paha mieli? Entä hyvä mieli?
- Mitä lohduttaminen on?
- Mikä sinua lohduttaa? Miltä se tuntuu?
- Jos sinulla on paha mieli päiväkodissa, mitä voit tehdä?

### **Toimintaehdotus**

Voitte yhdessä valita pehmolelut, joilla on leikissä paha mieli. Lapset voivat silittää leluja, lohduttaa niitä ja lorutella Herra Norpan lohtulorua.

Näyttäkää naamoillanne, miltä näyttää iloinen naama ja miltä surullinen. Mitä muita tunteita kasvoilla voi näyttää? Voit liittää lorutuokioon tunnetyöskentelyä.

## Kuramadon Sadesää

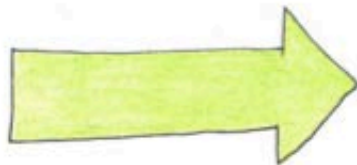
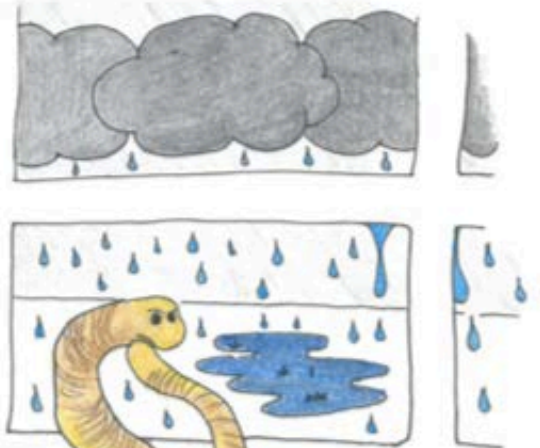
Ei Kuramoto pärjää,  
silloin kun on sadesää!

Ennen kuin ulos kiemurtelee,  
mitä se mukaan tarvitsee?

Kurahousut? Kurahousut! Ensin, ensin!  
Sadetakki? Sadetakki! Sitten, sitten!

KAS! Missä kumisaappaat?  
Ne seuraavaksi kaappaat!

Kuramatokin tietää sen,  
kurahanskat on vaate viimeinen!



## Lorun käytöstä

### Kuramoto

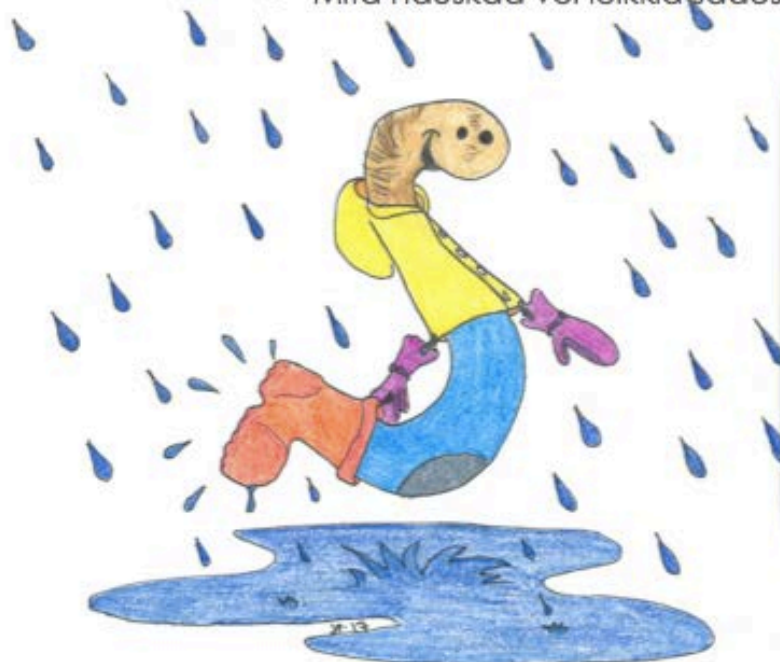
Kuramoto tykkää ulkoilla sadesäässä ja se pitää erityisesti kuraleikeistä pihalla. Kuramoto ei kuitenkaan oikein muista mitä ulkovaatteita sadesäällä pitää pukea päälle. Onneksi Aarniometsän päiväkodin eläinlapset ovat yhdessä keksineet lorun, jonka avulla Kuramadolta ei unohdu yksikään kuravaate.

#### **Puheboksi**

Myös tässä lorussa harjoitetaan R-äännettä. Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus arkisessa tilanteessa kehittää kieltä ja tekee tilanteesta hauskemman.

### Pohdittavaa lasten kanssa:

- Miksi tarvitaan kuravaatteet silloin kun ulkona on märkää?
- Milloin kuravaatteita ei tarvita? Miksi Hattu-Kettu ei laittanut kuravaatteita?
- Mitä tapahtuu jos lähtee ulos märkään ilman kuravaatteita?
- Mitä kylmissä ja märissä vaatteissa oleminen tuntuu? Onko silloin kivaa leikkiä?
- Mitä hauskaa voi leikkiä sadesäällä?



#### **Toimintaehdotus**

Keksikää lasten kanssa yhdessä näkyvä paikka lorukorteille eteisestä.

Naputtakaa lattiaa yhdessä ja matkikaa sateen ropinaa. Tehkää hiljaista ja kovaa sadetta.

## Lopetusloru

Lop-, lop-, lop-, lop-, lopetellaan,  
*(taputetaan rytmiä käsillä)*

Heip-, heip-, heip-, heip-, heippaillaan,  
*(vilkutetaan oikealla kädellä)*

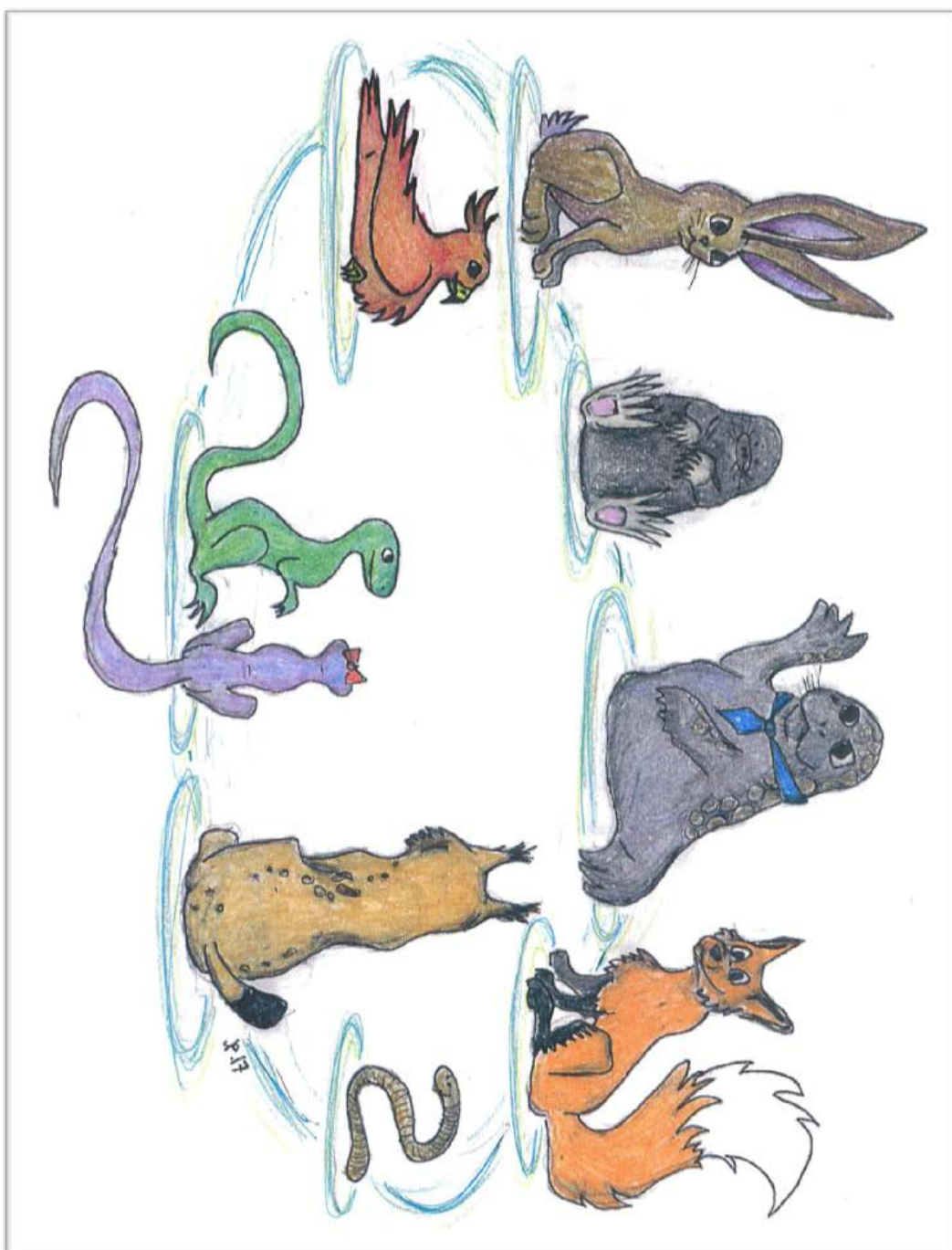
Moik-, moik-, moik-, moik-, moikkaillaan,  
*(vilkutetaan vasemmalla kädellä)*

Näh-, näh-, näh-, näh-, nähdään taas!  
*(vilkutetaan molemmilla käsillä)*

### **Puheboksi**

Keskity lorussa ja taputuksessa rytmiin. Jokaisen tuokion päättäminen samalla lorulla auttaa lapsia hahmottamaan toimintatuokion rakennetta.

## Kopioitavat lorukortit



### PIIRLORU

TEHDÄÄN YHDESSÄ

YMPIRÄ,

ISTUTAAN KAIKKI

PIIRISSÄ!

(Tehdään käsillä  
ympyrää)

ISTUTAAN,

KUUNNELLAAN,

PEPPULAATIAAN

LIIMATAAN.

(Istutaan ryhdikkäästi,  
kuunnellaan kovalla)

HE PEPPU-HEPPU,

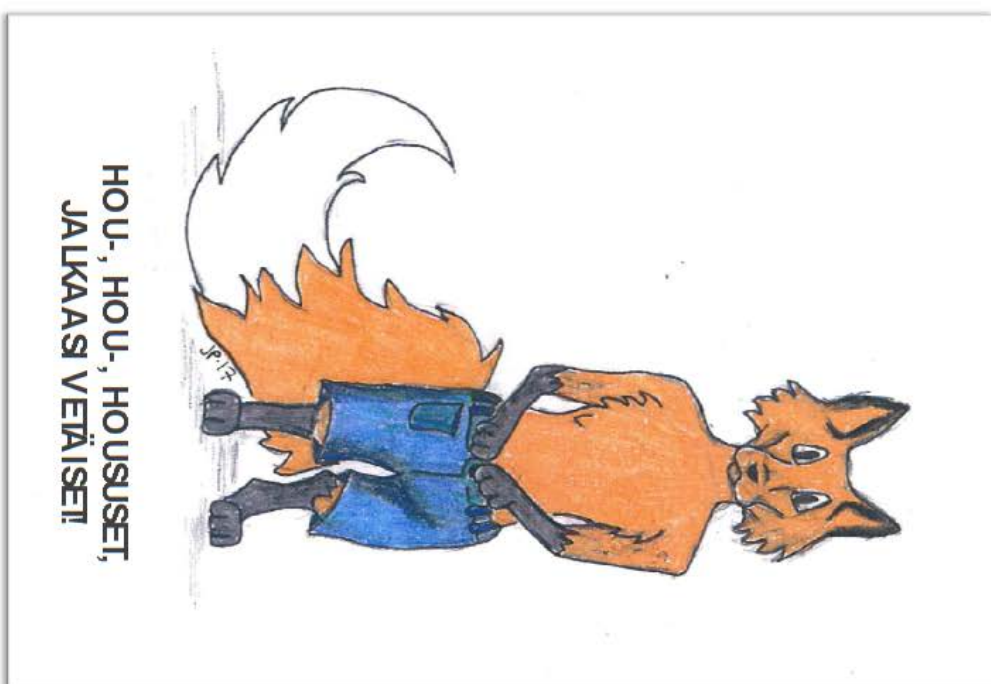
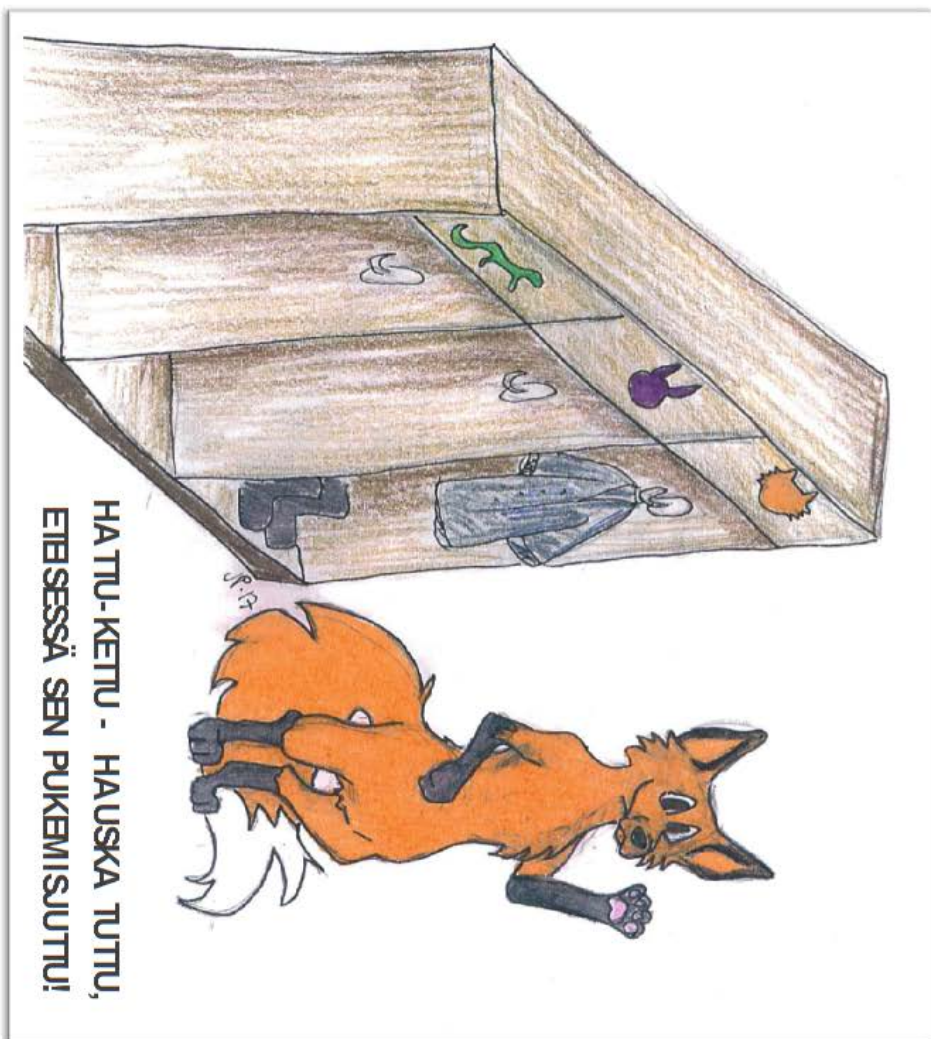
LIIMAA SUN PEPPUI

(Taputetaan rytmi)

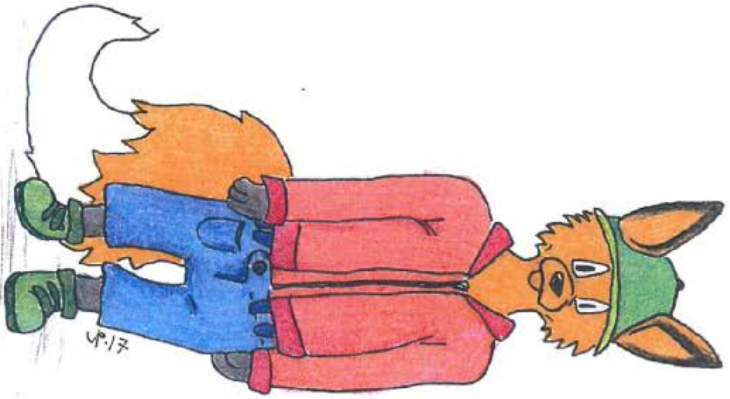
PIIRI ALKAA HEP.

SUU SUPPUUN JIPI

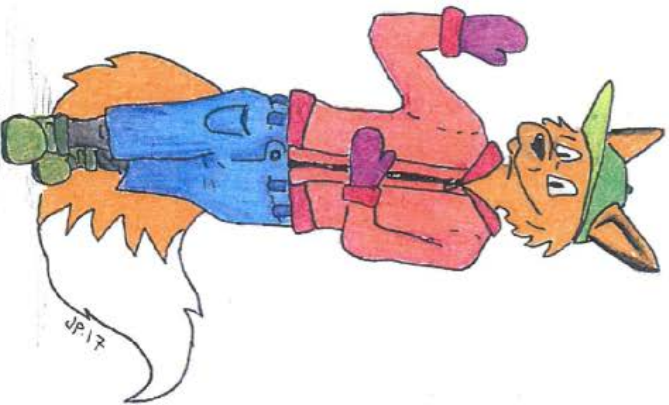
(HEP=kädet yhteen,  
JEP= kuiskaten sormi  
suun edessä)







**KENG-, KENG-, KENGÄT  
KOHTA ULOS ENNÄTÄTI!**



**HAN-, HAN-, HANSIKKAAT,  
VIIMESENÄ PÄÄLLEPAA TI!**

**NYTVAIN ULOS JOKA HEPPU,  
VALMIINA ON HA TTU-KETTU!**





**DO DO TELU-ODO TELUORU**

**KILTTI PIKKU KONTTAINEN,  
ON AINA NIIN ODOTTAVAINEN.**

(Siitetään omaa kättä)

**SE**

**O, DO, DO, DO, DO, DO, DOT TAA.  
O, DO, DO, DO, DO, DOT TAA.**

(Taputus tukemaan tavun rytmiä)

**”JAKSAN VIEÄ ODOTTAA, KOHTA  
MINÄKIN VUORON SAAN.”**

(Etusormi pystyyn, aseta kämmen  
rinnalle)

**O, DO, DO, DO, DO, DO, TAN.  
O, DO, DO, DO, DO, DO, TAN.**

(Taputus tukemaan tavun rytmiä)



### ILTA-ILVES

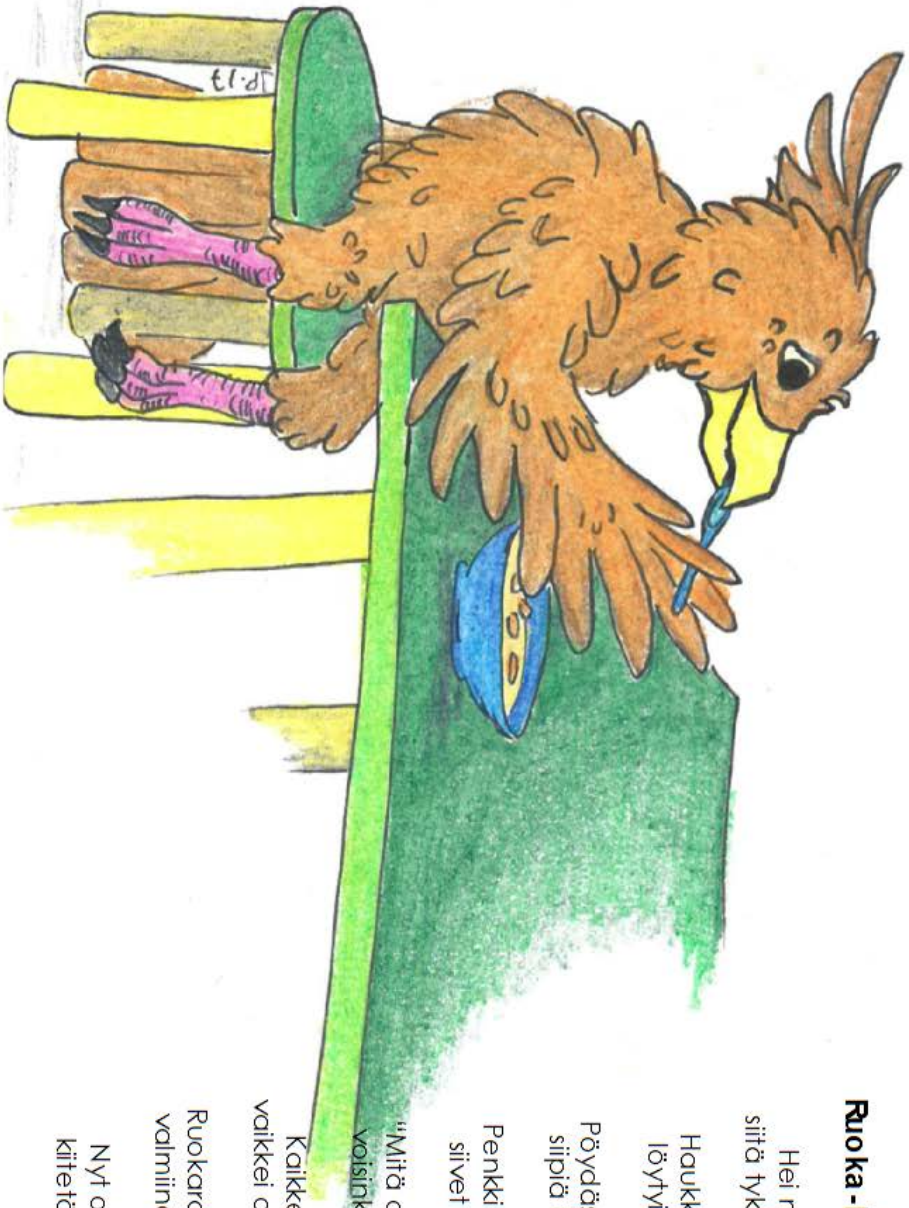
ILTAISIN ILVESTÄ VALVOTTA,  
PÄIVÄLLÄ UNTA SEHAUUA.  
SILLOIN ILVESTÄ RAUHOITTA,  
KUN SILLE LAULAA LURAUTTA:

UI, UI, LUU, LUU, UI, UI, LAA,  
NYTILVES NUKAHTA.

UI, UI, LUU, LUU, UI, UI, LAA,  
NYTILVES NUKAHTA.

HYSS, HYSS, HYSS, HYSS,  
RAUHOITUAAN,  
NYTILVES NUKAHTA.

(Kuiska ten)



### **Ruoka-Haukan Ruokaloru**

Hei nyt on ruoka-aika,  
siitä tykkää Ruoka-Haukka!

Haukka oli oikein tarkka,  
löytyi heti oma paikka.

Pöydässä valmiina lusikka,  
siipiä ruokaan ei laiteta!

Penkki Haukan alla pysyy,  
siivet sylissä se kysyy:

"Mitä on tänään ruokana,  
voisinko saada maifoa?"

Kaikkea maistaa nokka,  
vaikkei ookaan lempisoppa.

Ruokarauhan antaa vaikka,  
valmiina ois Ruoka-Haukka.

Nyt on maha pullukka,  
kiitetään lopuksi kokkia!



**SISUSKO JA SEN SISKO**

**SISUSKO JA SEN SISKO**

**PÄÄTTIVÄ T, HE NYTON DISKO!**

(Heljuta käsiä korkealla ilmassa)

**SISUSKOJA NAURATTAA,**

**KAIKKA MUKAAN TANSSIMAANI**

(Viitotaan kaikkia mukaan)

**SIPINÄÄ, SÄPINÄÄ, SIPPURAAN,**

**KIERTYV IHAN KIPPURAAN.**

(Päikeillä taussimista, kynnet kiinnitettiin kyljissä)

**SISUSKO SYKKURÄÄN,**

**SELÄN KÄÄNTÄÄ KYTTURÄÄN.**

(Mennään kyvykkyyntä sykkuräälle, pyöräitetään

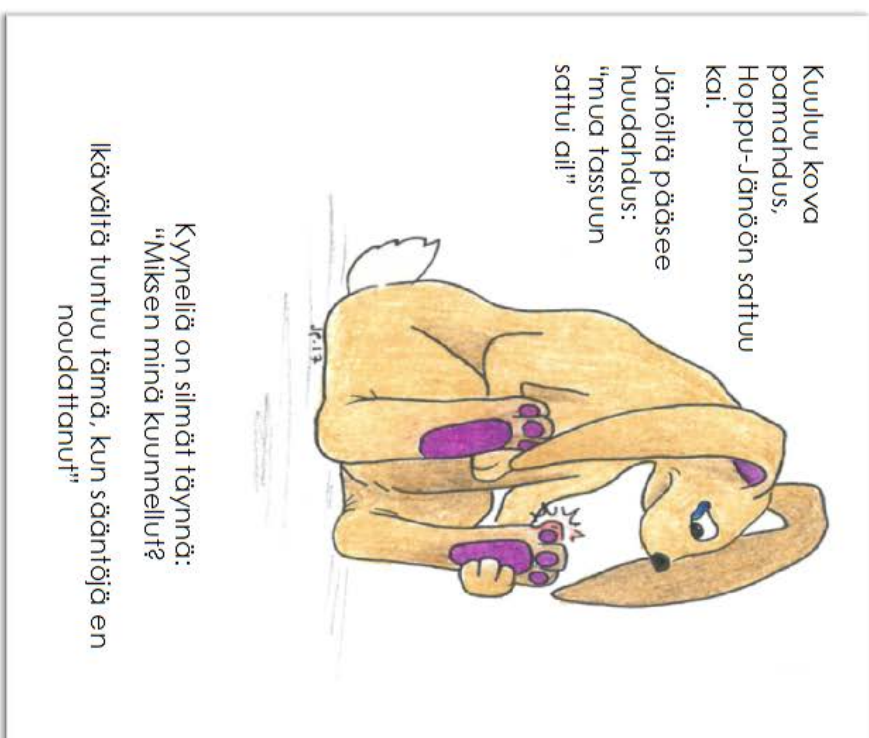
selkää)

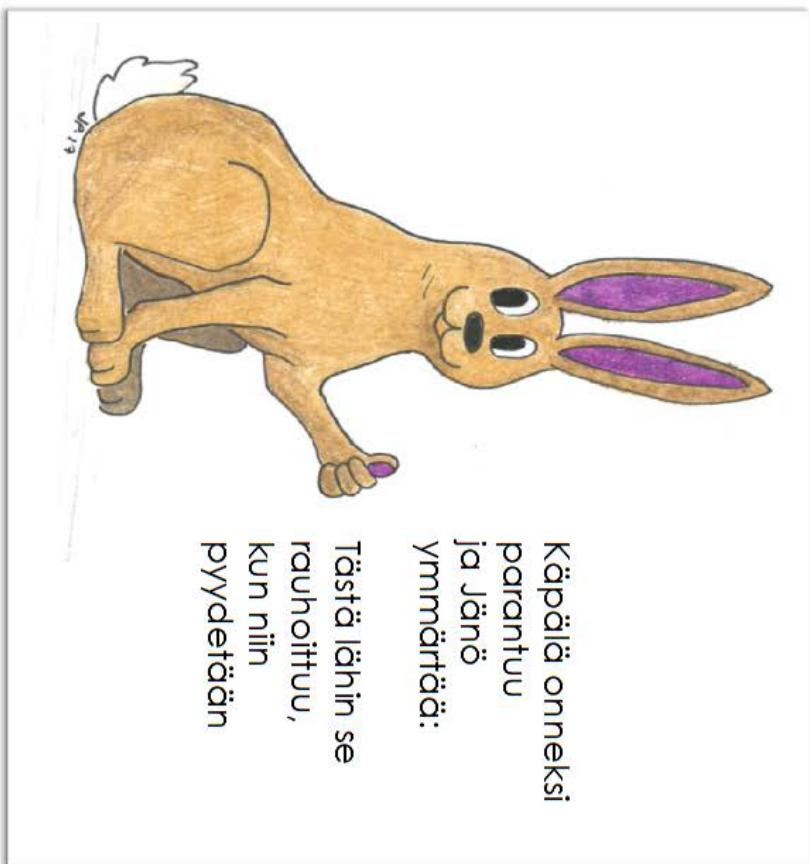
**PYLIVÄ NEPYÖRTTÄÄ**

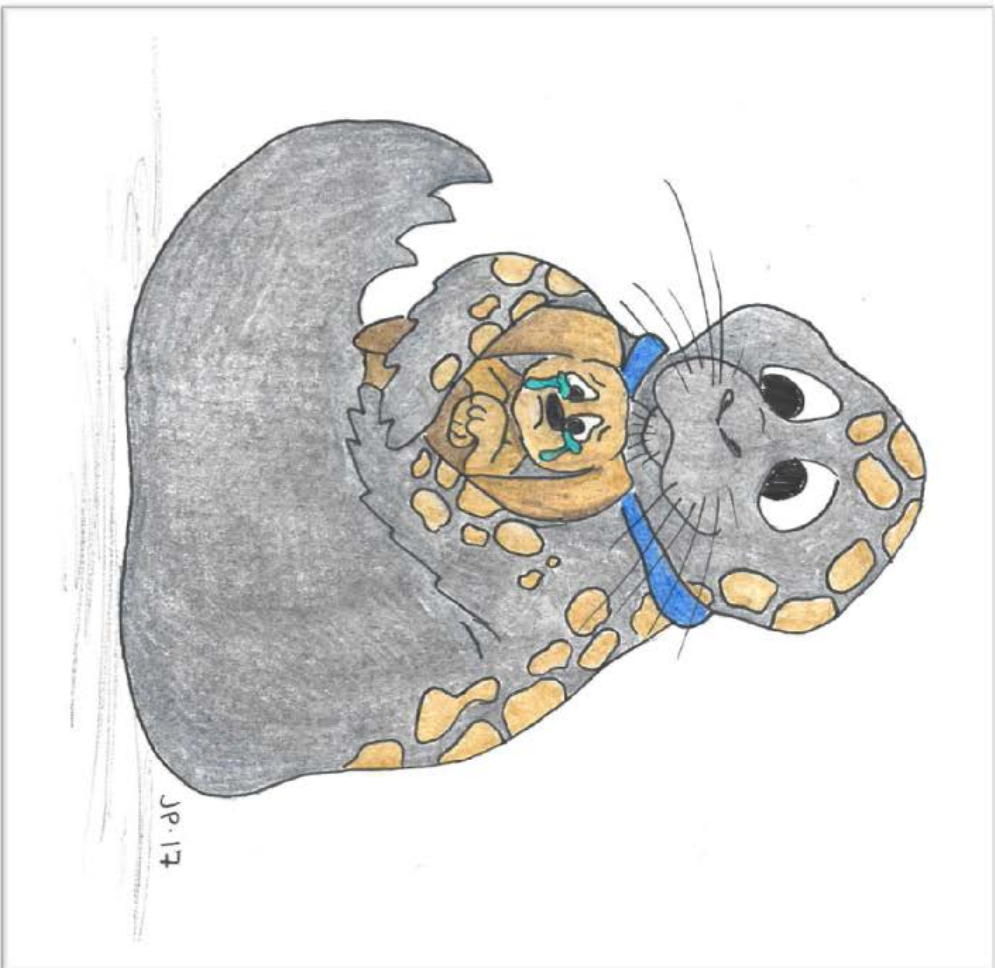
**JA VIIMISEKSI HYPÄHTÄÄ!**

(Noista peppu ja pyöräitä. Lopuksi

hypsähdetään ilmaan)







## HERRA NORPPAN LOHTULORU

**SILLOIN KUN MUO HARMITTA,  
SUUTUTTA JA SURETTAA.**

*(Surullinen naama,*

*”hierotaan” käsi nyrkissä silmiä)*

**HERRA NORPPAN SYIIN SAA,  
AINA TURVAAN PUJAHTAA.**

*(Halaa itseään, (la-sta))*

**HERRA NORPPA LOHDUTTA,  
SURUN POISSE LORUTTA.**

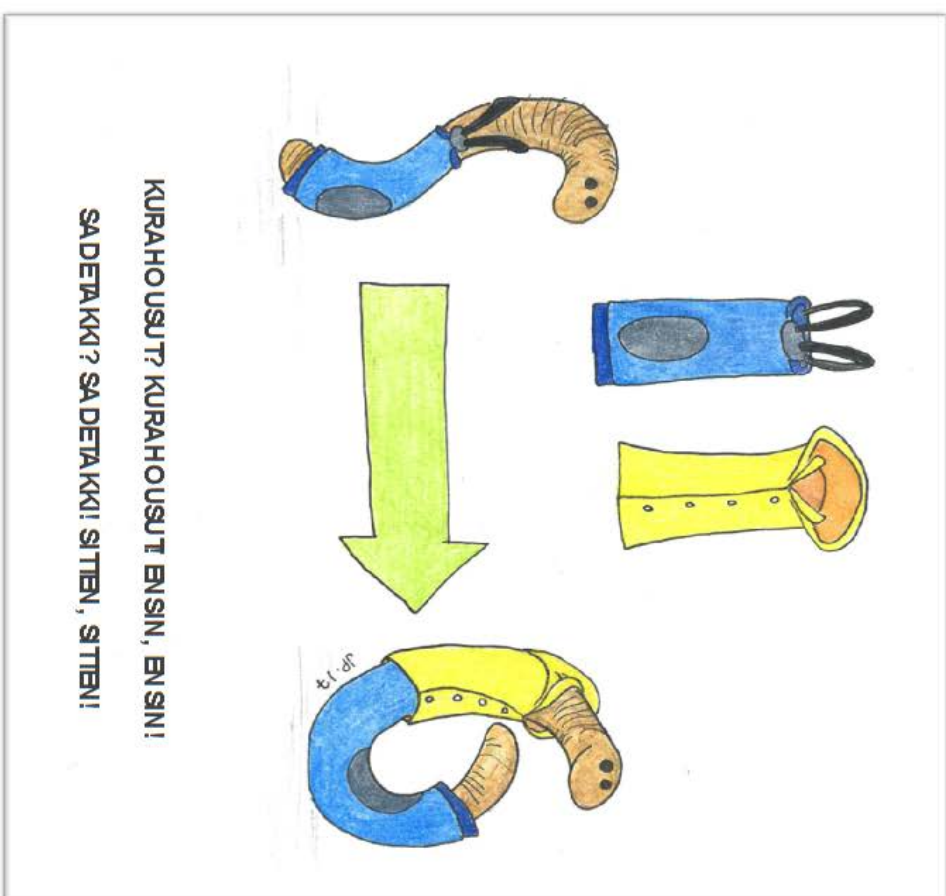
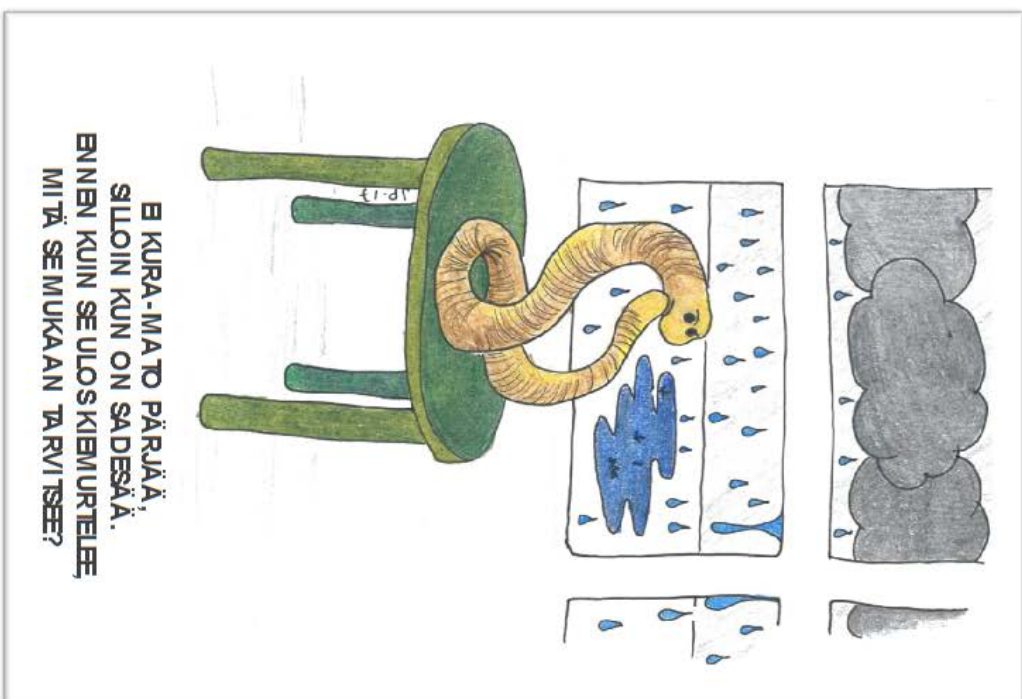
*(Paijaa omaa (lapsen) päätä, huiteise ”suru  
pois”)*

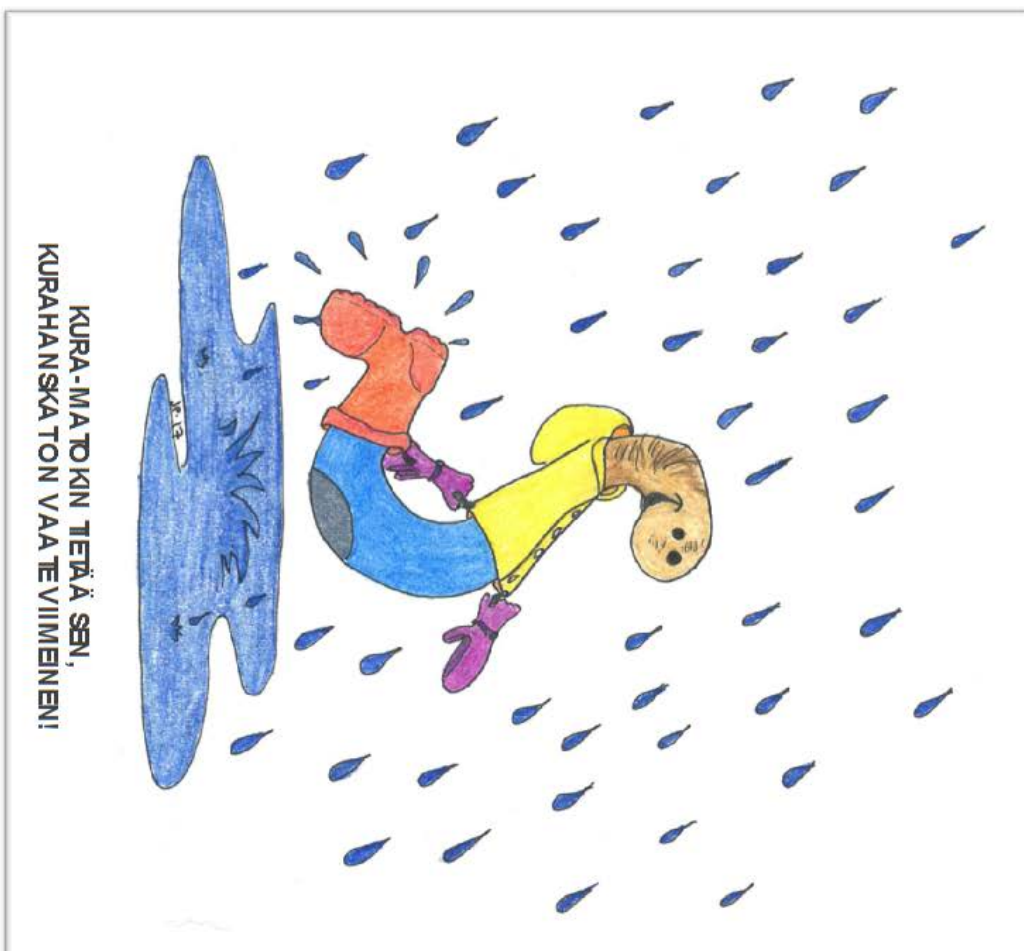
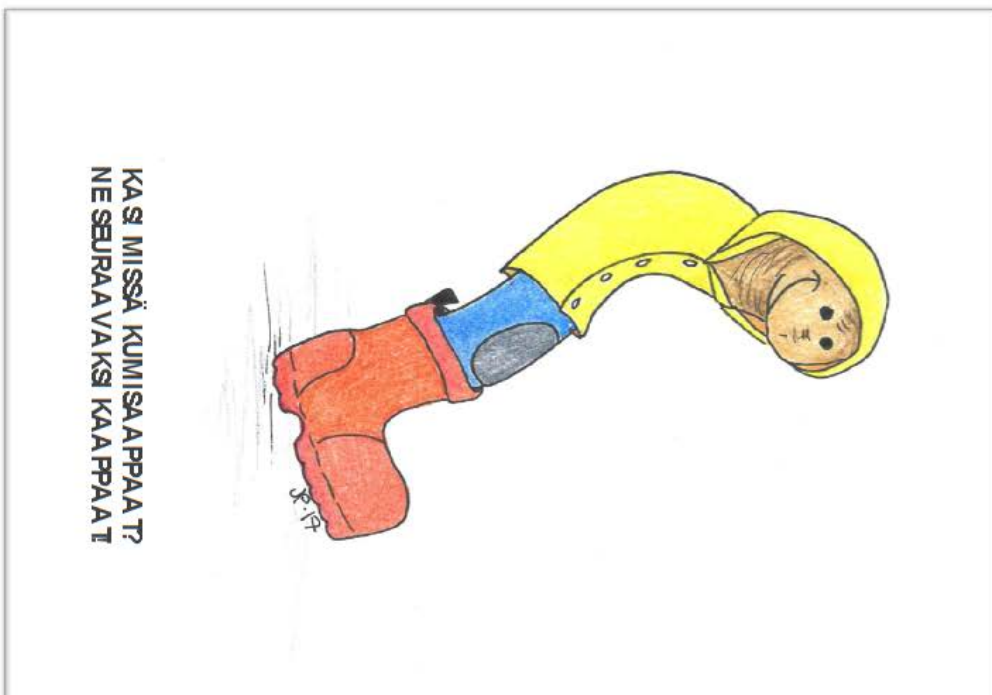
**TURVA SSSA SURU HELPO TAA,  
SYUSSÄ HARMITUS KATOA.**

*(Halaa itseään, paijaa  
päätä (lapsen))*











### Lopetuslaulu

Lop-, lop-, lop-, lop-, lopetellaan

(Taputetaan taivujen rytmi)

Heip-, heip-, heip-, heip-, heippailaan

(Vilkutetaan oikealla kädellä)

Moik-, moik-, moik-, moik-, moikkailiaan

(Vilkutetaan vasemalla kädellä)

Näh-, näh-, näh, näh, nähdään taas!

(Vilkutetaan molemmilla käsillä)